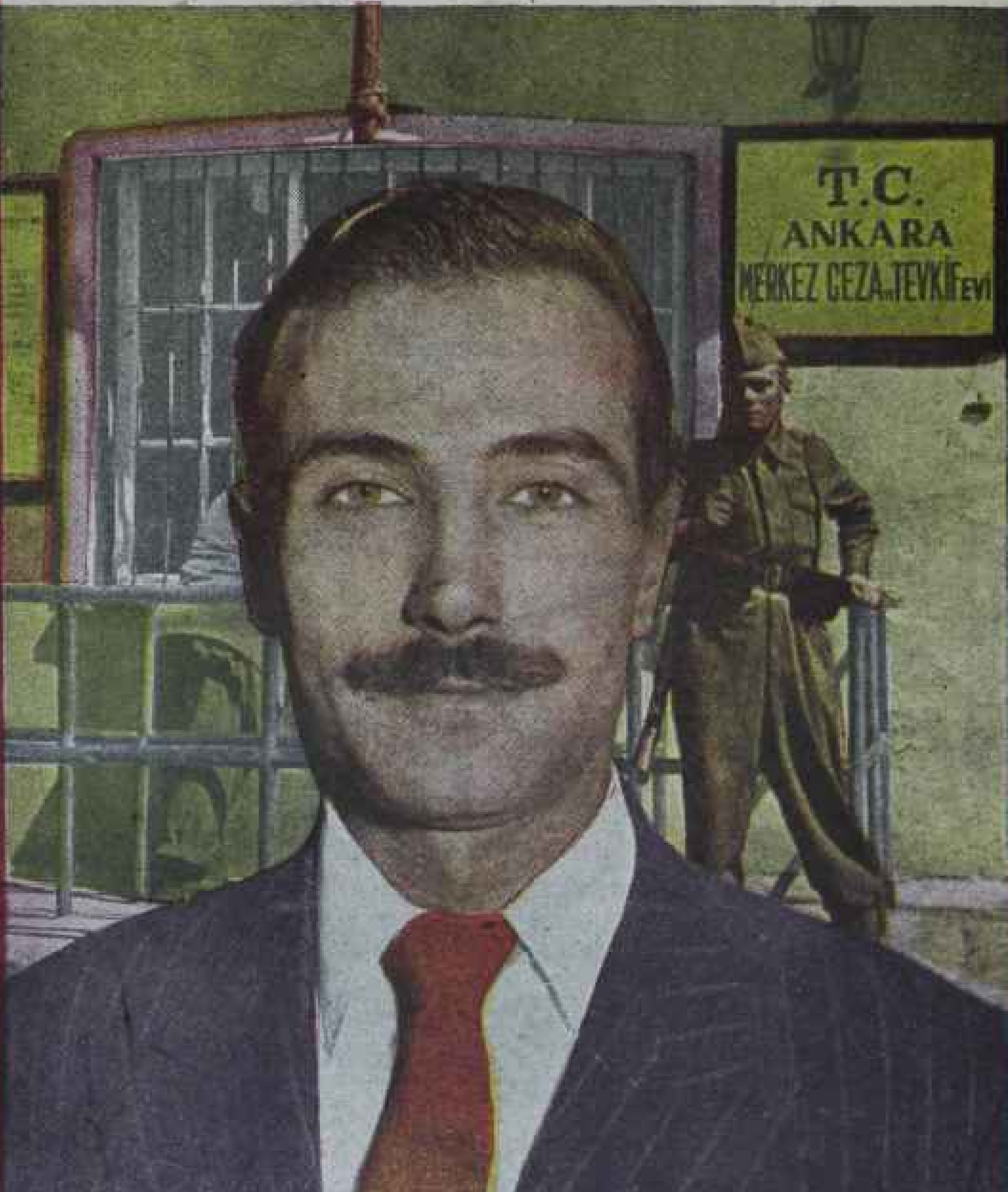
iran 1955 Sene: 2, Cilt: IV, Sayı: 58

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AKİS

Haftalık **Aktüalite Mecmuası**

Sene: **2, Cilt: IV, Sayı: 56**

Denizciler Caddesi
***Yeni** Matbaa • Ankara*
P. K. 582 — *Tel* 18992

Fiatı: 60 Kuruş

•

İmtiyaz-Sahibi:
Metin TOKER

•

Yazı İşlerini fiilen idare eden:
Yusuf Ziya ÂDEMHAN

Ressam:
İzzet ÇETİN

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf:
ASSOCIATED PRESS — HÜSEYİN EZER

Klişe :
Doğan TORUNOĞLU
Haşmet EGEMEN

Abone Şartları:

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(53 nüsha) :	24 lira

İlân Şartları:
4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira
Kapak içi 300 lira ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Yeni Matbaa — Ankara

Kapak Resmimiz

Cüneyt Arcayürek

Bedii, Cahid, Cüneyt...

Kendi aramızda

Sevgili **AKİS Okuyucuları**

İktidar Partisi ve iktidarın başında bulunanlar hakiki dostlarım, namusla vatanperverleri, menfaatleri icabı konuşmayanları mı dinliyecekler, yoksa 1945 ten bu yana sendelemelerle de olsa daima ileriye doğru giden demokrasi hareketini kösteklemek İsteyenlere mi kalak verecekler? Adına bizim "partilerarası münasebet" dediğimiz ve aslında memlekete hâkim olan havanın gerginleşmiş bulunduğu bu günlerde cevabı alınacak sual budur. Çıkar tek yolan birinci yol olduğu aşikârdır ve aralarında maalesef genç münevverlerin de bulunduğu bir zümrenin kanaatinin aksine ne kadar kuvvetli, ne kadar kudretti olursa olsun hiç kimse tabu gidişi engelliyemez. Buna teşebbüs etmek isteyenler ise, kısa bir müddet hakiki demokrasiyi talepten başka kabahati bulunmayanlara zulüm edebilirler; ama sonunda zafer mutlaka ikincilerde kalacaktır. Zira şu son on yıl içinde Türkiyede öyle bir nesil yetişmiştir ki' - banlar bilhassa Celâl Bayarların, Adnan Mendereslerin, Samet Ağaoğluların nutukları, mücadeleleriyle beslenmiştir - o nesle hürriyetsizliği kabul ettirmek imkânı artık mevcut değildir.

Demokrat Partinin ispatlı dostlarından Nadir Nadinin son günlerdeki bazı makalelerini okumak, iktidarı ellerinde tutanlar için son derece istifadeli olacaktır. Bunları onlara hararetle tavsiye ederiz. Belki memnun kalmıyacaklardır, belki omuzlarını silkeceklerdir, en kuvvetli ihtimalle kazacaklar dır. Ama o vaz'larda konuşan Nadir Nadi değil, aklıselimdir ve bir memleketin mukadderatını ellerinde tutan genç münevverler bizde onun gibi düşünmektedirler.

Nadir Nadi, demokrasiye engel olan en mühim sebebe "Hava gene karıştı" başlıklı makalesinde mükemmel şekilde el koyuyor. Bu, bazı Demokrat liderlerin kulaklarına fısıldanan "İnönü korkuşa" dar. Nadir Nadi meseleyi söyle ortaya koyuyor: "Genel Başkan belki bugün de samimi olmayan bir politika güdüyor, bir gün iktidara gelmek, düşmanlarından İitikam almak birsi içinde yanıp tutuşuyordur. Kendisile tanışıp görüşmediğimizden bu hususta bizim her hangi bir inancımız söz konusu olamaz." Sonra, inönü bu hırsla yansa dahi, Demokrat Partiye düşenin, buna rağmen Demokrasiyi gerçekleştirmek olduğunu, zira her muhalifin illâ bir melek olamıyacağım ilâve ediyor.

İsmet inönünün "bir gün iktidara gelmek, düşmanlarından intikam almak hırsı içinde yanıp tutuştuğu" sadece bazı kimselerin vehminden ibarettir. Nadir Nadi "kendisiyle tanışıp görüşmediğimizden bu hususta bizim her hangi bir inancımız söz konusu olamaz" diyor. Kendisiyle tanışıp görüşseydi, hakikatin bazı kimseler tarafından iktidardaki zevatın kulağına fısıldandığından bambaşka bulunduğunu kolaylıkla görüp anlıyabilirdi. Ama, mühim olan bu değildir. Mühim olan, üç kimsenin artık bu memlekette, çok vahim tehlikeleri peşinen kabul etmeksizin seçmenlerin yüzde kırkının reylerini alan veya alacak olan bir partinin ileri gelenlerinden "intikam" alamıyacağıdır. Eğer Demokrat liderler isterlerse bu işi, o vahim tehlikeleri göze alarak dahi tahakkuk ettirilemez bir hayal haline getirebilirler.

Zira önümüzdeki seçimlerde iktidarı Cumhuriyet Halk Partisi kazansa dahi Demokrat Parti reylerin en aşağı yüzde otuzbeş, kırkını alacaktır. Memlekette, İki partili rejim teessüs etmiştir. Böyle bir daramda iktidarın başındakiler, Türkiyeyi her an bir suikastin, her an bir hükümet darbesinin vuku bulduğu Orta Doğu veya Güney Amerika memleketleri haline getirmeksizin Muhalefet liderlerinden "intikam" alabilirler mi? Alabilseler, rahat ve huzur yüzü görebilirler nü? Halk mahkemeleri mi teşkil olunacaktır, insanlar sürgün mü edilecektir, yoksa darağaçları mı kurulacaktır? Bu suallere "evet" cevabını verebilmek için insanın aklından zora olması gerekir. Türkiye bir Demir Perde gerisi memleketi değildir ve ne Türkler, ne de hür dünya Türklyenin bir Demir Perde gerisi memleketi Olmasına müsaade edecektir. Yarın bir "Muhalefet lideri Adnan Menderes" e kim el sürebilir? Buna teşebbüs edecek elleri, yalnız Demokratlar değil, bütün millet kırıverir. O günler, çoktan tarihe malolmuştur. Böyle bir harekete girişebilmek için, deli olmak icap eder.

Demokrat Parti hakiki dostlarını dinlerse, bunu büsbütün imkânsız hale sokabilir. Bunun için yapacağı şey, Muhalefet yularında verdiği sözü tatmasından, taahhütlerim gerçekleştirmesinden, normal bir demokratik rejimi müesseseleriyle tesis etmesinden ibarettir. Demokratik memleketler, dağ başı değildir. Hele şahsî kinlerin, intikamların alındığı yer Uç değil... :

Hüseyin Balığın dediği gibi "Allah rızası için kapılarımızı ve kalaklarımızı bu seslere tıkayalım" ve ebediyen açmayalım.

Saygılarımızla;

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Davamız II

Duruşmamız ayın 9 unda

Bu satırlar yazıldığı sırada yazı i leri müdürümüz Cüneyt Arcay rek'in avukatları tarafından yapı mış yeni bir tahliye talebi Anka Toplu Basın Mahkemesince incelen yordu. Bilindiği gibi Cüneyt Arcay rek "hükümetin nüfuzunu kırıcı ne riyatta bulunmak" iddiasiyle 20 May günü tevkif olunmuş ve avukatlar nın itirazı dahi bir karara bağlanma dan saçları sıfır numarayla kesilmiş ti. İtiraz talebini tetkik etmeleri içi savcılıkla vazifelendirilen üç Asli; Ceza hakimi "Toplu Basın Mahkem sinde bulunabilecekleri" mülâhazasi; le kendi kendilerini reddetmişler itirazı cevaplandırmak istememişle di. Pazar günü, nöbetçi olan bir Asi ye ceza hakimi ise dosyayı incel miş ve tahliye talebini reddetmişi Cüneyt Arcayürek bayram günleri; hapishanede geçirmiş, dosya bayram dan sonra Savcının iddianamesiyl birlikte Ankara Toplu Basın mahke mesine verilmişti.

Bu haftanın başında Pazartesi nü, yazı işleri müdürümüz hapishane neden alınarak jandarma refakati: de Adliyeye getirilmiş ve iddianame kendisine okunarak duruşma gün tebliğ olunmuştur. Cüneyt Arcayü reğin davasına önümüzdeki Perşem be günü başlanabilecektir. Savcılı Cüneyt Arcayürekle beraber mecmu amızm sahibi Metin Tokerin de ce zalandırılmasını talep etmektedi Bu bakımdan iddianamenin bir sure ti de Metin Tokere bildirilmiştir. İd-

Bu kısım yayının orjinalinden kaynaklı hata nedeni ile indekslenememiştir.

Cüneyt Arcayürek
Tevkiften ***sonra***

Bu kısım yayının orjinalinden kaynaklı hata nedeni ile indekslenememiştir.

Cüneyt Arcayürek hakkında tatbiki istenilen madde 6 aydan 3 seneye kadar hapis ve bin liradan 10 **bin** liraya kadar ağır para cezası vermektedir. Beşinci madde ise mevkutenin sahibini takdir edilen para cezasının beş mislini ödemeye mahkûm etmektedir. Türk Ceza Kanununun

YAZISIZ

71 ve 72 inci maddeleri ise gerek hapis, gerekse para cezalarının içtimai hakkındadır.

Kefaletle tahliye talebi

Cüneyt Arcayüreğin avukatları, davanın açılmasına müteakip milekkillerinin kefaletle tahliyesini temin için Toplu Basın Mahkemesine müracaatta bulunmuşlardır. Şu satırlar yazılırken mahkeme azaları tarafından incelenmekte olan talep buydu. Mecmuanın intişarı sırasında karar belli olacaktır.

Cüneyt Arcayürek hapishanede başta İsmet İnönü olmak üzere Muhalefet partilerine mensup şahsiyetler her temayüldeki gazeteci arkadaşlara ve dostları tarafından ziyaret edilmiştir. İlk üç gün "tecrit" kısmında kalan Cüneyt Arcayürek bayramda

Yazı işleri müdürümüz

Tevkifhanede görüşme

Yazı işleri müdürümüzün tevkifi hadisesi derin akisler uyandırmış, havadis basınımızda ve dünya basınında tafsilâtiyle yer almıştır. Haberi yabancı radyolar da yaymışlardır. Cüneyt Arcayüreğe ve mecmuamıza yurdun her tarafından "geçmiş olsun" telgraf ve mektupları gelmektedir. Genç gazetecinin tevkifi karşısında sadece, İstanbulda çıkan ve memleketimizin tanınmış karakter sahiplerinden bir zata ait bulunan gazete "oh olsun, iyi oldu" tarzında bir kaç başmakale yayınlamıştır. Diğer gazetelerimizin -hepsi üzüntülerini belli etmişlerdir. Dostlarımıza ve meslektaşlarımıza yakın alâkalarından dolayı şükranlarımızı arzederiz.

Ekserisi birer yapı kooperatifi halini almış bulunan Gazeteciler Cemiyet ve Sendikaları ise sessiz kalmayı menfâatlerine daha uygun bulmuşlardır.

Kapaktaki Gazeteci

Cüneyt Arcayürek

1955 yılının Mayıs ayında, yani Demokrat Partinin İktidara geçişinden beş sene sonra bu partinin dört korucusundan biri ve Genel Başkanı Adnan Menderes Türkiye Büyük Millet Meclisinin kürsüsünden şöyle diyordu:

"— Bir gazetede çalışan ve dün tevkif edilen Alarca mıydı neydi, bu genç tecavüz etmek suretiyle suç işlemiştir ve işlediği suç karşısında hâkimler tarafından verilen kararla tevkif edilmiştir. Belki bundan mütenebbih olur. Çıktıktan sonra daha iyi bir şekilde çalışmak imkânını bulur."

Eğer Adnan Menderes gözlerini altı' yıl evvele, yani Demokrat Partinin muhalefet yıllarına çevirmiş olsaydı hemen bütün seyahatlerinde kendisini şevkle,, aşkla ve imanla takip eden, demokrasi isteyen, hürriyet isteyen en sert nutuklarını dahi kelimesi kelimesine gazetesine veren, gözü tok ve pek, sansın, ince, henüz yirmi yaşında bir gazeteciyi mutlaka hatırlardı. Adı Cüneyt Arcayürekti ve Vatan gazetesinin Ankara istihbarat teşkilâtında çalışıyordu. Kendi yaşındaki bütün muhabirler gibi o da Demokrat Partiyi tutuyor, onu kolluyordu. Haberlerinde onun taraf na tahtayı yontuyor, Demokrat liderlerin güzel sözlerini heyecanla dinleyip onlara inanıyor, Adnan Menderesin vaad ettiği "artık bir gazetecinin, fikrinden ve yazısndan dolayı tevkif edilmiyeceği" rejimin gerçekleşmesi için elinden gelen gayreti esirgemiyordu. Yirmi yaşn ateşi ve hayalleri içindeydi. Doğru bildiği yolda, hiç bir kimseden korkmadan, hiç bir kimseden çekinmeden, iktidarın menfaat tekliflerine dönüp bakmadan azimle yürüyordu.

1928 Martının altıncı günü Ankarada doğmuştu. Babası felsefe öğretmeniydi. Ama Cüneyt babasını tanımadı; o henüz bir buçuk yasadayken Maarif Vekili Necati Beyin hususi kalem müdürlüğünü yapan babası vefat etti. Cüneyt! annesi büyüttü. Onun için hiç bir fedakârlıktan çekinmedi. 1985 te ana mektebine başlayan küçük çocuk beş sene sonra ilkokulu birincilikle bitirdi. Ankara Dördüncü Ortaokulunun her sınıfında iftihar listesine geçmek suretiyle orayı, üç sene sonra da aynı şekilde Atatürk Lisesini İkmal etti. 1847 de Tıbbiyeye yazıldı. Fakat ailesi zengin değildi ve Cüneyt çalışacak yaştaydı. Çalışması lâzımdı. Bir yandan tahsiline devam ederken, öteki taraftan bir iş buldu: gazeteciliğe başladı. İlk gazetesi "Ankara Akşam" di. Kendini yeni mesleğine verdi ve başka her şeyi çok geçmeden unuttu. Tıbbiye, artık ona bir mâna ifade etmiyordu. Demokrasi hareketleri yeni başlamıştı. 1948 de Ulus'a girdi, fakat iktidar gazetesinde çalışamadı. Oradan çıktı ve Vatan'da muhabirliğe başladı. Vatan, muhalefetin ön safındaydı. Cüneyt ise dâvaya inanmış insanların heyecaniyle çalış yor, en sert yazıları yazmaktan çekinmiyordu. 1950 de dâva kazanıldı. Daha doğrusu Cüneyt dâvann kazanıldığına inanıyordu. Fakat hâdise, Demokrat Partinin iktidarı kazanmasından ibaretti. 1952 de Tıb tahsiline devam etmek üzere Almanyaya gitti. Kâğıt ve mürekkep kokusu onu çekiyordu. Burnuna o kokular gelmediği zaman, dolmadığı zaman bedbahttı. Almanyada bir yıl kaldı. Tıbbiyenin dördüncü sınıfına geçmişti, her şeyi buraktı ve yurda döndü. Bir tek ihtirası vardı: gazeteciliğe devam!

Bir müddet Ulus'ta çalıştı, sonra Halkçı'ya naklolundu. Müstakil bir gazete istiyordu. AKİS çıkınca oraya geldi ve canı yürekten kendini işine verdi. AKİS'in bütün mensupları gibi o da politikacı değil, gazeteciydi. Ama ne besleme olmak niyetindeydi, ne de muhteris. Vazifesini yaptığına inanıyordu. AKİS hadiseleri nakledїyor, onların tarafsız tefsirini yapıyordu. Cüneyt, Yazı işleri Müdürlüğü vazifesini üzerine almıştı.

Sonra bir gün, öğleye doğru Birinci Şubeden memurlar geldiler ve onu alıp Adliyeye götürdüler. Neşriyatını idare ettiği gazetede, hükümetin nüfuzunu kıran yazılar yazdığı iddia olunuyordu. Tevkif edildi. Avukatlarının, tevkifine yaptıkları itiraz incelenmeden, hapishanede bir berber sıfır numara ile saçlarım kesiyordu.

Elbette ki üzüldü. Elbette ki ıstırap çekti. Ama hiç bir şey ona, bet yıl evvel heyecanla takip ettiği, yürekten inandığı Adnan Menderesin Büyük Millet Meclisinin kürsüsünden kendi hakkında kullandığı küçültücü lisan kadar ıstırap veremezdi. Yüreğindeki yıkıntının bir tek tesellisi vardı: güneşin bu memlekette bir gün, mutlaka doğacağına olan imanını kaybetmemişti.

Kaybetmiyecekti.

D. P.

Sarol şaşırdı

Gecen haftanın sonunda, Cumartesi günü, Konyada Demokrat Partinin il kongresini takip edenler evvelâ kulaklarına inanamadılar. Tıpkı aynı akşam, radyoların haberler bültenini dinliyenler gibi... Kongrede Adnan Menderesin yakın mesai arkadaşı Dr. Mükerrem Sarol bir ateşli nutuk söylemiş, Dr. Mükerrem Sarol'un üzerinde bakanlık sıfatı da bulunduğu için radyo sözlerini hemen aynen ve tam 15 dakika müddetle neşretmişti. Gerçi nutukta Dr. Sarolun Bakanlığını alâkadar eden tek satır bulunmadığı için böyle bir nutku dünyanın hiç bir demokrasisinde devlet radyoları vermezlerdi.,. . üstelik bakan bir takım şahsî hücumlar yapmıştı - ama, hayretin sebebi o değildi: Dr. Mükerrem Sarol Muhalefet partisi lideri İsmet inönü -yü "iktidarı istemek" le suçlandırıyordu. Kulaklarına inanamayanlar, ertesi gün gözlerine inanmak zorunda kaldılar; zira nutuk Zafer gazetesinde sekiz sütunluk şaşaalı manşetlerle neşrolundu. Evet, Devlet Bakanı Muhalefet liderini "iktidarı istemek" le itham ediyor ve bu yüzden ona şiddetle çatıyordu. Acaba Dr. Sarol, demokrasilerde Muhalefet liderlerinin tef mi çaldıklarını zannediyordu? 1946 ile 1950 arasında, kendisi Beyoğlundaki muayenehanesinde kadın doktorluğuyla meşgul bulunurken bugün bakanlığını yaptığı partinin liderlerinin. Celâl Bayarların, Adnan Menderes'lerin, Fuad Köprülülerin, Refik Koraltanların da aynı arzuyla yandıklarını, buna çalıştıklarını bilmeyebilirdi ama bir prensip Olarak Muhalefetlerin vazifesinin iktidarı talep etmek olduğundan haberdar bulunması gerekirdi. Hem son günlerde İngilterede de bir seçim yapılmış ve Muhalefet lideri nutuklar söylemişti. Eğer Dr. Sarol gazetelere bir *göz* atmış olsaydı Mr. Attlee'nin de iktidarı talep ettiğini görür ama buna karşı hiç bir bakanın " vay, sen iktidarı istiyorsun ha?" diye ateş püskürdüğünü göremezdi. C.H.P., iktidarı istiyormuş! Ya acaba ne istiyecekti?

Dr. Sarol Konyaya İstanbuldan gelmişti. İstanbula ise,, yakın mesai arkadaşı Adnan Menderesle beraber gitmişti. Başbakan kendisiyle İnönü arasında Mecliste geçen söz düellosunun hemen akabinde başkentten ayrılmıştı, İstanbulda, muhtemelen Serkldoryanda yapılan bir toplantıdan bahsediliyordu. Söylendiğine göre o toplantıda bazı zecri tedbirler bahis mevzuu olmuş, fakat sonradan busun "sinirli bir anda" ortaya atıldığı tasrih edilmişti. Yani "sertlik" bir takım- tahminlerden ibaretti. Dr. Sarol, acaba ilhamını oradan mı almıştı? Ama söylediği nutkun içinde, partisi büyüklerinin hiç mi hiç hoşyacakları imalar vardı. Meselâ Devlet bakanı "eskiden İsmet Paşa meclise girerken secdeye yatılırdı" demişti. Bu, doğrudan doğruya Adnan Menderes'lere, Fuad Köprülülere, Refik Koral tanlara atılmış bir taştı; Zira Dr. Sarolun secdeye yattığını bildirdiği Meclislerin azaları onlardı. Secdeye yatanlar da onlar olmak icap ederdi. Sonra, Devlet Bakanı söyle diyordu:

"— Seçimleri 1950 de Demokrat Parti kazandı. Aslına bakarsanız bu fiili zaferi Demokrat Parti daha kurulduğu andan itibaren kazanmıştı."

Dr. Sarol, bu hakikati İsmet İnönünün daha o zamandan bildiğini ilâve ediyordu. Hiç bir methiye, İsmet İnönüyü böylesine yükseltemezdi. İktidarı kaybedeceğini demokratik rejimi gerçekleştirmeye karar verdiği gün müdrik olan İnönünün bir muhalefet partisi kursunlar diye kurucuları nasıl desteklediğini, müzaheret gösterdiğini, hattâ teşvik ettiğini Dr. Sarol o şuralarda kadın hastalariyle meşgul bulunduğu için bilmiyebilirdi ama Adnan Menderes biliyordu. O günlerin ve bu hakikatlerin "İsmet İnönü samimi değildir, demokrasiyi istemiyor" propagandasının yapıldığı bugünlerde, hem de Dr. Sarolun ağzından bu kadar belâgatle ifadesi de hoşa gitmiyebilirdi.

Bahadır Dülger
Mantıki bir ses

Devlet Bakanının nutkunda, hoşa gitmiyecek bir kısım daha vardı. Dr. Sarol İnönünün arapça ezana muhalif bulunduğunu Konyada Konyalılara söylemekte fayda görüyor ve arkasından şu garip sözleri ilâve ediyordu:

"— Türk milleti müslüman değil mi? Onlar milletin tarihi boyunca mukaddes sayılan âbidelerini, mezarlarını .vatandaş topluluklarının ziyaretine kapattılar.."

Bunu bir suç sayan insan her kelimeyi kullanabilir, ama bir tek kelimeyi kullanamazdı: "Aziz Atatürk." Halbuki Sarol, aynı nutkunda o tâbiri de kullanmaktan çekinmiyordu. Devlet Bakanı gene bilmeyebilirdi, ama tekkeleri, türbeleri kapatanın Atatürk olduğunu Celâl Bayar elbette ki hatırlıyordu. Bunlar ne biçim sözler, ne insicamsız fikirlerdi.. Dr. Mükerrem Sarol Politika hayatında ilk defa olarak elinden tutulmaksızın, tek başına kürsüye çıkarılmıştı. Bir partinin müdafaasını yapsın diye gönderilmişti. İşte, netice bu tezatlar dolu nutuk olmuştu. Anlaşılıyordu ki kendi kanatlariyle uçabilecek bir parti politikacısı haline gelmekten- henüz çok, ama çok uzaktı..

Konyadaki nutkun üst tarafı ise bir takım kuru sıkı tehditlerdi ki bunlara gökteki kargalar bile gülerdi ve üzerlerinde durulmaya değmezdi. Dr. Sarol korkutmak istediği kimselerin kimlerden dahi korkmadığını Unutmuşa benziyordu.

Sert hücum politikası

Demokrat Parti bozulan ve gerginleşen siyasî hava karşısında "sert hücum" politikasına sapmışa benzemektedir. Memleketin muhtelif taraflarındaki kongrelere bakanlar gidecek ve bunlar Cumhuriyet Halk Partisi ile İsmet İnönünün şahsına hücum eden nutuklar söyliyeceklerdir. Bu iş için bilhassa Dr. Mükerrem Sarol, Osman Şevki Çiçekdağ, Celal Yardımcı gibi şahsiyetlere güvenilmektedir. İktidar, bunu Belediye seçimlerine hazırlık saymaktadır. Halbuki iki defa tehire uğrayan bu seçimlerin heyecanlı olup olmıyacağı tamamiyle meçhuldür. Zira geçen seneki şartlar dahi tamamiyle değişmiştir.

Bütün bu hengâme arasında, bir tek mantıkî ses yükselmiştir. Sesin sahibi *D.P.* nin Erzurum Milletvekili Bahadır Dülger; sesin çıktığı yer Zafer Gazetesidir. Bahadır Dülger Demokratların Muhalefete yaptığı sert hücumlar karşısında niçin derhal antidemokratik tedbirlerden bahsolunduğunu anlamaya İmkân olmadığını söylemekte ve bu hücumların birer tenkidden başka şey sayılamıyacağını ilâve etmektedir. Muhalefetin iktidarı tenkidi nasıl deraokratikse, iktidarın da muhalefeti tenkidi aynı şekilde demokratiktir. Yoksa Demokrat Parti, Halk Partisini susturmak veya kapatmak niyetinde değildir. Sert lâflara, başka mâna vermemek gerekir.

Eğer hakikat Bahadır Dülgerin dediği gibiyse, mesele yoktur. Ama Bahadır Dülgerin partiye hâkim olan fikri ne dereceye kadar temsil ettiği düşünülecek bir meseledir. Dr. Mükerrem Sarola bakılırsa iktidar, "İktidarı istemeyen" bar muhalefet par-

tisinin hasretindedir. Bir muhalefet partisi ki kadife eldivenle tenkidler yapsın, fakat o tenkidlerin yanı başında iktidarı övsün, kendisinin iktidara geçmek arzusunda olmadığı hususunda teminat versin, bu memlekette gelmiş ve gelecek bütün iktidarların en iyisinin başımızdaki iktidar olduğunu söylesin...

Dr. Sarol böylesini bulabilse..

Başka telkinler

İktidara Bahadır Dülgerin fikrinden başka fikirler telkinine çalışanlar eksik değildir, işin garibi şudur ki bunlar, daha ziyade "gününü bekleyen politikacı" lardır. Bir muhalefet partisinin başına geçmenin ateşi içindedirler. Fakat gayet iyi bilmektedirler ki C H P. ve ismet inönü mevcutken böyle bir teşebbüsün kırk paralık dahi muvaffakiyet şansı yoktur. Hele bizzat kendileri, bu partiden yetişme olduklarına göre.. İçlerinden bazıları, o devirde çıkmış oldukları mevkilere inönü tarafından çıkarılmışlardı. Şimdi efendi değiştirmişlerdir ve Adnan Menderes tarafından "Muhalefet şefliği" mevkiine çıkarılmalarını temine çalışmaktadırlar. Zira bir "kudretli adam" tarafından tutulmadan hiç bir şey yapamıyacak kadar korkak ve tembeldirler. Ama vaktiyle İnönüyü aldattıkları gibi şimdi de Menderesi aldatır ve bir muhalefet partisi yoluyla bir gün • Allah bu memleketi korusun - tek başlarına iktidara geçerlerse ilk kurbanları bizzat Menderes olacaktır. Menderesin, Ankarada Büyük Tiyatroda son günlerde oynanmış olan "Othello" yu görmesi pek fayda verirdi.

Bunlar D. P. nin Genel Başkanına İnönünün "intikam alma" hırsiyle yandığı fikrini telkine çalışmakta ve onu açılmaması gereken felâketli bir yolu açması için teşvik etmektedirler. Zira bu suretle kendilerini iktidara götürmesi muhtemel fırsatlar doğacak, yurttaki önüne geçilmez infialden onlar faydalanacak ve en sonda hakiki intikamı onlar Menderesten alacaklardır.

Menderes. Menderes! Hayatlarının en ateşli yıllarında sana ve söylediklerine inanmış oldukları için sени hâlâ vs bir çok şeye rağmen sevmekte devam eden hakiki dostlarına ne zaman kulak verecek ve ne zaman etraf mı sarıp seni çıkmazlara sürüklemek isteyen menfaatperestler zümresinin arkasına hak ettikleri tekmeyi indireceksin? Bunda çok geç kalacağından korkuyoruz...

Partisiz Demokrasi

Mısırın muvakkat hâkimi Cemal Abdülnasırı beğenmeyiz, Mısırın muvakkat hâkimi Cemal Abdulnasıra söylemediğimizi bırakmayız. Halbuki bazılarımızın bir müddetten beri arayıp durdukları bir formülü o, keskin zekası ile bulmuş ve milletine müjdelemiştir: Siyasî partisiz Demokrasi!

Cemal Abdülnasır'ın formülü son derece basittir. Memleket? Demokrasiyi getirecektir. Bunun için, bir de Parlamento kuracaktır. Parlamentoda milletin bütün Gurupları temsil olunacaktır. Hattâ tarih bite tesbit edilmiştir: önümüzdeki Ocak ayı.. Fakat Mısırın muvakkat hâkimi, Subaylar Kulübünde yaptığı konuşmasına şöyle devam ediyor:

"— Ama, demokratik hürriyetler bahanesiyle yabancıların fesat hareketlerine Mısırın tekrar sahne olmasına müsaade etmiyeceğim. Bu yüzden, siyasî partiler bulunmıyacaktır. Şöyle etrafımıza, arap memleketlerine bakınca görüyorum ki yabancı nüfusunun siyasî partilere ve Parlamentoya girdiği Irak, Suriye, Ürdün ve Lübnanda fesat hareketleri alabildiğine gelişmektedir. Mısır, bu oyunlara gelmiyecek, siyasi partiler kurulmıyacaktır."

Siyasî Partisiz Demokrasi! Bir batılıyı kahkahalarla güldürecek bu formül Orta Şark memleketlerinde bir başbakanın ağzından çıkabiliyor. Bir başbakan, milletiyle alay eder gibi böyle bir fikri ciddi ciddi ortaya atıyor ve hattâ bunun tahakkuku için tarih bile tesbit ediyor. Zira oralarda iktidar her şey demektir ve her şey mubah olmak için iktidarın tasvibinden geçmelidir. Zira oralarda Muhalefetin kimlerden ve nelerden teşkil edileceğini dahi iktidar kararlaştırır. Batı kimseler muhalefet yapabilirler, bazı teşekküller muhalefeti temsil edebilirler. Ama Cemal Abdülnasırın tasvibinden geçmeyen adam tenkid dahi edemez, Cemal Abdülnasır parti istemeyince parti kurulmaz. Sonra, iz'ana meydan okur gibi bu rejime Demokrasi adım verdi mi, rejim Demokrasi olur.

Ama"kimin için? Kim o demokrasiye inanır, kim Cemal Abdülnasırı demokratik bir rejimin lideri sayar? Bir kaç dalkavuğundan başka...

Çöl aslanı, sen Demokrasiyi kolay sanıyorsun galiba! Demokrasi, her şeyden evvel tahammül "rejimidir. İktidarın muhalefete karışmadığı, onun Üzerinde hak iddia etmediği, söyle muhalefet özlüyoruz, böyle muhalefet istemiyoruz, şu adam muhalif olabilir, bu teşekkül muhalif olamaz demediği rejimdir. Muhalif bu! İyisi de vardır, fenası da; faydalısı da vardır, zararlısı da.. Onu tayin hakkı sana değil, millete aittir. Beğenmediği muhalefete rey vermez. Bir partinin ecnebi nüfuzu altında olduğunu hissederse iktidara onu getirmez. Kötü muhalefetleri, seçmen cezalandırır. İktidar değil..

Siyasî Partisiz Demokrasi! Sen aklınla çok yaşa, e mi hacı fışfış...

Adliye

Son teminata da elveda

Ankarada Demokrat Partinin il kongresinde Adalet Bakam Osman Şevki Çiçekdağ hâkim teminatı meselesinin iktidar tarafından ele alındığım söylediği zaman bir memnuniyet havası esti. Ama bakan, hemen arkadan ilâve etti:

"— Bu meseleyi kökünden halledecek ve misali batı memleketlerinden alacağız.."

O zaman memnuniyetin yerini endişe aldı. Gerçi iki gün sonra Halkçı gazetesi bir tek kişinin kaleminden çıktığı aşikâr olan muhtelif fikirleri başka başka zümrelere mal ederek yazıyor, en sonda da endişeye kapılanları ayıplıyordu ama "Osman Şevki Çiçekdağ - Batı memleketleri - Hâkim teminatı" triosunun başka his uyandırması pek müşküldü. Osman Şevki Çiçekdağ o Adalet Bakanıydı., ki Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile iki yeni tevkif sebebi getirirken bu sebeplerin batı memleketlerinden alındığını bildirmiş, sonra bu batı memleketinin Nazi Almanyası olduğu ortaya çıkmıştı. Hattâ Nazizmle beraber bahis mevzuu maddenin kaybolduğu da anlaşılmıştı. Şimdi hâkim teminatı bahsinde de "Batı memleketi" kim bilir neresiydi? Nazi Almanyası gibi, Faşist İtalyası, Franko İspanyası, Peron Arjantini Türkiyeye nazaran hep batı memleketi sayılırdı. Endişe buradan geliyordu. Hakikaten Osman Şevki Çiçekdağ, hâkim teminatının nasıl halledileceğini de kongrede bildirmiş, fakat sözlerinin o kısmını sadece Vatan muhabiri zaptetmişti. Adalet bakanı "coğrafi teminat" m da kaldırılacağını bildirmişti. Teminat artık, yalnız hakimlerin vicdanında olacaktı.. Hükümet başka teminat istemiyordu.

Geç anlaşılan laf

Gazeteler Pazartesi günü, Pazar günü söylenilmiş olan bu sözlerin ehemmiyetini idrak etmediler, O gün nutuk pek sudan geçiştirildi. Hâkim teminatı meselesinin ele alındığına dair kısım Zafer'de ve Vatan'da vardı. Hadisenin ehemmiyeti ancak ertesi gün farkedildi. Hâkim teminatı, rejimin en mühim meselesiydi. Muhalefet, emeklilik müddetinin 30 seneden 25 seneye indirilmesile sakatlanan bu teminatın hiç olmazsa eski haline getirilmesini istiyordu. Sadece Muhalefet değil, yurdun şurasında burasında yapılan D. P. kongrelerinde de hatipler aynı ıstırabı ifade ediyorlardı. Hâkim teminatı olmaksızın, hiç bir şey olamazdı. Mesele şu

Kalkınma Disiplini Örneklerinden

* Geçen haftalar içinde bazı hanımlarımızın arasında dolaşan bir ağız havadisine göre, İstanbulini tanınmış kadın terzilerinden biri, Hilton otelinin açılma törenlerini hesaplıyarak, son günlerde en güzellerinden bir çok Paris modelleri getirmiş. Fiyatlar on bin ile onbeş bin lira arasındaymış. Yüksek terzi, "Ya adam-akıllı kazanacağım, yahut yanıp kül olacağım" diyormuş. Yanın kül olacağına asla ihtimal verilmez, böyle bir facianın vuku bulmasına bugünkü yaşama standardımız en kuvvetli'mânidir. Yüksek terzimiz yüksek hayat standardımızın garantisi altındadır, kazanacaktır ve adam-akıllı kazanacaktır. Bundan müsterih olabiliriz, yalnız insanın içine küçük bir endişe düşüyor: en son, en zarif ve pahalı Paris modellerine bürünmüş hanımlarımızın, her halde pek kıymetli taşlarla bezenmiş olacak narin parmaklı ellerinde yüksek fiyatlı kokteyl kadehleriyle, ince nükteli şen mükâlemecikler arasında Amerikalı misafirlerimize "Niçin bize az yardım ediyorsunuz?" diye soruvermeleri İhtimali ve böyle bir suale maruz kalan Amerikalı misafirin uğrıyacağı mahcubiyet akla geliyor.

* Ankarada bir barda kendi payına çok iyi kalkınmış olduğu anlaşılan bir vatandaşımız açtırdığı on şişe şampanya ile bir bar güzelinin ayaklarım köpürte köpürte yıkamış. Gazetelerin yazdığı bu gönüllere ferah verici zarif hareketi işiten bir dost "Ne var bunda sanki?" dedi, "Bar güzelleri şerefine locaları şişe şişe şampanya ile sulamak bazı barlarımızda hemen her gece görülen olağan cilvelerdendir". Bunları işiten insan nasıl coşmaz ve "Ey Amerika, seni geçtik, geçtik seni!" diye nasıl bağırmaz? A. B.

veya bu partinin değil, milletin benimsediği ve üzerinde hassasiyetle durduğu bir meseleydi. İşte şimdi, hükümete mensup siyasî bir şahsiyet üstelik Adalet Bakanı olan bir sat hâkim teminatının ele alındığını bildiriyordu. Ancak ortada sevinilecek bir nokta yoktu: iktidar, mevcut teminatı bile çok görmüştü. Onu da kaldırmak için Adalet Bakanlığında tetkikler yapılıyordu.

Hâkim teminatı başlıca iki kısımdan müteşekkildi. Biri, müddete bağlı teminattı ki her memur gibi hâkimler de 30 sene hizmetten sonra tekaüt edilebiliyordu. Hükümet, 2 Mayıs seçimlerinden sonra bu müddeti 25 yıla indirmişti. İkincisi "coğrafi teminat" idi. Bakanlık, hâkimleri istediği gibi oradan oraya nakledemiyordu. Şimdi el atılan "coğrafi teminat" idi.

Adalet Bakanlığında kurulan bir komisyon faaliyetteydi. Hakikaten batı mevzuatı' inceleniyor ve öteki memleketlerde hâkim teminatının nasıl sağlandığı gözden geçiriliyordu. Üzerinde durulan nokta şuydu: Bakanlık hâkimleri, bir muayyen müddetten sonra istediği yere nakledebilsin. Yani, bakana böyle bir selâhiyet tanınsın. Meselâ İstanbulda üç yıl, kalan bir hâkimi Osman Şevki Çiçekdağ isterse, bu üç yılın sonunda Mardine tayin edebilsin. Mutlaka tayin etmeye mecbur olmıyacaktı, ama "isterse" tayin etmek hakkına sahip bulunacaktı.

"Coğrafi teminât" meselesinin üzerinde uzun zamandan beri duruluyordu. Hükümet adamları muhtelif nutuklarında bu noktayı bahis mevzuu etmişler, bilhassa Adalet Bakam hâkimleri İstediği gibi nakledememekten dert yanmıştı. Yurdun her yeri bir değil miydi? Batıda bulunan bir hâkim, vaziyetinden şikâyetçi olmayabilirdi. Ama, doğudakiler.. Onların hakkı yenmiyor muydu? İstanbula kapağı at, ondan sonra kimse seni kıpırdatamasın.. Böyle şey "demokrasi" ye sığar mıydı?

Halbuki "coğrafi teminat" denilen keyfe göre nakledilememe hususu bir zaruretin icabı olarak konmuştu. Yurtta iyi ve daha az iyi yerler olduğu bir realiteydi. İstenmişti ki hâkimler, bakanın arzu ettiği bir kararı vermezlerse daha az iyi yerlere sürülmek korkusundan azade bulunsunlar. Bu, bir teminattı. Simdi Demokrat Parti iktidarı - ki, Muhalefet. yıllarında mevcut teminatı bile az buluyordu .- teminatın sadece hâkimin vicdanı olduğu iddiasını ileri sulüyor ve "Türk hakimi vicdanının sesinden başka ses dinlemez" diyordu. Hattâ 25 yılın sonunda, bakanın arzusuna göre tekaüt edilmek tehlikesiyle karşı karşıya kalsa dahi; hattâ her an bir yere nakline imkân olsa bile...

Adalet Bakanlığında tetkikler yapılırken ve bir proje hazırlanırken, SÖZ, hukuk mütehassıslarımızdadır. Onlar da yabancı mevzuatı tetkik etsinler ve umumi efkâra batı demokrasilerinde hâkim teminatının hangi yollardan sağlandığını bildirsinler. İhtimal ki "coğrafi teminat" a lüzum görülmeyen yerler mevcuttur. Ama oralarda teminat mutlaka başka yollardan sağlanmış, vicdanların sesi kuvvetlendirilmiştir. Yirminci asırda adalet mekanizmasını sadece ve sadece "vicdanın sesi" ne bağlayan memleketler pek azdır.

C. M. P.

Dinamik bir faaliyet

Adnan Menderesin yakın mesai arkadaşı Dr. Mükerrem Sarol Konyada arapça ezanın methiyesini yaparken bir zamanlar irticai destekledikleri için partileri kapanan Cumhuriyetçi Millet Partisinin liderleri dinamik bir muhalefetin müsbet Örneklerini veriyorlardı. Ahmet Tahtakılıç gibi romantik, Osman Bölükbaşı gibi usta, Sadık Aldoğan gibi ateşli hatipler yurdu karış karış dolaşıyor ve nutuklar söylüyorlardı. Biten haftanın en alâka uyandırıcı hadisesi hiç şüphesiz buydu. Zira C. M. P. li liderler antidemokratik gidişe karşı en güzel mücadele usulünü bulmuşlardı: Demokrasiyi halka maletmek! Bunu gerçekleştirdikleri gün, her şeyin hallolacağına şüphe yoktu. Basın hürriyeti, hâkim teminatı, nüfuz tacirleriyle savaş, seçmenin seçim hakkına hürmet gibi bir demokrasinin esas prensiplerini büyük kütlenin kâfi derecede umursamadığı zannediliyordu. Gerçi bu bir hatalı görüştü, zira hangi partinin kongresine giderseniz gidiniz vatandaşın bu meseleleri ele aldığım görüyordunuz. Ama prensiplerin mücadelesini halka maletmek lâzımdı ve işte C.M.P. bu gayenin peşindeydi.

Ahmet Tahtakılıçlar, Osman Bölükbaşılar, Sadık Aldoğanlar mürtecilikle suçlandırılmışlardı ama gittikleri hiç bir yerde dinî hisleri tahrike çalışıp rakip parti liderlerini kötülemeğe kalkışmıyorlardı. Bunu yapan başkalarıydı. C.M.P. liler, halkın anlıyacağı bir dille - bunda ihtisas yapmışlardır - demokrasinin esaslarını kütlelere izaha çalışıyorlardı. Bu, batıdaki mânasiyle bir muhalefet anlayışıydı. Sert konuşuyorlar, şiddetli tenkidler yapıyorlardı. Ama kana-

Ahmet Tahtaklıç
Romantik hatip

atlerince durum bunu icap ettiriyordu, zira şiddet tedbirlerinin daha da arttırılacağına dair - sanki kâfi' değilmiş gibi - rivayetler gazete sütunlarından eksik olmuyordu. Demokrat Partiyi tuttuğu yanlış yoldan döndürmek sadece memleketin değil, bizzat Demokrat Partinin menfaati icabıydı. C.M.P. kendi liderlerine has dinamizmle o yolu tutmuştu.

Dersi kimden almışlardı

Doğrusu istenilirse Demokrat Parti, bilhassa son yıllarda Cumhuriyet Halk Partisi iktidarını mumla aratıyordu. Pek çok hürriyet, o zamandan da fazlasiyle kısılmıştı. Hürriyet için mücadeleyi C.M.P. li liderler bizzat Demokrat liderlerden öğrenmişlerdi. Onlar da şehir şehir, kasaba kasaba, köy köy dolaşmışlar; halkın içine girmişler; Demokrasi ateşini onun yüreğinde körüklemişler ve C.H.P. yi öyle doğru yola getirmişlerdi. Acı olan taraf şuydu ki, içlerinden pek çoğu iktidara gelince dâvalarım unutmuşlar, başka insanlar olmuşlardı. Ama meşaleyi taşıyacaklar çıkmıştı ve C.M.P. li liderler şimdi Mendereslerin, Köprülülerin, Koraltanların yolundan yürüyorlardı.

Bundan bir müddet evvel bu partinin ileri gelenleri arasında baş gösteren ihtilâf tohumu filizlenmemiş ve tıpkı D.P. muhalefetinin kurucuları gibi onlar da kuvvetin birlikten geldiğini anlamışlardı. Anladıkları başka bir husus, irticai destekliyenlerin yardımına Türkiyede bir muhalefet partisinin muhtaç bulunduğu fikrinin yanlışlığıydı. İçlerinden onları temizledikten sonra, yurdun dört tarafına dağılmak ancak fayda sağlardı. Partinin İstanbul kongresinde konuştuktan sonra her bir hatip bir yere hareket etmişti. Sakaryada, Manisada açık hava toplantıları tertiplenmiş ve dinamik bir ses yurda duyurulmuştu. Söyledikleri sözlerden anlaşılıyordu ki bu, gelişi güzel bir kampanya değildir. Bu, düşünülüp taşınılarak verilmiş bir kararın tatbiki, bir plânın gerçekleşmesidir. Hepsi hakim teminatı, basın hürriyeti, nisbî temsil usulü istiyordu. Hepsi bugünkü gidişin tek parti gidişi olduğunu halka anlatmaya çalışıyordu. Osman Bölükbaşı Sakaryada Kırşehir! kaza yapmanın Demokratlıkla alâkasını sorarken İstanbulda Sadık Aldoğan mahkûm olan gazetecilerin durumunu bahis mevzuu ediyordu. Ahmet Tahtakılıç ise hâkim teminatı olmaksızın hiç bir şey olamıyacağını bildiriyordu.

Cumhuriyetçi Millet Partisi seçimlerde seçmenin iltifatına pek fazla mazhar olamamıştı. Ama şimdi, memleket ciddî ve dinamik bir muhalefetin hasretiyle kıvranırken partinin tertiplediği toplantılar büyük alâka görüyor ve kalabalık celbediyordu. Kampanya bugünkü muvaffak ve vatanperver tempoyla devam ettiği takdirde alâkanın da kalabalığında artacağından şüphe etmek caiz değildi. Ahmet Tahtakılıçlar, Osman Bölükbaşılar, Sadık Aldoğanlar irtica ile itham edilmişlerdi ha? Bakınız Cumhuriyet gazetesi Demokrat partinin Manisada yaptığı il kongresini anlatan havadisinde ne diyordu:

"Delege, üye veya dinleyici olarak salonda tek bir kadın dahi bulunnması dikkati çekti. Hattâ Manisada bulunan Ve bir aralık kongreye ' gelen Avrupa Konseyi azalarından Danimarkalı mebus K. Bögholm Türkiyede kadınların siyasetle uğraşmaları yasak mıdır? sualini sormaktan kendini alamadı".

Buna mukabil aynı gazete, Cumhuriyetçi Millet Partisinin İstanbul U kongresini anlatan havadisinde şöyle diyordu:

" . . . Ayrıca beş yüz kadar dinleyici arasında, şehrimiz sosyetesinin bir kaç şık hanımı da yer almıştı. Buna mukabil salonda bereli yalnız Uç şahıs bulunuyordu."

Osman Bölükbaşı
Üstad hatip

Bir memlekette partilerin topladığı sempatiyi kadınların o partiye gösterdiği alâkayla ölçmek insanı yanıltmaz. 1950 yi hatırlayınız. İktidar partisi milletvekillerinin karıları, kızları, hattâ anneleri koyu birer demokrattı. Zira o tarihte hürriyetle-. rimizi Demokrat Parti müdafaa ediyordu, antidemokratik kanunlarla, antidemokratik kararlarla, keyfî idarelerle o savaşıyordu.

Bugün gene İktidar partisi milletvekillerinden bir çoğunun evinde durum başka türlü değildir. Cumhuriyetçi Millet Partisinin kotası ise gün geçtikçe yükselmektedir. Liderler tuttukları doğru ve dinamik yolda ilerlemekte devam ettikleri müddetçe kota daha da yükselecektir.

C. H. P.

Ayrılmaya hazırlananlar

Şemseddin Günaltaya pek çok kusur bulunabilir ama, hiç kimse eski başbakanın fikrini olduğu gibi söylemekten çekindiğini iddia edemez. Gerçi Günaltay fikrini her zaman tatbik etmez, ama söylemek başka şeydir fikre 'göre hareket başka şey.. C.H.P. iktidarının son başbakanı bu mevkie getirilip yanma yardımdı olarak Nihad Erimin verilmesinden yirmi dört saat evvel müstakbel muavinini yerin dibine batırıyordu. Bu yirmi dört saat sonra onunla teşriki mesai etmesine mani olmamıştı. Dedik a, söylemek başka şeydir, fikre göre hareket başka şey... Nitekim Şemseddin Günaltay, AKİS'in geçen sayısında verdiği haberler üzerine düşüncesini soran gazetecilere en açık şekilde cevap vermekten çekinmedi: Cumhuriyet Halk Partisinin tutumunu beğenmiyordu.

' Bunda haksız olduğu iddia edilemezdi. Cumhuriyet Halk Partisinin tutumunda beğenilecek bir taraf yoktu. Şemseddin Günaltay bunun sebebini de mükemmel şekilde izah etti;' Her gün ayrı bir politika takip ediliyordu. Eski Başbakan o hükmünde de haklıydı. İş, yapılacak şeyi tayine kalıyordu. Günaltay projesini açıkladı: Kurultayda mücadele edecekti. Kazanırsa, ne âlâ.. Yok kaybederse? AKİS, o takdirde çekilip ayrı bir parti kurmaya çalışacağını haber vermişti. Eski Başbakan bunu zımnen teyit etti. Kurultay gittikçe alâka uyandıran bir manzara alıyordu. Bir çok mesele orada, umulmayacak bir mahiyete bürünecek bilhassa Kurultaydan sonra politika hayatımızda gelişmeler olacaktı.

Kedi olmayınca

Biten haftanın en alâka uyandırıcı hâdiselerinden biri, İsmet İnönünün durumuydu. İsmet İnönü hemen her gün partiye geldi ve orada ciddî şekilde çalıştı. Bilhassa geçen Kurultaydan beri, Genel Başkanlık sıfatının inzivasına çekilmişti ve tüzük gereğince parti politikasının tayinini Parti Meclisine, icrasını da Genel Merkeze bırakmıştı. Tabii Parti Meclisinin toplantılarına başkanlık yapıyor, müzakereleri idare ediyor, derliyor ve topluyordu. Ama bilfiil karışmıyordu. Partiye de pek sık gelmediği hakikatti. Fakat o gelmeyince, o işi elinde tutmayınca partinin ileri gelenlerinden bir çoğu da kendisine düşen vazifeyi yapmıyor, alâka duymuyor, bilâkis bir dedikodu modası alıp yürüyordu. Kedi olmayınca fareler cirit atmaya başlamışlardı. Kedi geldi..

Doğrusu istenilirse İsmet İnönü, 1950 den beri partisi içinde demokratik bir hava estiriyordu. Nüfuzu daha ziyade maneviydi. Ama Kurultayların seçtiği yetkili organların vazifelerine asla müdahale etmiyordu. Çok

zaman, son kademede onun fikri alınıyordu. Fakat doğrudan doğruya bir fikri "empoze" etmemişti. Buna mukabil, bazı kimselerin onun manevi nüfuzundan alabildiklerine faydalandıkları, kendi projelerini İnönü etiketiyle tatbik ettikleri ve Genel Başkanın bunları bildiği halde müdahale etmediği bir hakikatti. Parti bundan çok zarar görmüştü. Şimdi İnönü, Demokrat Partinin demokrasiye yardım edeceği yolundaki son hayallerini de tamamiyle kaybettikten sonra işleri bizzat eline almaya karar vermişti. Memleketin ve Demokrasinin ona ihtiyacı bulunduğunu nihayet hissetmiş ve çekildiği kabuğundan sıyrılmıştı. Kurulmasına müzaheret ettiği demokrasinin müdafaasının da kendisine düştüğünü anlamıştı. Vazifesini yapacaktı. Partisini daha sıkı şekilde idare edecekti. Zira partisi 1950 den bu yana berbat şekilde çalışmıştı. Halbuki muhalefete çok iş düşüyordu.

Kurultayda çarpışacaklar

Kurultayda muhtelif kimselerin muhtelif yerler için çarpışmalarını beklemek icap etmektedir. Şemseddin Günaltay mücadelesini Genel Başkanlık için İnönüye karşı yapacaktır. Bu bakımdan, hareketinin hiç bir muvaffakiyet ihtimali yoktur. Parti İnönüye sıkı sıkıya bağlı bulunduğu gibi, İnönüde de bilhassa son hadiseler karşısında daha da kuvvetlenmiş bir azim ve enerji göze çarpmaktadır. İnönünün mevkiini pekleştiren başka bir husus. Demokratlardan geleli mütemadi hücumlardır. Demokratlar İnönüye hücum ettikçe, parti, liderin etrafında toplanmaktadır.

Fakat Partinin gerek karar, gerek icra organları için sert bir mücadelenin cereyan edeceği muhakkaktır. Partideki umumi kanaat, bu iki organı aynı fikirdeki insanların teşkil etmesi gerektiğidir. Yani, bir cereyanın mensupları hem karar, hem icra organlarını ellerine geçirmelidirler ki işler muntazam yürüsün. Aksi halde, frenleme olacaktır. Bundan başka Genel Merkezin yetkilerinin kuvvetlendirilmesi bir zaruret halinde ortaya çıkmaktadır. Genel Merkez Belediye seçimlerine iştirak düşünüldüğü sırada aday gösterme bahsinde kendisine bir takım haklar tanımıştı. Şimdi aynı hakların Milletvekili seçimlerinde de tanınması istenilecektir. Kudretsiz bir Genel Merkez, maalesef çalışması gereken kimseleri çalıştıramamakta, nafiz olamamaktadır.

İnönüyle beraber partiye artık müstakar bir politika çizecek ve bunu tatbik edecek organlara kimler gelecektir? Bugünkü Parti Meclisinin Partiyi temsil etme bakımından son derece kifayetsiz bulunduğu ortadadır. Genel Merkeze gelince, parti teşkilâtını derleyip toplamaya muvaffak olmuş, ikinci defa seçim kaybeden bir partiyi bir sene içinde sağlam temeller üzerine oturtmuştur ama, umumî politikası itibariyle - bir takım müşküller yüzünden - tesirsiz kalmıştır. Bunun son misali pek yenidir. Dr. Mükerrem Sarol'un Konyadaki nutkundan sonra gazeteciler günlerce, paktinin cevabını öğrenmek üzere Kasım Güleğin, Turgut Gölenin kapısını aşındırmışlardır. Her seferinde kendilerine "hazırlıyoruz", "nutkun tam metni Konyadan gelmedi", "bugün akşama doğru", "yarın" diye mukabele edilmiştir. Kendisine böylesine hücum edilen bir parti, cevabını daha süratle, hücumların havası kaybolmadan vermelidir.

Bugünkü karar ve icra organlarını haklı olarak beğenmeyen çok olmakla beraber, beğenmeyenler bir fikir etrafında birleşememektedirler. Halbuki Kurultaya bunların mutlaka bir "liste" ile çıkmaları gerekmektedir.

Şemseddin Günaltay
Beğenmeyen adam

Sivrilmiş şahsiyetler, birbirlerine çok zaman dargın vaziyettedirler. Bir araya gelmeleri ve beraberce çalışmaları mutlaka lazımdır.

Şimdi evlerde, kulüplerde, yazıhanelerde muhtelif temaslar yapılmaktadır. Genel sekreterlik için bir çok isim ortaya atılmaktadır. Kasım Gületten başka Faik Ahmet Barutçu, İsmail Rüştü Aksal ve Şevket Raşit Hatiboğlu ciddi şansı olan şahsiyetlerdir. Fakat son üçü ayrı ayrı ortaya çıkarlarsa, Kasım Güleğin önünde mutlaka yenilirler. Halbuki, karakterlerinden doğan ayrılıkların dışında bir fikir etrafında birleşmeleri ve mücadele etmeleri pek âlâ kabildir. İstanbuldan gelecek ve mükemmel bir teşkilâtçı olması itibariyle partiye büyük faydalar sağlıyabilecek İlhami Sancar daha fiili bir iş almalıdır. İsmet İnönünün vazifesi şahsi menfaatleri dolayısiyle değil, hadiselerin seyriyle partiden uzak duran kıymetli partilileri aynı bayrak altında toplamaya çalışmaktır.

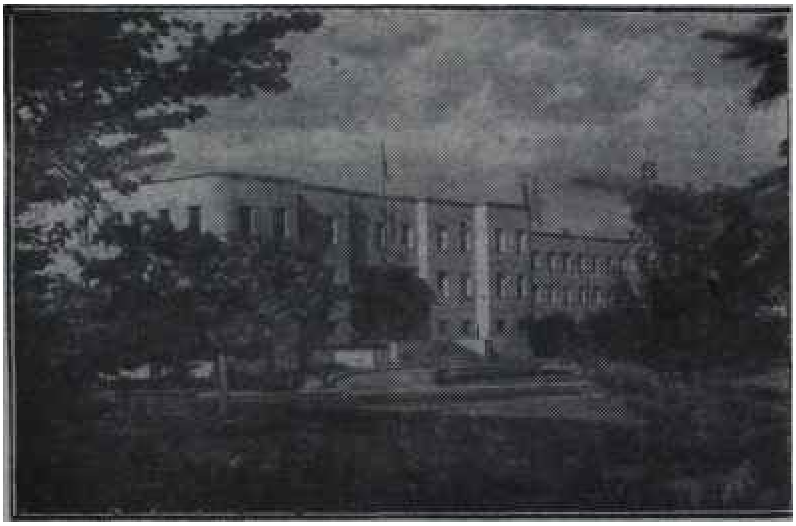
Şimdi İnönünün o yolu tuttuğu anlaşılıyor. Bu bakımdan Kurultay, belki de Halk Partisinin iktidarı kaybettikten sonra yaptığı Kurultayların en alâka uyandırıcısı olacaktır.. Belki de Halk Partisi bu Kurultayda kendini bulacaktır. Ondan sonra başlıyacak ayrılmalar ise bir yaprak dökümü değil, kuvvet verici budama yerine geçecektir. Parti, kaynayan bir kazan olmaktan böylece kurtulacaktır.

Ha, evet. bir hizip daha toplantıda şansını deneyecektir: Nihad Ekimin taraftarları. Fakat Nihad Erim için C.H.P. de artık hiç bir şans kalmamıştır.

C.H.P. Merkez heyeti
Mış da mış mış...

Z İ R A A T

Toprak Mahsulleri Ofisi
Fiyatları arttırmıyor

Mahsul

Bereketli bir yıl

Bundan tahminen üç ay kadar evvel Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürü Fuat Adalı'nın telefonu çaldı. Gazetecilere karşı sempatisi İle tanınan Umum Müdür karşısında muhalif bir gazetenin muhabirinin sesini duyduğu halde renk vermedi. Muhalif gazeteci diyordu ki:

"— Havalar çok kurak gidiyor. Bu sene kış da olmadı. Şehrin su sıkıntısı çekeceği söyleniyor. Bu durumun mahsul vaziyetine tesiri olacak mıdır?

Umum Müdürü günlerden beri düşündüren sual nihayet bir gazeteci tarafından sorulmuştu. Hiç- tereddüt etmeden şu cevabı verdi:

"— Türkiye ilkbahar yağışları bölgesine dahil bir memlekettir. Yani hiç kış olmasa bile. Nisan ve Mayıs aylarında yağmur düşerse mahsul vaziyeti kurtulmuş olur.

Bu sene, geçen senelere nazaran kış ve yağmur durumu, hakikaten istenilen şekilde olmamıştır. Bilhassa geçen seneki sıkıntılı mahsul durumundan sonra bu yıl da havaların böyle gitmesi işin aslını bilmeyenler için endişe verici görülmektedir. Fakat müsterih olunuz. Nisan vs Mayıs aylarında istenilen şekilde yağmur yağması kâfidir. Şüphe edilmesin ki ümit edilenden çok daha mükemmel mahsul alınabilir."

"— Yani bütün iş Nisan ve Mayısta yağacak yağmurlara mı kaldı?"

"— Şüphesiz. Bizim gibi, daha dünyanın birçok memleketlerinde mahsulün idraki hâlâ yağacak yağmura bağlıdır. Hattâ Amerikanın bir çok bölgelerinde dahi bu böyledir."

Muhalif gazeteci, "yağmur yağdıramazsak ne olacak?" diye sordu. Umum Müdür şu cevabı verdi:

"— Yağmuru insanlar yağdırabiliyor, fakat bu şimdilik sadece tecrübe yağdırışları halindedir."

"— Yani efendim?"

"— Yani, yağmur kendi kendine yağacaktır."

Türkiye üç ay, Nisan ve Mayıs aylarında "yağmur ya yağmazsa" diye kara kara düşündü. Mayıs ayının son günlerini yaşadığımız şu saatlerde hepimiz galiba memnunuz. Bütün Ümitlerimizin fevkinde yağmur yağdı. O kadar ki zaman zaman yurdun muhtelif bölgelerinde yağmur bir âfet halini aldı. Diyarbakır civarında 100 bin dönüm arazi yağmura tutulduktan sonra doluya yakalandı, on kadar köy ve mahsul dakikalarca süren şiddetli bir yağış sonunda mahvo'du. Kızılay dahi müdahale mecburiyetinde kaldı.

Bir muharebede, iştirak edenlerden bir kısmı elbette ölecektir. Fakat değişmeyen bir kaide vardır, kalanlar daima ölenlerden fazla olacaktır. Şiddetli yağışlar memleketin birçok yerlerinde mahsul durumumuza zarar vermedi ve iyi bir mahsul idrâk edilmesine yardım etti.

Mühim meseleler

Gecen sene memleket mahsul bakımından hazin durumdaydı. Bir damla yağmur düşmemesi koyluyu feci vaziyete düşürmüştü.

Demokrat Parti iktidara geldiği günden beri Ziraat Bankasının kapısını ardına kadar açarak, memlekette şimdiye kadar görülmüş değil, düşünülmemiş olan bir zirai politika takip ederek bankanın nesi var nesi yoksa hepsini köylünün hizmetine tahsis etmişti. Köylüye o kadar çok kredi verildi ki, bu rakam 1954 yılı ekim mevsimi sonunda bir buçuk milyar lirayı bulmuştu. Yani devletin bir yıllık bütçesinin dörtte üçü. Mevsimin kurak gitmesi köylüyü kara kara düşündürmeye başlamıştı. Fakat asıl endişeyi hükümet hissediyordu. Mahsul kötü olursa bu sene köylü borcunu nasıl ödiyecekti?

Ziraat Bankasını büyük bir krizin beklemekte olduğu haberleri yayılıyordu. Köylünün borçlarının tecili imkânsız görülüyordu. Memleketi sarması ihtimali olan yeni bir iktisadi kriz karşısında yabancı memleketlerden kredi temini mümkün olabilecek miydi?. Havaların gayri müsait gitmesi yüzünden meydana gelen kıtlık' mühim tesirlerini gelecek sene' gösterecekti. Mahsul ihraç edilememesi yüzünden gelecek sene müthiş bir döviz darlığı meydana gelecekti. Harici teahütler yerine getirilemiyecekti. Dış borçları Ödemekte güçlük çekilecekti. Bu bir yığın mesele karşısında, seçimler de gelip çatmıştı. Köylüye dört senedir gösterilen kolaylıkların devam etmesi, bilhassa seçim yılında devam etmesi icap etmekteydi.

Bankanın yeniden aynı miktar kredi vermesi imkânsızdı. Borçların 'bir kısmını tecil, belki mümkün olabilecekti. Bundan başka yapılacak iş yoktu.

Ayni iktisadi kriz alış veriş yaptığımız diğer bazı memleketlerde de meydana gelmiş olduğundan dert anlatmak mümkün olabilecekti.

Bütün bu sebepler ve meseleler yüzünden Demokrat Parti hükümeti iktidara gelmeden yapmış olduğu bütün seçim propagandalarına bir sünger çekerek Amerika'dan borç buğday istemek mecburiyetinde kaldı. 1050 seçimlerinden evvel meydanlarda konuşan D.P. li hatipler: "Buğdayın vatanı olan bu memleketin yabancı memleketlerden buğday ithal etmesi bir cinayettir" diye haykırıyorlardı. Bütün bunlar unutuldu. Amerika'dan borç olarak buğday istenildi. Mesul makamları işgal edenler memlekette kıtlığı kabul etmekte beraber istihlâkin çok arttığı tezini de ileri sürerek işin içinden çıkıverdiler.

Bu seneki ekim sahaları

Gecen seneki kıtlığın acısını çıkarmak için 1954-55 yılı ekim mevsiminde 8 milyon 517 bin 359 hektar kışlık hububat ekildi.. Bu miktar bir evvelki feci yılı nazaran yüzde on dört nisbetinde farta idi. Bir yazı tura oyununa terkedilmiş olan kış ekimi Nisan ve Mayıs ayında görülmemiş derecede düşen bol yağmurlar sayesinde kazançla neticelendi. Köylünün yüzü güldü.

Bundan kuvvet alınarak yaz ekim devresinde 1 milyon 338 bin 601 hektar arazi ekildi. Yeni ekilmekte olan kısımlarla beraber ekim sahasının genişliği 11 milyon 500 bin hektar olarak ümit edilmektedir,

1953 senesinde memlekette hububat istihsalinde rekor kırılmıştı. Bu

sene yağmurların biraz gecikmiş olmasına rağmen 1958 yılından daha fazla mahsul idrak edilmesi beklenmektedir.

Memleketin bütün ümidi topraktan çıkacak mahsule bağlanmıştır. Tarım Bakanlığı babanın evlât üzerine titreyişi gibi şimdi toprağa eğilmiştir. Bir adım yerin bile ihmale uğratılmasına müsaade etmemektedir. Hububat tahmini için bu sene yurdun muhtelif bölgelerine on beş sondaj ekibi çıkarılmıştır. 5 Hazirandan on beş Temmuza kadar yurdun her tarafı taranacak, vaziyet tetkik edilip raporlar hazırlanacaktır. Her sondaj ekibi dört kişiden müteşekkildir. Bu mütehassıslardan biri Tarım Bakanlığından, biri Ziraat Bankasından, biri Toprak Ofisten, biri de istatistik Umum Müdürlüğündendir.

Tabancı memleketlere geçen sene ödiyemediğimiz taahhüdü bu sene yerine getirmek mecburiyetindeyiz. Avrupa bizden bilhassa sert buğday istiyor. Arpa, yulaf, melez mısır istiyor. Gelecek seneler içinde ekime bu yönden hız verilecektir.

Köylünün istenilen buğdayı yetiştirebilmesi için, ona hazırlanmış iyi cins tohumluk tevzi etmek lâzımdır. Memleketimizin yıllık tohumluk ihtiyacı bir buçuk milyon tondur. Her beş senede bir tohumluk değiştirilmesi zaruri olduğundan senede vasati olarak 300 bin ton tohumluk buğdaya ihtiyaç vardır. Mevcut mevzuat bu miktar tohumluğun her sene dağıtılmasına müsait değildir. Halbuki dağıtılması lâzımdır. Müşkül vaziyette kalan Tarım Bakanlığı şimdi nizamnameyi değiştirmek için çareler aramaktadır.

Bu sene idrak edileceği Unut edilen iyi mahsul memleket iktisadiyatındaki tesirini ancak gelecek sene gösterecektir.

Toprak Mahsulleri Ofisi bu sene hububatımızı ihraç işinde hiç de acele eder görünmüyor. Sebebi, geçen sene bütün stoklar eridi. Bu seneki mahsulden her şeyden evvel stokların tamamlanması zaruri. Askerî ihtiyaca ayrılacak miktarın bir köşeye konulması zarurî. Bütün bunlardan sonra ihraç düşünülecek.

Silolar

Toprak Mahsulleri Ofisinin başta gelen dertlerinden birisi silo meselesidir. Artık eskiden olduğu gibi bugün buğdayı toprağa gömüp üstüne hasır veya toprak çekmek tatmin edici değildir. Ofis büyük masraflar yaparak kapalı buğday muhafaza yerleri teminine çalışmaktadır. Halen Ofisin elinde bir milyon ton hacminde kapalı buğday muhafaza yeri mevcuttur. Beş senelik yeni bir silo programı hazırlanmıştır. Beş sene sonra yemden 700 bin tonluk kapalı silo meydana getirilecektir. Bu suretle bir milyon 700 bin tonluk kapalı muhafaza yeri elde edilecektir.

Toprak mahsulleri Ofisi ile Tarım Bakanlığının üzerinde en fazla durduğu meselelerden birisi de hayvan yemi meselesidir. Geçen seneki kıtlık yüzünden bu sene memlekette geniş ölçüde telefat oldu. Hayvan fiyatları yükseldi. Şehirlerde yenecek et bulunamaz oldu. Koyun eti harp senelerinde bile görülmemiş şekilde artarak 500 kuruşa kadar çıktı. Halk çok müşkül durumda kaldı.

Hayvanların başlıca gıda maddesi olan yonca ve arpanın fiyatı insanı şaşırtacak kadar yükseldi. Memlekette buğday 30 kuruşa satılırken arpa 40-45 kuruşa yükseldi.

Köylü arpa yerine hayvanlarına buğday yedirmeğe kalkıştı. Bunun iktisadi hayatımızda meydana getirdiği alabora bundan ibaret değildir. Çok defa buğday bulunamadı.

Hükümet köylüden şeker pancarını kilosu altı kuruştan alıyordu. Hayvanına yedireceği arpayı kırk kuruşa alan köylü şeker pancarını sat -

Büyük silo

Yer kalmadı

maktan vazgeçti. Hayvanına yedirdi. Bu sefer şeker fabrikalarının iki ayağı bir pabuca girdi. Memlekette şeker sıkıntısı başladı. İlgililer ne yapacaklarını şaşırdılar. Şimdi 700 bin ton fındık ihraç edilerek memlekete şeker ithal etmek imkânı araştırılmaktadır. Çünkü bir sürü yeni şeker fabrikası kurulmasına rağmen bu fabrikalar memleketin ancak 9 aylık ihtiyacını karşılıyabilecek haldedir. Memleket üç ay şekersiz kalma tehlikesine maruzdur. Şeker pancarının hayvan yemi olması iktisadî krizimizi en açık şekilde gösterir.

1952 - 5 3 - 5 4 yıllarında yurttaki 4691 köyde 91603 dekar yoncalık, 1170 köyde 33347 dekar korungalık, 209 köyde 127375 dekar mer'alık Kurulmuştur. Faaliyet sahası olarak tesbit edilen arazinin miktarı 260.375 dekardır.

Son üç yıl içinde 349.284 kilo yonca tonumu kullanılmıştır. Köylüyü bu sahada uyandırmak için 425.500 adet broşür ve kitap dağıtılmıştır. Bu iş için de üç senelik bir plân hazırlanmıştır. Bu sene 50000 dekar yoncalık, 40.000 dekar korungalık, 5000 dekar da numune mer-a yetiştirilecekti. Ofis diğer taraftan yurdun muhtelif mıntakalarında yem fabrikaları kurmak için imkânlar aramaktadır.

F.A.O. ve Türkiye

F . A. O. memleketimizin iktisadi hayatıyla çok yakından ilgilidir. Bunu tabii karşılamak yerinde olur. Biz nasıl Mir milletlere muhtaç isek, hür milletler da bize muhtaçtır. Türk çiftçisinin en büyük noksanlarından birisi muhakkak ki bilgidir. Bilginlerimiz bile bu bilgiden nasiplenmek mecburiyetindedir. Bunun için F.A.O. İstatistik Umum Müdürlüğü ile birlikte Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde bir "Akdeniz Zirai Anketler Öğretim ve tatbikat merkezi" kurdu. Üç buçuk ay devam edecek olan bu kursta bilginlerimizin öğrenecekleri şeyler köylüye ulaştırılacak. Bizden başka on bir Akdeniz memleketi bu kursa iştirak etmektedir.

Yeni Mahsul fiyattan

Her sene 31 Mayıs günü Bakanlar Kurulu toplanır, yeni hububat alım fiyatlarını tesbit eder. 1 Haziranda Resmî gazete ile yeni yıl hububat alım fiyatları ilân edilecektir.

Alım işine bu sene, diğer senelerde olduğu gibi 15 Haziranda başlanacaktır. Arpa ekimini teşvik için hayvan yemi arpaya iki, diğer cinslere bir kuruş zam yapıkta. Bu sene buğday alım fiyatının indirilmesini düşünmek yersiz olacaktır. Gene 30 kuruş fiyat verileceği muhakkaktır.

Bu alış fiyatı bundan evvelki dört sene içinde olduğu gibi hükümeti yabancı memleketlere buğday ihracında gene müşkül durumda bırakacaktır. Bu muhakkak. Ofisin borçları gene artacaktır. Merkez Bankası gene dayanmak mecburiyetinde kalacaktır.

Şimdi bütün ümit Amerika'dan teinini zaruri olan iktisadi yardıma bağlanmıştır. Amerika verecek mi? Verecek, bu muhakkak; fakat ne kadar?

"Mürüvvete endaze olmaz" ata sözünün devri geçmiştir. Bugün mürüvvetin endazesi mevcuttur.

Memleketimizde vazife gören Amerikalı mütehassıslar bunu çok yakından bilen kimselerdir. Türkiyeyi desteklemek için samimi davranıyorlar.

İstenilen yardımın verilmesi lâzımdır; çünkü Türkiye,bu borçlarını birkaç sene sonra ödiyebilecek duruma girmiş olacaktır. Verilmesi lâzımdır, çünkü Türkiye Nato ordularının askeri kuvvetinin yüzde 28 ini veren bir memlekettir.

Biz Türkler böyle düşünüyoruz bu meselede. Yalnız gökten düşecek yağmurla bir memleketin iktisadi hayatının tanzim edilemiyeceğini çok iyi biliyoruz.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Amerika

Bir dünya plânı zarureti

Dokuz kişiden mürekkep bir tetkik gurubunun millî plânlama derneği ve Waldrow Wilson vakfınca (National Planning Association and Waldrow Wilson foundation) vazifelendirildiğini yazmıştık. Mezkûr tetkik heyeti 414 sayfalık bir kitap yayınlamış bulunmaktadır. Bu kitapta Amerika Birleşik Devletlerinin takip etmesi gereken dış iktisadî siyasetler tasvir edilmekte ve Amerika Birleşik Devletlerinin kür âlemin kötü bir duruma düşmemesi için kabul etmesi icabeden politikalar ele alınmaktadır. Tavsiyeler her ne kadar bazan birbirini reddeder mahiyette ise de umumiyetle radikal değildir. Meselâ on yıllık karşılıklı ticaretin genişletilmesi için ticaret kanunu tavsiye edilmekte ve bugünkü kaçış şartı (Escape clause) ve tehlikeli nokta (peri! point) gibi hükümler ortadan kaldırılmaktadır. Bugünkü durumun İktisaden az gelişmiş memleketlere sağladığı yardım en aşağı iki katma çıkarılmalı ve hepsinden daha mühim olarak politikalar daha uzun devrelere teşmil edilmelidir. Kitabın esaslı olarak ortaya attığı fikir şudur: Amerika Birleşik Devletlerinin aldığı tedbirler iktisaden az gelişmiş memleketler ve batı camiası için o kadar ehemmiyetli olmadığı gibi Amerikanın iktisadi gücünü azaltır mahiyette de değildir.

Umumiyetle müelliflerin üzerinde birleştikleri nokta daha iyi bir anlaşma sağlanmaması halinde Amerikan Heyetinin gayesine vasıl olamaması ve yeni zihniyetlerin dinamik ve yaratıcı bir dış politikaya ithal edilememesi korkusudur. Böyle bir halde batı medeniyetinin yaşaması için ümit karanlıktır. Bu dokuz kişilik tetkik heyeti Amerika Birleşik Devletlerinin dünyaca meşhur müesseselerine mensup elemanlardan terekküp etmişti. Şöyle ki: Frank Altschul Amerikan yatırımlar kumpanyası başkanı, Richard M. Bissel Marshall Plânı eski Direktörünün yardımcısı, Conrtney C. Brown Kolombiya Üniversitesi Ticaret Okulu Dekanı, H. Van B. Cleveland iktisadî gelişme komitesi iktisatçısı, William Y. Elliot Harvard Üniversitesi Profesörü, Teorode Geiger Beynelmilel Tetkikler şefi, Harry D. Gideonse Brookly koleji müdürü, Edward S. Mason Harvard Üniversitesi Ticaret Okulu Dekanı, Don K. Price Ford vakfı başkan vekilidir.

Bu azalar geçenlerde bir basın konferansında iki yıllık tetkiklerinde elde ettikleri neticelerden ne gibi tedbirler alınması iktiza ettiğini keşfettiklerini söylemişlerdir. Hiç şüphesiz bu tedbirler komünist olmayan âlemi muhafaza etmekle ve onların siyasî, içtimaî ve ruhî yönleriyle ilgili olacaktır. Gurup mensupları Amerika Birleşik Devletlerinin şimdiki halde ve istikbalde yardım politikasını iyice değerlendirememesinden korkmaktadırlar. Tetkik heyeti bilhassa bundan şikâyetçidir. Tetkik heyetinin tavsiyeleri arasında idarî değişikliklerin de yapılması vardır.

Gurubun çok ehemmiyetli tavsiyeleri arasında bugünkü Avrupa İşbirliği Teşkilâtının Atlantik İktisadi işbirliği Teşkilâtına tebdili ve Kanada ile Amerika Birleşik Devletlerinin bu teşkilâtın üyeleri olması vardır.

Tam mânasiyle kapitalist ferdî teşebbüsün iktisadî hayatın yüzde doksanından daha fazlasını kucakladığı memleketlerde plân fikri ikinci safta gelir. Çünkü bu bünyedeki memleketlerin anlayışına göre ferdin menfaatini ferdden daha iyi koruyacak bir merci yoktur. Herkes kendi basiretinin ve gayretinin mükafatını görmelidir. Ferdin eski çağlarda devlete karşı teb'a telâkki edildiği devirlerde belki bu görüşün mesnedi olabilirdi. Artık zamanımızda fert devletle münasebetlerinde tebaa yahut tâbi değil, vatandaş yahut idare edendir. İşte bu keyfiyet vatandaşın devlet idaresiyle ilgili her faaliyette söz sahibi olmasını icabettirmekte ve fikirler - yanlış veya doğru - ortaya atılmaktadır. Tetkik Heyetinin ileri sürdüğü fikirler Amerika'nın iktisadî sulhun sağlanması için ne gibi tedbirler alması, ne gibi faaliyetlere girişmesi gerektiğini göstermektedir. İktisadî münasebetlerin bölgelere yahut kıtalara göre tanzim edildiği devirler artık bugünün iktisadî alandaki dâvalarına en iyi hal yolunu gösteremezler. Çünkü dâvalar uzaktan yakından hep birbirleriyle ilgilidirler. Keza iktisaden az gelişmiş memleketlerin kalkınması icap etmektedir. İktisaden az gelişmiş memleketler Milletlerarası iktisadi münasebetlerin gelişmesinde birer zaaf unsurudurlar. Onun için bu memleketlere yardım bugünkünden daha fazla da yapılmalıdır. Amerika Birleşik Devletlerinin dış memleketlere yaptığı yardım kendi ekonomik bünyesini sarsacak mahiyette değildir. Tapılan yardımlar bir plâna, bir programa bağlanmalıdır. Kısa vadeli plân ve programlarla uzun vadeli problemler bir hal yoluna bağlanamazlar. Amerika Birleşik Devletleri şimdiye kadar Marshall plânı karşılıklı güvenlik teşkilâtı, dış faaliyetler idaresi ve ilâh... adlarla çeşitli yardım programları tatbik etmiştir. Fakat unutmamak lâzım gelir ki bu yardım programlarının menşei 1948 tarihli dış yardım kanununa dayanır. Bu kadar kısa bir devre içinde bu kadar çeşitli yardım programları doğrusunu söylemek icabederse yardım sahasının bazan genişlemesini, bazan dağılmasını, bazan da kifayetsiz hale gelmesini intaç etmiştir. Halbuki böyle olacağı yerde meselâ Marshall plânı 20 senelik bir karşılıklı dayanışma plânı olarak ele alınmış olsa idi Amerikan bütçesinden dışarıya sağlanan yardımlar belki de daha müsmir neticeler verirdi. Tetkik Heyetinin tavsiyeleri arasında yer alan ve her memleketin kendi iktisadî içtimaî ve ruhî bünyesine göre yardan edilmesini ileri süren görüş de doğru bir görüştür. Zira dış memleketlere yardım yapılırken o memleketlerin iktisadî müesseselerini bilmek ve yardımları bu müesseselere mütenasip bir halde vermek gerekir. Meselâ izlanda bir balıkçı memleketidir ve Natonun üyesidir. Nato camiası içinde yer almıştır. Türkiye de Natoya üyedir. Politik alanda ehemmiyetli bir mevkii vardır. Stratejik mevki ise daha önemlidir. Bünyesinin iktisaden gelişmeye ne kadar müsait olduğunu ve yardımları ne kadar isabetli yerlerde kullanabileceğini son yıllarda çok iyi göstermiştir. Harp gücüne ise Kore destanı şehadet etmektedir. İşte böyle bir memleket Amerika Birleşik Devletlerinden, İzlanda'dan daha az yardım görmektedir. Halbuki müşterek güvenlik, işbirliği, Milletlerarası tesanüt bu nisbetin Türkiye lehine değiştirilmesini âmirdir.

Amerika Maliye Bakanı
Kesenin ağzını açacak mı?

Millî plânlama derneğine bağlı tetkik heyetinin tavsiyelerini biz bu bakımdan iktisadî anlayışta yeni bir zihniyetin ortaya çıkması mânasında anlıyoruz. Görüşün galebesi her halde memleketimizin de lehine olacaktır.

Ekonomi

Ticaret Odasının raporu

Büyük Alman şairi Göthe'yi Napolyon harpleri sırasında Napolyon'a götürmüşler. Napolyea, muharebeler esnasında yanında Göthe'nin meşhur eseri "Werther" i hiç eksik etmez-

miş. Onun için bu eserin yazarını merak etmiş, önceleri muhayyilesinde bir şair yatarmış. Götheyi getirmişler, kendisiyle konuşmuş, vedalaşırken Göthe'ye şöyle demiş: "Ben bir şair bekliyordum, sen bir adam çıktın". Göthe ne Napolyonun önceden zannettiği gibi bir şair, ne de sonradan keşfettiği gibi bir adamdır. O bunların da fevkinde bir filozoftur. Meşhur sözünü hepimiz hatırlarız: "Herkes evinin önünü süpürsün, şehrin sokakları temiz olacaktır!"

Odalar Birliği ve bakanlar
İdareli bir rapor

iktisadî ve mali sahada önemli çok Önemli meselelerimiz var. Bu meselelere ciddi oldukları için düşünen her kafanın biraz eğilip karınca kararınca fikrini söylemesi lâzım; bizde de yavaş yavaş fikirler kafalardan dışarıya sızmağa ve kendilerine gereken yeri almağa başladılar. Biz bunu memleketin atisi için hayırlı bir başlangıç telâkki ediyoruz, İstanbul Ticaret Odası bu kabilden olmak üzere memleketimizin iktisadî durumu hakkında bir rapor hazırlatmış ve bu raporu Oda Meclisinin ilk toplantısında müzakere edilmek üzere Meclis Azalarına dağıtmış bulunuyor. Rapor oda meclisince tasvip edildiği takdirde hükümete sunulacaktır. Rapor, mebde olarak 1949 yılını almakta ve 1955 senesine kadar geçen devreyi tetkik etmektedir; vardığı neticeler başlıca şu noktalar etrafında toplanmaktadır:

1 — Tediye açıklarımız gittikçe büyümektedir,

2 — Tediye açıklarının kapatılmasında uzun vadeli kredi yerine kısa vadeli kredilere daha çok müracaat edilmektedir,

3 — Bazı mallarımızın ihracı - yağlı tohumlar ve canlı hayvanlar gibi - dahilde artan istihlâk yüzünden azalmaktadır.

4 — Dış ticaretimiz gittikçe E. P. U. ve serbest döviz sahasından iki' taraflı anlaşmalı memleketlere doğru kaymakta,'bu da suni olarak memlekette gerek ihraç ve gerek ithal mallarının pahalılaşmasına sebep olmaktadır,

5 — Ticaret rejimlerinin sık sık değişmesi mahzurludur,

6 — Bugün içinde bulunduğumuz iktisadî buhranın sebepleri takatimizi aşan bir yatırım politikasına devam olunması ve bu yatırımların bir kısmının ya kısa vadeli kaynaklarla, yahut emisyonla beslenmesidir.

Tavsiye ve tedbirler;

1 — Devalüasyona başvurulmamalıdır,

2 — Yatırımlar bir plâna bağlanmalı ve bunların finansmanı usun vadeli dış kredilerle iç tasarruf hacmini aşmamalıdır,

3 — Bütçe samimî şekilde denk olmalıdır,

4 — Devletin ve devlete bağlı diğer iktisadî devlet teşekküllerinden hiç birinin masrafını emisyonla karşılamak yolu tutulmamalıdır,

5 — Krediler kontrol edilmeli, spekülatif krediler kesilmelidir,

6 — Kredili ithalât kaldırılmalıdır,

7 — İhracat, icabettiği vakit primle desteklenmelidir.

8 — İthal ve ihraç maddeleri fiatları kontrol edilmelidir.

Ana kısımlarını yukarda hülâsa ettiğimiz İstanbul Ticaret Odasının raporu iktisadi alanda önemli meseleler üzerinde durmaktadır, eğer İktisadi hayatımızın hakikaten müşkülleri olduğunu teslim ediyorsak, iş hayatının içinde bulunanların tavsiyelerine kulak vermek mecburiyetindeyiz. Çünkü hiçbir mesele realiteden uzak, kapalı odalar içinde, masa başında çözülemez. Zaten bizim memleketimizin ana dâvalarından biri nazariyecilerimizin tatbikattan, tatbikatçılarımızın nazariyattan pek haberdar olmamalarıdır. Ticaret odasının bu sefer hazırlamış olduğu rapor, raporun kıymeti ne olursa olsun, ilerisi için çok vaidkârdır. Lâkin mesele yalnız ticaret odasının hazırladığı raporla bitmem ektedir; herkes kendi' takati kadar kendi düşüncelerini söylemeli; kendi kanaatınca, doğru, yanlış fikrini beyan etmelidir. Tarihin hiçbir devrinde ifade hürriyetinden zarar gelmemiştir.

Zarar daima susan ağızlardan ve fikrini İfadeden aciz her zaman korkak ve her devir pısırık, gelene ağam gidene paşam diyenlerden gelmiştir. Onun için fikrimizi beyan etmeğe alışalım. Fikirler yanlış da olsa dinlemesini öğrenelim. Çünkü hürriyetin ve hattâ bütün hürriyetlerin en büyük teminatının daha yüksek hürriyet olduğunu unutmıyalım. İşte bunun için değil midir ki demokrasiyi birin değil, birçoğun değil ve fakat bütün halkın kendi kendini idare etmesidir, diye tarif ederler. Ama meselelerimizi ele alıp incelediğimiz ve dertlerimizin reçetesini kendi elimizle yazmağa başladığımız vakit dâvalarımız daha hoş bir mecraya dökülecektir. Onun için düşünmeli, konuşmalı ve yazmalıyız. Fikirler ancak tartışıla tartışıla sıhhat kazanırlar. Tartışılmayan fikirler hiç bir vakit yenmiyen ham meyvalara benzerler. Kaldı ki fikirlerde inhisarcılık, her söylediğimizde keramet aramak eğer bu. sözleri söyliyenler idare edenler saflarında bulunuyorlarsa onlar için de zararlıdır. Çünkü bir millet görüşünü bir devlet adamının ne kadar kabiliyetli, ne kadar basiret sahibi olursa olsun kavramasına imkân yoktur. Bu bakımdan Ticaret Odalariyle, Sanayi Odalarının ve ticaret borsalar birliğinin Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde akdettikleri toplantıya ve hazırladıkları rapora büyük değer atfediyoruz. Çünkü bizim kanaatımıza göre demokrasi müesseseler rejimidir, böyle bir rejimde hür basın, muhtar Üniversite ve meslekî (teşekküller her biri kendini ilgilendiren dâvalar üzerinde kafa yorarsa o zaman memleket problemleri en doğru çözülüş yoluna girer ve daima iyiyi ve doğruyu bulmak mümkün olur. Demokratik rejim işte bu bakımdan daim! bir mücadele rejimidir. Daha iyi ve daha doğrunun kötü ve yanlışla mücadelesi, öyle bir mücadeleye girişenler, daha doğrusu girişmiş olanlar bu mücadelenin gerektirdiği şekilde teçhiz edilmiş olmalıdırlar.

Ticaret

GATT meselesi

Milletlerarası Ticaret Odasının Tokyo'da toplanan, kongresinde dünya ticaretinin serbestleştirilmesi

hususunda bir karara varılmıştır. Kongrenin özel bir oturumunda 200 kadar delege Milletlerarası Genel tarife ve ticaret anlaşmasının yeniden tetkik edilerek tatbike konulması ve GATT'ın daimi bir teşkilâtla himaye edilmesi hususunda da işbirliği yapılması gerektiğinde ittifak etmiştir.

GATT'a aza 35 memleket ticaretin serbestleştirilmesi için bilindiği üzere Milletlerarası bir GATT teşkilâtı meydana getirmek arzusundadırlar. Bu teşkilât bu memleketlerin arzularına göre daimi olacaktır. Lâkin Amerika Birleşik Devletlerinin GATT teşkilatının kurulup kurulamıyacağı Amerika Birleşik Devletleri kongresinde takip edilecek hattı harekâta bağlıdır. Çünkü GATT icra sekreteri Erik Witham White'ın belirttiği gibi Milletler arasında bir ticaret işbirliği teşkilâtı meydana getirmeksizin ve bu teşkilât Kongre tarafından kanunlaştrılmaksızın yapılacak hiç bir şey yoktur. İcra sekreterinin bildirdiğine göre dünya ticaretine taraftar memleketlerden en aşağı yüzde seksen beşi OTC (Organization for Traite Cooperation) ticaret işbirliği teşkilâtım tasdik etmelidir. Teklif edilen OTC teşkilâtı kabul edilmese bile, GATT, ticareti serbestleştirmek için çalışmalarına devam etmelidir. Bu hususta sekreterin kanaati OTC teşkilâtnın hayatî ehemmiyeti haiz olduğu ve GATT müessir tutmak için hükümetlerin kararlarının belirtilmesinde bir sembol rolü oynıyacağı merkezindedir. Onun için mezkûr teşküâtın meydana getirilmesi gayrı muayyen bir tarihe bırakılmamalıdır. Çünkü böyle bir durum ciddî meseleler yaratabilir. Amerika Birleşik Devletlerinin Kongrede OTC tasdik tasarısını kabul etmiyeceğine dair ortada hiç bir emare yoktur..

Tokyoda Milletlerarası ticaret odasının Kongresine iştirak etmiş olan 46 memlekete mensup 1200 iş adamından çoğu Tokyodaki beş günlük ikametleri esnasında serbest ticaretle ilgili müzakerelerde himayeci gümrük tarifelerinin karşılarına çıkan bir numaralı düşman olduğunu sarahaten tebarüz ettirmişlerdir.

Kongrede alınan kararlar

Beynelmilel ticaret odalarının Tokyoda akdedilen kongresinde Kanada delegesinin ileri sürdüğü teklif kongre çalışmalarının başında yer almış ve itttfakla kabul edilmiştir. Kanada teklifinin hükümetlere tahmil ettiği vazifeler başlıca şu üç nokta etrafında toplanmaktadır.

1 — Yeniden gözden geçirilmiş olan GATT anlaşmasını hemen meriyete geçirmek,

2 — OTC teşkilâtını meydana getiren anlaşmayı tasdik ederek GATT ı takviye etmek,

3 — GATT hükümlerinin tatbik edilebilmesi için elden gelen her gayreti sarfetmek,

GATT, malûm olduğu üzere, ticaretle uğraşan büyük memleketler arasında karşılıklı gümrük tarifeleri fedakârlığını tazammun eden bir anlaşmanın adıdır. Bu anlaşmaya göre tarife hadlerinin hususî devrelere göre değişmemesi gerekir. Kongrenin aldığı kararlar arasında bir prensip mahiyetinde olmak üzere gümrük resimlerinin üç yıllık devreler zarfında yüzde otuz indirilmesi de vardır.

Devletler arasında siyâsî rekabetin hüküm sürdüğü devrelerde meseleler daha ziyade dış görünüşlerine göre ele alınıyor ve bunların altında mevcut' iktisadî olaylar İhmal ediliyordu. Son on yıl zarfında meselelere eskisinden farklıca yaklaşıldı. İktisadî ve sosyal huzurun ve hattâ geniş mânasiyle iktisadi ve sosyal sulhun önce kurulup, sonra muhafaza edilebilmesi için milli ve milletlerarası ekonomilerin muvazene halinde tutulması prensibi kabul edildi. Fakat bu sefer her yenilik fikrinde olduğu gibi fikirler vakıaların Önünden gitmeğe başladı. Şimdi GATT anlaşmasiyle ve bu anlaşma hükümlerinin miüessir bir şekilde tatbike konulması için Milletlerarası ticaret işbirliği teşkilâtiyle güçlükler bertaraf edilmek istenmektedir. Fikir bir arzu mahiyetinde de olsa bir defa ortaya atılmış bulunmaktadır. Zaman her müessesenin gelişmesinde olduğu gibi erdirici rolünü ifa edecektir. Milletlerin birlikte gösterecekleri karşılıklı anlayış olgunlaşma devrini azaltacaktır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Yugoslavya

Titonun zaferi

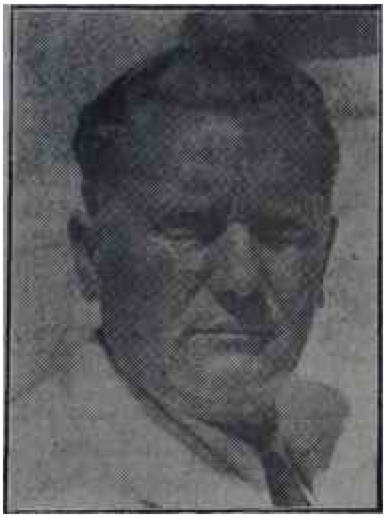
Gecen haftanın sonunda, Perşembe günü Akşama doğru, Belgrad hava meydanında altın yaldızlarla işlemeli mavi mareşal üniforması içinde bir adam- hayatının en büyük zaferinin tadını doya doya çıkarıyordu. Bu adam Yugoslavya Halk Cumhuriyetlerinin başkanı Tito idi. Dünyanın en kuvvetli iki devletinden biri olan Rusyayı kayıtsız ve şartsız idare eden diktatörler ayağına kadar gelmişlerdi. Mareşal Tito'nun harp sonu dünyasının en alâka uyandırıcı şahsiyeti olduğunda zerrece şüphe yoktun Moskovayla münasebetlerini kestiğinden beri bu sıfata bir ikincisi eklenmiştir: Mareşal Tito en fazla ziyaret edilen devlet adamıdır. Fakat bu ziyaretin başka bir hususiyeti ve zevki de vardı. Ruslar, bir zamanlar hakkında söylenmedik söz bırakmadıkları Mareşalden özür dilemeye gelmişlerdi.

Hava meydanında 37 Yugoslav devlet adamı, bir askeri bando, ihtiram kıtası, 200 gazeteci, çok sayıda resmî şahsiyet ve yüzlerce polis bulunuyordu. Fakat serbestçe hareket edebilenler, sadece 15 gazete fotoğrafçısıydı. Emniyet makamları, hava meydanına kabul ettikleri diğer gazetecilere yerlerinden kıpırdamamalarını sıkı sıkıya tenbih etmişlerdi. Yanlış bir hareket, insanın hayatına mal olabilirdi.

Rusları getiren uçak hava meydanına inerken, derili bir sessizlik, hüküm sürüyordu. Mareşal Tito uçağa doğru ilerledi, ilk inen ortadan kısa boylu, şişman, dazlak kafalı bir adam oldu. Üzerinde ütüsü bozulmuş gri renkte bir elbise, boynunda kırmızı kravat vardı. Elbisesi iki düğmeliydi ve bol duruyordu. Bu. Kreminin 1 numaralı hakimi Krutçefti. Onu, hükümet başkanı Mareşal Bulganin sivil elbiseleriyle takip ediyordu. Bulganin beyaz sakalı, koyu renk elbisesiyle tezat teşkil ediyordu, paha sonra heyetin diğer azaları indiler. Başbakan muavini Mikoyan, Komünist partisinin resmi organı Pravdanın başyazarı Şepilof, Dışişleri Bakan yardımcın Gromyko ve Ticaret Bakan yardımcısı Kumykin de Tito tarafından karşılandılar. Yugoslav Devlet Başkam mesai arkadaşlarını Ruslara takdim etti- Merasim, mutad merasimler gibi oldu. Bando iki memleketin marşını çaldı, Krutçef ve Mareşal Tito ihtiram kıtasını teftiş ettiler. Zemun hava meydanında Rus ve Yugoslav bayrakları dalgalanıyordu; Fakat Krutçef bir sürpriz hazırlamıştı.

Hayret uyandıran sözler

1 numaralı Rus liderin, söz aldığı görüldü. Herkes Krutçefin mutad "hoş geldik" nutkunu bekliyordu. Fakat komünist partisinin birinci

Mareşal Tito

Büyük bir politikacı

sekreteri, 1948 hadiselerine temas etti. O tarihte Ruslar Mareşal Tito'yu aforoz etmişler ve kendisini Sosyalizm düşmanı ilân etmişler, bir kapitalist ajanı olarak dünyaya tanıtmışlardı. Krutçef bu hareketten dolayı kabahatin Rusyada bulunduğunu söyledi. Fakat müsebbipler şimdi idam edilmiş olan Beria ve Emniyet Bakanı Abakumof idi. Krutçef şöyle dedi:

"— 1948 de cereyan eden hadiseden dolayı duyduğumuz esefi ifade etmek isterim. Bu iki tahrikçinin iki kapitalist ajanının Beria ve Abakumof'un hazırladıkları bir komplodan başka bir şey değildi. Bu tahrikçiler, maksatlarına uygun bir takım sahte vesikalar hazırlamışlardı."

Krutçef

Af dileyen iftiracı

Krutçefin sözleri derin bir hayret uyandırdı. Mikrofonun yanında duran Mareşal Tito ve Yugoslav liderler misafirlerine keskin gözlerle bakıyor, kendi aralarında birbirlerine manalı nazarlar atfediyorlardı. Krutçef niçin bu sözleri söylüyordu? Kimi kandırmak istiyordu? Zira herkes biliyordu ki Tito'yu aforoz eden ne Beria'dır, ne Abakumof.. Doğrudan doğruya Stalin'dir.

Krutçef sözlerine devam ediyordu ama, söyledikleri beylik laflardan ibaretti. Ziyaretinin maksadı, iki parti arasında daha iyi münasebet kurulmasını engelleyen manilerin kaldırılmasına çalışmaktı. Bir takım prensiplerin ışığı altında, dostluk kuvvetlenecekti. Bu prensipler şunlardı: barış içinde beraber yaşamak, birbirinin işine karışmamak, tecavüz hareketine girişmemek, toprak bütünlüğüne riayet etmek. Tabii bunlar, mânası olmayan bir takım boş formüllerden ibaretti ve milletlerin gözünü boyamak için komünistler tarafından icat edilmişti.

Tito'nun haşmeti

Merasimin göz kamaştıran şahsiyeti Mareşal Tito idi. Kılıksız misafirlerinin yanında şık üniforması ile büsbütün cazip duruyordu. Üstelik son derece de sakin görünüyordu. Krutçefin nutkuna cevap vermemeyi tercih etti. İhtimal ki Ruslar Mareşal Tito'nun mukabelesini bekliyorlardı. Ama Yugoslav Devlet Başkanı oralı olmadı. Belki de söyliyecek bir. şeyi yoktu. Misafirlerini aldı ve hava meydanının kapısında bekleyen Amerikan , Alman ve İngiliz Arabalarına doğru götürdü. Kendi arabası parıl pırıl yanan, siyah, üstü açık, küpe bir Rolls-Royce idi. Krutçef i yanına aldı. Kafile hareket etti.

Bütün Belgradda çok sıkı emniyet tertibatı alınmıştı. Rusların kalacağı Dedincedeki eski Sarayla hava meydanının arası yedi mil kadardı. Yollara çıkarılmış olan halk, otomobiller önlerinden geçerken alkışlıyor ve bağırıyordu. Ama, Daily Telegraph muhabirinin de işaret edeceği gibi bu alkışlar ve yaşa sesleri kendi başkanlarının zaferineydi. Zira Mareşal Tito, Rusları kendi ayağına kadar getirtmiş ve af diletmişti. Bu. hem Yugoslavyanın, hem de Mareşal Tito'nun tarihine geçecek şerefli bir hadiseydi.

Halkın önünde askerler ve mavi üniformalı emniyet kıtaları bir kordon teşkil ediyordu. Bazı yerlerde üç metrede bir polis bulunuyordu. Evlerin kapıları ve damların üstü de emniyet teşkilâtı tarafından tutulmuştu. Yugoslavlara bu işte Ruslar da yardım ediyorlardı. Moskovadan çok sayıda ajan gelmişti ve hazırlıklar günlerce evvel başlamıştı. Rusların kalacakları binada ise emniyet tertibatı son derece sıkıydı. Bina bir parkın içindeydi ve kordon altında tutu-

luyordu. Programın tafsilâtı açıklanmıyordu. Rus heyetinin geleceği haberi de ancak o günkü Belgrad gazetelerinde yer almıştı. Eski Saraya yalnız husûsi yiyecek maddeleri sokuluyordu. Ruslar gelirken beraberlerinde alıcılarını da getirmişlerdi.

Sempati gösterileri

Ertesi gün Yugoslav başkentinin sokaklarını Rusların Zis markalı ve Packard taklidi otomobilleri kapları. Yanlarında Mareşal Tito bulunmadığı zaman Rus heyeti o arabalarla dolaşıyordu. Hem de üstü açık olanlarında.. Böylece, Yugoslav halkının sempatisini toplamak istiyorlardı. Üzerlerinde hep aynı biçimsiz elbiseler vardı ama mütemadiyen gülümsüyorlar, halkın alkışlarına mukabele ediyorlardı. Söyledikleri bütün nutuklarda da Yugoslav devletinden ziyade Yugoslav komünist partisini okuşuyorlardı. Zaten heyete, Rus başbakanının değil, Rus komünist partisinin birinci sekreterinin başkanlık etmesindeki mâna da ayrıca dikkati çekiyordu.

Yugoslavlar Rus heyetine parlak, fakat soğuk bir program hazırlamışlardı. Mareşal Tito'nun ihtiyatı elden bırakmak istemediği anlaşılıyordu. Ruslar ise maksatlarının Yugoslavyayı tekrar peyk haline getirmek olamıyacağını idrak etmişlerdir. Buna imkân yoktu. Mareşal Tito halen kendilerinden daha kuvvetli vaziyetteydi. Avusturya başbakanı Raab Moskova'ya, onların ayağına gelmişti. Ama Mareşal Tito'ya aynı şekilde davranmak imkânsızdı. Krutçef in gayesi, iki parti arasında yakınlık kurabilmekti. Ruslar bütün dünyadaki komünist" partilere hâkimdiler. Bunun tek istisnası Yugoslav komünist partisiydi. Tito'nun kuvveti de ondan geliyordu. Şimdi Krutçef, bu partiye de hiç olmazsa sempatik görünmek ve Yugoslav diktatörünü öyle zayıf-.latmak emelindeydi. Fakat komünistlerin bütün taktiklerini gayet iyi bilen Mareşalin gözünden bu husus elbette ki kaçmıyordu. Hakikaten misafirlerine parti ile pek uğraşmamalarını kapalı seklide ihtar ettiği, Belgradda dolaşan rivayetler arasındadır.

Temaslar ve neticesi

İki heyet arasındaki temaslar, hemen o gün başladı. Fakat ilk görüşmeler, hür nezaket görüşmesi hududunu aşmıyordu. Ertesi gün tekrar buluşuldu ve toplantıdan sonra neşredilen tebliğe nazaran dünya meseleleri gözden geçirildi. Ruslar bir barış taarruzuna geçmişlerdi. Memleketlerinin etrafında tarafsızlardan müteşekkil bir kordon kurmak ve böylece Amerikan kıtalarının Amerikaya dönmesini temin etmek istiyorlardı. Almanyanın silahlandırılmasını kabul mecburiyetinde olduklarım da biliyorlardı. Alman milletinin pasif tarafsızlık pahasına birleşmeyi reddedeceği aşikârdı. Fakat Yugoslavya

Almanyadaki 3 batılı elçi

Batıyla bağlar sağlamdır

bir misal yerine geçebilirdi. Ruslar bu eski düşmanlarına karşı yumuşama ve yakınlık gösterirlerse batı âleminde Umumi efkârı kendi taraflarına celbedebileceklerine inanıyorlardı, Yugoslavya, dünyanın gözünü üzerine çekiyordu ve Mareşal Tito'nun çok mahir siyaseti sayesinde siyaset pazarında hakiki kıymet olarak ortaya çıkmıştı. Üstelik, Mareşal Tito Nehru ile beraber "aktif tarafsızlık" politikasının şampiyonuydu. Bu politika ise en ziyade Kremlinin işine yarıyordu. Amerikan kuvvetlerinin Avrupadan, yani Rus hudutları civarından çekilmesi ancak o yoldan gerçekleşebilirdi. Madem ki Kremlin kuzu postuna bürünmüştü, bu oyuna devam edebilirdi.

Temaslarda bir çok nokta, ihtilâf mevzuu oldu. Buna mukabil bir çok diğer noktada fikir beraberliği müşahede olundu. Ruslar, Yugoslavyanın Batıdan ayrılmasını istemiyorlardı. Batıdan aldığı yardımın kesilmesine de taraftar görünmüyorlardı. 1948 den bu yana Kremlinin zihniyetinde değişiklik olmuştu. Mareşal Tito'nun politikasına karışmak niyetinde değildi. Yugoslavya nasıl isterse öyle hareket ederdi. Fakat memleketin kuvvetlenip kalkınabilmesi için Büyük Dost Rusya yardıma hazırdı. İktisadî bloküs zaten kalkmıştı ama, bu sefer kolaylık da gösterilebilirdi. Heyette Mikoyan ve Kumkyn'in bulunma- bu "iyi niyet" in deliliydi. Buna mukabil Rusya bir tek şey istiyordu: Yugoslavya, bloklardan hiç birine girmesin. Balkan paktına gelince, paktın tahakkuku şuasında tehdit notaları veren Rusya, yumuşamıştı. Fakat paktın askeri tarafının zayıflayıp ekonomik ve kültürel sahada canlı kalmasını - tercih ettiği aşikârdı.

Üzerinde en ziyade durulan hususlardan biri de Almanya meselesi oldu. Rusların ziyaretinden evvel Foster Dulles Washington'daki Yugoslav elçisiyle uzun müddet görüşmüştü. Belgradda Yugoslavlar Rusların bu mevzudaki düşüncelerini öğrenebilirler Ve buna karşı Batılıların görüşünün, ne olduğunu da izah edebilirlerdi. Yani Tito - Krutçef müzakereleri, Dört Büyükler Konferansının ilk safhası, hazırlığı'yerine geçebilirdi. Mareşal Tito Almanyanın pasif tarafsızlığına muhalifti. Bunu, Yugoslavyayı ziyaret eden Batı Almanya heyetine bildirmişti. Avrupanın ortasında beyaz bir leke kalamazdı. Fakat Almanya, silâhlı bir tarafsızlık politikası güdebilirdi. Mareşal Tito bütün paktların aleyhindeydi. Bu bakımdan Atlantik Paktını da ilzam etmiyordu. Almanya, tıpkı Yugoslavya gibi barışın âmili olabilirdi.

Buna mukabil Ruslar kendi tezlerini ileriye sürdüler. Eğer Batı Almanya silâhlandırılıp Amerika blokuna dahil edilirse, Varşova andlaşması gereğince Doğu Almanya da silâhlandırılacak ve Rus blokuna alınacaktı. Bu suretle taraflar, silâhlarını çekmiş olacaklardı. Fakat bir uyuşma zemini Belgradda da bulunamadı.

Türkiye şerefine kadeh

"Belgrad ziyafeti bir hakikati daha ortaya koymuş bulunuyor: Rusların maksadı sadece Yugoslavları ta-

rafsızlığa sevk etmek değildir; Yugoslavya, yolun bir merhalesinden ibarettir. Kremlin Türkiye ve Yunanistan için de aynı plânları tasarlamaktadır. Nitekim Mareşal Tito tarafından verilen mükellef bir -ziyafeti takip eden suvarede Sovyetler Birliğinin hükümet Başkanı Mareşal Bulganin kadehini Türkiye ve Yunanistanın şerefine kaldırmaktan geri durmamıştır. Hadise, Mareşal Titonun ikametgâhı olan ve harpten evvel Naip Prens Paul tarafından inşa ettirilen Beyaz Sarayın salonlarında cereyan etmiştir. Suvarede evvelâ Krutçef İle Amerikanın Belgraddaki Büyükelçisi James Riddelberger görüşmeğe başlamışlar, birbirlerine imalı lâflar etmişlerdir. Görüşme hararetli geçtiğinden iki politikacının; etrafında bir halka teşkil olunmuştur. Krutçef kendisinin tam bir halk adamı olduğunu söylemiş ve işçi meselelerini gayet iyi anladığını iddia ederek Amerikalıları aristokratlıkla suçlandırmış ve onların işçi dâvalarına ehemmiyet vermedikleri mütalâasında bulunmuştur. James Riddelberger bu sözlere gülmüştür. Zira Büyükelçi, hayata rençber olarak atılmıştır. Krutçef e bunu söylemiş ve ilâve etmiştir:

"— Ben duvar sıvacılığı, ustalık etmiş bir adamım.."

Krutçef lâfı çevirmiş ve kadehini barışın şerefine kaldırmıştır. Amerikan Büyükelçisi, barışa adaletin de ilâvesini teklif edince buna Tito ve Bulganin de katılmışlardır. İşte bundan sonradır ki Ruslar diğer yabancı diplomatlarla görüşmeler yapmışlardır. Bir ara Yunan Büyükelçisi Philon misafirlere Balkan paktının sağlamlığından bahsetmiş ve şöyle demiştir:

"— Yugoslavlarla o kadar dostuz ki, ha onlarla konuşmuşsunuz, ha bizimle..."

Bu sözlerin bir mânası da "konuştuklarınız gizli kalmıyacak" demekti. Bunun üzerine Mareşal Bulganin kadehini Yunanistanın şerefine kaldırmış, fakat gözüne Belgrad Büyükelçimiz Sadi Kavur ilişince buna Türkiyeyi de ilâve etmiştir. Böylece Rusların Balkanlar istikametindeki barış taarruzuna, Mareşal Bulganin bir adım ilâve etmiş oluyordu. Ancak Türkiyeden göreceği mukabelenin, Yugoslavlardan gördüğü mukabeleden de çok soğuk ve ihtiyatlı olacağını sakallı başbakan elbette ki gayet iyi biliyordu.

İngiltere

Eden tekrar **Başbakan**

O akşam Londrada meşhur Savoy otelinin nehre bakan salonlarında mükellef bir kabul resmi tertiplenmişti. Davetlilerin sayısı iki bini aşıyordu. Bir tarafta orkestra çalıyor ve çiftler dansediyorlardı. Fakat her Şeyden ziyade alâkayı çeken, bir duvara boydan boya yerleştirilmiş olan büyük, ışıklı levhalardı. Gözler dangedenlerden ziyade o levhalara çevriliydi, Zira devam etmekte olan seçim tasnifinin ilk neticeleri orada ilân ediliyordu. Partiyi veren, İngilterenin - Ve dünyanın - en büyük gazetelerinden biri olan Daily Telegraph idi. Parti, gazetenin, harbin sonundan beri verdiği partilerin üçüncüsüydü Ve Londra sosyetesi mensuplarının secini, akşamını orada geçirmeleri artık- bir âdet halini almıştı. Savoy'-da her sınıftan ve her siyasî partiden insan toplanmıştı. Bir çok aday kazandığını ve kaybettiğini orada öğrendi. Sevinenler sabaha kadar memnuniyetten, kaybedenler gene sabaha kadar teessürden kadehleri boşalttılar.

Aynı saatte, Londranın iki büyük meydanı Piccadilly ve Trafalgar da muazzam bir kalabalıkla doluydu. Piccadilly'de saat 22,10 da izdiham o haldeydi ki polis trafiği durdurdu. Daily Telegraph orada da bir levha kurmuştu ve ilk neticeleri ilan ediyordu. Geçen seçimlerde polis trafiği ancak 22,20 de durdurmaya mecbur kalmıştı. Bu, alâkanın arttığına delil yerine geçebilirdi. İlk iki netice iki Muhafazakâr adayın kazandığına dairdi. Bullericay ve Cheltenham'da zafer Churchill'in partisine gülmüştü. Kalabalığın içinde bulunan muhafazakârlar bu havadisi büyük tezahüratla kutladılar. Fakat üçüncü zafer İşçilerin olunca, evvelkilerden de büyük bir gürültü küçük meydandan yükseldi. Meydanın ortasındaki aşk ilâhı Eros'un heykeli, sanki insanların bu heyecaniyle alay ediyordu. Sir Anthony Edenin kendi dairesinde kazandığı haberi gelince, alkışlar korkunç şekilde patladı. Biraz sonra da levhada Başbakanın resmi göründü. Halk, meşhur "For He's Jolly Good Fellow" şarkısına başladı. Onu; başka bir sosyalistin zaferi takip, etti. Anlaşılıyordu ki Piccadilly'yi dolduran kalabalığın büyük bir kısmı İşçi partisine mensup veya taraftardı.

İki adım ötedeki Trafalgar meydanında muazzam bir halk toplanmıştı. Orada da seçim neticeleri peyderpey ilân ediliyordu. Orada da her zaferi, Muhafazakârlar veya İşçiler hararetle, tezahüratla kutluyorlardı; Saat tam İ0 da meydanda 10 binden fazla insan toplanmıştı.

Bu sırada Buckingham sarayında genç bir çift, televizyondan neticeleri takip ediyordu. Kadın İngiltere Kraliçesi ikinci Elizabeth, erkek, kocası Edinburg 'Dükü Filip idi. Kraliçe rey hakkına sahipti amâ, reyini kullanmamıştı. Düke gelince, bütün asiller gibi onun da Avam kamarası seçimlerine iştirak hakkı mevcut değildi. Kraliçe ve kocası, B.B.C.'nin neşriyatını sonuna kadar alâkayla takip ettiler. Zaten seçimi Muhafazakârların kazanmış olduğu, aradan çok geçmeden anlaşılmıştı.

Parti liderlerinden Sir Winston Churchill bütün gün Hyde Park Gate'deki evinden dışarı çıkmamıştı. Sir Anthony Eden ise, yanında karısı olduğu halde kendi dairesini dolaşmıştı.- Tıpkı işçi liderlerden Mr. Attlee ve Mr. Morrison gibi. Muhafazakâr partinin Eden'den sonra ikinci adamı olan Maliye Bakanı Mr. Butler de sabahın dokuzunda evinden çıkıyor ve dairesine gidiyordu. Seçimlerin umulmadık bir alâkayla karşılandığı anlaşılıyordu. Fakat, umulmayan sadece iştirak nisbeti olmadı. Neticeler de beklendiğinden farklı çıktı: 90

Sir Winston konuşuyor

iktidarın yıpratmadığı Başbakan

yıldan beri ilk defadır ki iktidardaki bir parti, evvelki seçimlerden daha fazla azalık've rey alıyordu. Görünüşe göre iktidar, muhafazakâr partiyi yıpratmamıştı.

Liderlerim fikirleri

Seçimlerden sonra kazananlar ve kaybedenler fikirlerini açıkça söylemekten geri kalmadılar. Sir Anthony Eden'e göre harp sonrası nesli, kendisine düşen vazifeyi yerine getirmeye hazır olduğunu reyiyle ispat etmişti. Mr. Attlee ise hezimetinin sebebim, seçmenin kanaatinde değil, kendi partisinin içinde aramak gibi son derece medeni bir tavır takındı. Kabahat, Birlik manzarası gösteremeyen İşçilerdeydi. Bu yüzden seçmen reyini ona Vermekten çekinmişti. Üçüncü bir mağlûp vardı ki, ondan hemen hiç kimse bahsetmiyordu. Bu, liberal partinin lideri Lord Real idi. Lord, partisinin kaybetmesini tabii buluyordu. Fakat seçmenlerin sağa kayması karşısında memnuniyetini saklamağa lüzum görmüyordu. Kanaatince, İşçilerin sonu yaklaşmıştı. İşçilerin sonunun yaklaşması herkesten ziyade liberallere yarıyacaktı. Zira İngiltere, iki partili bir rejimi artık benimsemişti. Evvelce ikinci parti. Liberal partiydi. Fakat sonradan İşçiler onun yerini almışlardı. Şimdi, solcuların hezimeti Liberallere yeni bir şans verebilirdi. Buna mukabil İşçi partisinin sol kanadını temsil eden Bevan'a göre İşçilerin hezimetine sebep, kâfi derecede solda bulunmamaları ve lider Attlee'nin sağa kaymasıydı. İşçi partisi, daha koyu bir sosyalizme doğru gitmeliydi.

Parti liderlerinin fikirleri ne olursa olsun hakikat suydu: Muhafazakârlar, altmış kişilik rahat bir ekseriyet Bağlıyarak memleketin İdaresini beş yıl İçin ellerine geçirmişlerdi. Bu beş yıl müddetle İngiltereyi, kendi prensiplerine uygun olarak, fakat demokrasinin kaide ve kanunlarına, riayetsizlik etmiyerek istedikleri gibi idare etmek hakkına sahiptiler.

Eden'in başındaki dert

Fakat zavallı Başbakan Sir Anthony Eden, zaferinin dahi tadını çıkarmak fırsatını bulamadı. Neticelerin ilânından iki gün geçmişti ki İngilterede görülmemiş grevler başladı. Sanki işçiler, İşçi partisinin hezimetini protesto ediyorlardı. Aslına bakılırsa, kazan evvelden beri kaynıyordu. Liman işçileri bir haftadan beri grevdeydiler. Şimdi onlara 70 bin demiryolu işçisi de katılıyordu. Vaziyet pek parlak değildi. Zira limanları ve trenleri çalışmayan bir memleket dumura uğramış sayılabilirdi. Sanki 1928 daki korkunç grevler yeniden hortlamıştı.

Sir Anthony Eden, seçim kampanyasının heyecan ve ateşi içinde dahi bu son derece mühim meselenin halline çalışmış, fakat maalesef muvaffak, olamamıştı. İşçiler lâf anlamak istemiyorlar, Muhafazakârlar seçim kampanyalarında yurda refah geldiğini belirttiklerine göre bu refahtan hisselerini istiyorlardı. Aksi halde çalışmıyacaklardı. İngilterede trenle haftada beş buçuk milyon ton mal nakledildiğine göre grevin vehameti ortadadır.

İngilterede seçim kampanyası
Muhafazakâr Lady Tweedmuir işçilerle

Eden evvelâ Bakanlararası fevkalâde bir komite teşkil etti. Bu komite, halkın zaruri ihtiyacım teminle mükellef olacaktı. Bilindiği gibi ingilizlerin yiyeceklerinin en büyük kısmı dışardan gelir. Bunların limanlarda veya istasyonlarda birikmesini önlemek ve içeriye nakillerini temin etmek lâzımdı. Başbakan azimli görünüyordu. Eğer işçiler durmazlarsa, fevkalâde hal ilân edecek ve grev yapanları askere alarak öyle çalıştıracaktı. Eden bu kararını radyoda yaptığı bir konuşmada, ilân etti. Karışıklık iki sendikanın kendi aralarındaki anlaşmazlıklarından çıkıyordu. Memleket ise, sendikaların keyfine tabi olamazdı. Hükümet iki sendika ile taşıt komisyonu arasında yeniden normal münasebetlerin başlamasına çalışacak, yardım edecekti. Ama bu favda vermediği takdirde zecri tedbirler alınacaktı.

Batı - Doğu

Görüşmeler başlıyor

Gazeteciler Fransız Dışişleri Bakanı Antoine Pinay'i tam meşhur Elysees sarayının önünde yakalamışlardı. Dişilleri Bakanı, Cumhurbaşkanlığında yapılan bir kabine toplantısından çıkıyordu. Muhabirlerin hayretten açılan gözleri önünde herkesin günlerden beri öğrenmek istediği hususları bülbül gibi açıkladı. Günün meselesi tabu Dört Büyükler Toplantısıydı. Pinay, bunun İçin batılıların 18-21 Temmuz arasını münasip gördüklerini açıkladı. Ter olarak da İsviçre'de Lozan teklif olunacaktı. Gerçi Ruslar Viyana üzerinde ısrar ediyorlardı ama, Batılıların kanaatince işgal kuvvetleri henüz çekilmemiş bulunduğu için Avusturya tam müstakil bir yer sayılamazdı. Buna mukabil gerek İsviçreliler, gerekse Lozan şehri bu gibi toplantıların şampiyonu ve mütehassısı kesilmişlerdi. Dört Dışişleri Bakanı, Haziran sonunda Birleşmiş Milletler Teşkilâtının kurulusunun onuncu yıldönümü dolayısiyle San-Francisco'da yapılacak merasimde hazır bulunacaklar ve görüşeceklerdi. Tabii müzakere edecekleri husus bir ay sonraki Büyük Konferans olacaktı. Hazırlık San Prancisco'da yapıldıktan sonra Lozanda buluşmak' mümkün olacaktı. Beyanat, bilhassa Amerikada derin bir hayret uyandırdı. Zira Üç batılı devlet henüz konferansın yeri ve tarihi hususunda tam bir mutabakata varmamışlardı.

Dulles'in teminatı

Nitekim bir gün sonra Amerika Dışişleri Bakam John Foster Dulles, gazetecilere bir beyanat vererek Pinay'in sözleri karşısında duyduğu hayreti ifade etti. Evet, Lozan ve 18-21 Temmuz Cumhurbaşkanı Eisenhovver'in seyahati İçin müsait sayılırdı ama, batılılar bunu kararlaştırmış vaziyette olmaktan uzaktılar. Pinay ihtiyatsızca konuşmuştu. Mamafih dünya, böylece konferansın ye-

Adenauer
Yorganın sahibi

ti ve tarihi hakkında bir fikir edinmiş oluyordu.

Ancak Dörtler Konferansı haberleri karşısında dünyada bir takım endişelerin doğduğu da inkar olunamazdı. Bir çok millet, kaderlerinin gene bir kapalı konferansta kararlaşmasından korkuyordu. Zira bunların misali yok değildi. Bilhassa Almanlar, meraktaydılar. Yorgan onlardılar. Kavga, en ziyade onlar yüzünden çıkmıştı. Şimdi bir "uyuşma" onların hesabına olabilirdi.

Fakat Dulles, teminat verdi: Dört Büyükler hiç bir meseleyi karar altına almıyacaklar, halletmiyeceklerdi. Sadece hal yolu üzerindeki manileri kaldıracaklardı. Hal, ondan sonra ve alâkalıların fikirleri alınarak düşünülebilirdi. Dört Büyükler bir masa başında oturup, dünyayı aralarında paylaşmıyacak, başkalarının kesesinden tavizler verip almıyacaklardı.

Rusların cevabı

Ruslar, konferansı kabul ettiklerini resmen bildirdiler. Fakat yer ve tarih hususunda bir sarahat mevcut değildi. Henüz bir karara varılamamıştı. Ancak Rusların itiraz edecekleri bilinen bir husus daha vardı. Ortada dolaşan rivayetlere göre batılılar, Doğu Avrupadaki peyk devletlerin durumlarını da konferansta bahis mevzuu etmeyi tasarlıyorlardı. Mademki Ruslar Avrupada tarafsız memleketler istiyorlardı, buna peyklerden başlamak en yerinde hareket olurdu. Bu memleketlerin Rus hakimiyeti altında inlediği bilinmeyen hakikatlerden değildi. Kremlin oralardan askerlerini ve nüfuzunu çeker, serbest seçimler yapılır, hu memleketler tıpkı Avusturya gibi his bir Moka katılmazlardı. Dulles, beyanatında peyklerin durumunun Doğu ile Batı arasındaki gerginliğin sebeplerinden biri olduğunu ifadeyle yetindi. Bu, maksadı ortaya koyuyordu.

K İ T A P L A R

İSLAM ANSİKLOPEDİSİ

(Yayımlıyan: Maarif Vekâleti. İstanbul 1955 Maarif Basımevi. 881-960 sayfa, fiyatı 300 kuruş.)

66 ncı cüz'ü teşkil eden başlıca maddeler şunlardır: Koyuncuk, Kök-Böri, Köprülüler, Köroğlu, Köse Mihal, Kösem Sultan, Kuba, Kuban, kubbe, Kubbetüssahra, Kubilay ve Kudüs... Bundan evvelki cüzde bitmeyen Koyul-Hisar maddesi, bu cüz'ün başındadır. İlâve olarak verilen 5 adet planşta, Kahire, Necef, Isfahan, Bağdat, Delhi, Erzurum, Kırşehir ve İstanbuldan muhtelif cami ve türbe resimleri bulunmaktadır.

•

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ (RESİMLİ REHBER)

*(Maarif Vekâleti **Eski** Eserler ve Müzeler **Umum** Müdürlüğü yayınlarından. İstanbul 1955 Maarif Basımevi. 87 sayfa, 13 plânş, fiyatı 160 kuruş.)*

Rehber, İstanbul Arkeoloji Müzesinin bir şubesi olan "Eski Şark Eserleri Müzesi" ne aittir. Sümer, Akat, Asur, Babil, Hitit, Eski Mısır ve Arabistan'a ayrılan bu müzede, 12 salonu dolduran 15 bin eser vardır. Bunlardan 13 bini envanterli, 2 bin kadarı envantere geçirilmemiş etüdlük eserdir. Rehberde, Müzenin 12 salonu için ayrılan 12 fasılda bu kıymetli eserler hakkında bilgi verilmektedir. Müzenin, teşhir salonu bulunmayan ve hususi müsaade ile görülebilen Tablet Arşivi için de ayrıca bilgiler verilmektedir. İki sayfa tutan bibliyografyadan sonra, müzede bulunan kıymetli eserlerden 25 inin kuşe kâğıt üzerine basılmış fotoğrafları verilmektedir. Rehberin önsözünde, Müzenin arkeologu Cemal Sümer ile Mustafa Kalaç'ın bu eserin hazırlanmasındaki hizmetleri belirtilmektedir.

CİNSİYET EĞİTİMİ

*(Yazan: Halis Özgü. İstanbul 1955 M. Ali Basımevi. 128 sayfa, **fiyatı 150 kuruş.**)*

Cinsiyet hayatı, oluşu boyunca bir çok geçitlerden geçer. Bu hayatın tam bir olgunluğa ulaşabilmesi için, aştığı geçitlerin iyi bir şekilde İdrak edilmesi lâzımdır. Hergün şahidi olduğumu!, duyduğumuz veya okuduğumuz bir çok asabilikler ve sair ruhi bozukluk ve çöküntüler, kötü alışkanlıklar ve cinsi sapıklıklarda zamanında ve normal olarak idrak edilememiş cinsiyet hayatının rolü vardır. Bu hayat ise beşikten başlar. Düzene sokmak ailenin ve okulun vazifesidir; mesuliyeti de onlarındır.., Cinsiyet eğitimi konusunda, çocukların ve gençlerin normal inkişafı için, onları aksi ve kötü yollara sevkeden hareket ve sözlerden kaçınmak da bize düşer. Sert tepkiler, kuvvetli baskılar cinsiyetin çeşitli şekillere girerek faaliyette bulunmasına mani olamaz. Bu kitap, çok mühim olan bu konuda okuyucularına yardım edecektir. Eser, Türkiye Muallimler Birliği yayınlarından dır. Konu başlıkları şunlardır: süt emme çağı Ve cinsiyet, apdest bozma işi ve cinsiyet, çocuk ve hayatın sırrı, cinsiyet ve çocuklarla anneler-babalar arasındaki münasebetler, çocuklarda fena alışkanlık (İstimna), çocuklarda cinsiyet organından mahrumiyet korkusu, ön ergenlik çağı, ergenlik çağı, aybaşının kadın ruhu üzerindeki tesirleri..

•

ESAS TEŞKİLAT HUKUKU DERSLERİ

*(Yazan : Prof. Dr. Hüseyin **Nail** Kübalı. İstanbul 1955 Tan Matbaası. 478 sayfa.)*

Eserin birinci cildidir. Ana bölümlerinin başlıkları şunlardır: Hukuk ve esas teşkilât hukuku. Esas teşkilât hukukunun kaynakları, Esas teşkilât hukukunun bir ilim olarak doğuşu ve inkişafı, diğer içtimai ilimlerle münasebeti ve metodu; Devleti akıl ve irade eseri gören içtimai mukavele teorileri, devleti tabu veya içtimai bir vakıa telâkki eden teoriler; devletin tarifi ve yapıcı unsurları, devletin organları, fonksiyonları ve şekilleri; klâsik demokrasinin tarifi, karakteri ve felsefi temayülleri, klâsik demokrasinin prensipleri, muhtelif çağlarda demokrasi fikri, milli hakimiyet teorisi, umumiyetle demokrasiye ve klâsik demokrasiye muhalif doktrinler ve rejimler...

•

TOPRAK • İSKAN ÇALIŞMALARI

*(Yayımlıyan: Başvekâlet Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü. Ankara 1955 - İstanbul, **Sulhi** Garan Matbaası. 118 sayfa; plânş, levha ve haritalar.)*

Alanı 761.119 km2 olan yurdumuz, çeşitli Ürünlerin yetiştirilmesi ve hayvancılığın İnkişafı için imkânlara sahiptir. Bu imkân ve hususiyetler istihsal sahasındaki çalışmaların esas ve hedefini tayin edecek durumdadır. Bugünkü sınırlarımız dışında bulunan ırkdaşlarımız çeşitli sebeplerle tek tek veya büyük kütleler halinde Anayurda göç etmektedirler. Dışardan gelen bu göçmen ve mülteciler yanında, jeolojik olaylar yüzünden yapılan ve devletçe yardım konusu elan yurt içi iskân faaliyetleri de vardır. Kitap, 4753 ve 5098 sayılı kanunların şümulüne giren bu konularda Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü çalışmalarını anlatmaktadır. Toprak ve iskân işleri hakkında genel ve tarihi bilgilere de yer verilmiştir.

K A D I N

Sanat

Türk el işleri

29 Mayıs Pazar günü Ankarada Zafer meydanına bakan çok şirin bir lokalde, "Türk el sanatlarını tanıtma birliği" daimi bir teşhir ve satış yerinin açılış merasimini yaptı.

Hayatta eser vermek, muhakkak ki çok güzel bir şey.. Büyük şehirlerimize olduğu kadar, Anadolunun en ücra bir köşesine ait göz nurunu ve el emeğini temsil eden eserleri toplamak, onları birer sanat eseri olarak veya bugünkü bayat şartlarına uydurarak satışa arzetmek, onlara pratik bir kullanış sahası açmak, memleket içinde ve dışında onları tanıtmak da cidden mühim bir eser yaratmaktır.. Bu işi başaran çalışkan ve ince zevkli kadınlarımız hakikaten tebrike şayandırlar.

Onların haklı olarak, en çok iftihar ettikleri şey, "Rize keteni" idi., "ilişe keteni" serginin yıldızı idi ve her yıldız gibi onun da bir hikâyesi vardı: O vaktiyle Rize'de, el tezgâhlarında, bol miktarda dokunurmuş, sonradan çaycılık kenevirciliği öldürmüş ve Dernek onu keşfettiği zaman, yalnız tek bir tezgâh faaliyette imiş. En pahalı Avrupa ketenleri ile rahatça rekabet edebilecek olan Rize keteninin metresi 5 lira imiş. Rizeden çıkmış, Ankarada sanatkâr bir kızımızın elinde kıymetli bir örtü olmuş ve böylece Anadolu zevki ile büyük şehir zevkini birleştirmiş. .Rize keteninin kullanış sahası çok geniştir ve öyle zannediyoruz ki, onu tanıtmak, bu eski sanatı ihya etmek için kâfi bir sebep olacaktır.. Dernek, yerli el sanatları ile beraber, bize kıymetli iki genç sanatkârımızı da takdim ediyordu. Bunlardan bir tanesi, yerli malzemelerden motiflerimizden istifade ederek, muvaffakiyetle, lokalin dekorasyonunu yapan Güngör Gürsoydu. Diğeri de Atatürk enstitüsü mezunu çok genç ve çok kıymetli bir kızımız: Hamiye Çolakoğlu. Onun duvar tabakları cidden birer sanat eseri.. Bilhassa Anıt-Kabir motifleriyle işlediği bir tabak, gene "ırmaklı" ismiyle tanılan bir çevrenin motiflerinden ilham alarak meydana getirdiği "ırmaklı" isimli bir başka tabak ve "İbadet" resmi nazarı dikkati celbediyordu. Aynı sanatkâr, Arkeoloji müzesinden aldığı eti tipi küçük vazoları, çanakları, testileri, bir küçük çarığı boyamış, süslemiş, bu toprak parçalarından birer sanat eseri ve nefis biblolar meydana getirmişti. Kendisine bunları nasıl yaptığını soran bir gazeteciye gülerek yalnızca "çok kolay" diye cevap verdi. Sonra döndü, vitrin içinde pırıl pırıl yanan gümüşleri işaret ederek:

"— Bakın ne- güzel dedi. Bunlar Gaziantepten geldi.."

Hakikaten güzel şeylerdi.. Nefis küpeler, mercanla beraber işlenmiş bilezikler, uzun kolyeler, çıngıraklı fevkalâde bilezikler! Bu bileziklerin de hikâyesi var: Köylü kızlar, vaktiyle çeşmeye, suya giderken bu bilezikleri ayaklarına takarlarmış. Böylece evdekiler, oturdukları yerden onların gidip geldiklerini takip ederlermiş. Kim bilir belki hâlâ Anadoluda, süslenerek suya giden romantik güzel kızlar vardır.. İnsan onların eline şu cilalanmış Göksu testilerini vermek istiyor.. Veya şu Gaziantep bakırlarını...

Bartının tahtadan yapılmış tabakları, meyvelikleri hem fevkalâde dekoratif, hem kullanışlı, hem de ucuz..

Dernek, modeller vererek Anadoluya siparişler yapmaktadır. Böylece bugünün zevkine uygun, işe yarar, satışı kolay eşyalar temin etmekte, Anadolunun bir köşesinde, evinde oturan bir insana, durduğu yerde, gelir sağlamak imkânını vermektedir. Bu teşviklerle, sönmek üzere olan birçok sanatlarımızın canlanması çok muhtemeldir. Derneğin güzel projelerinden biri de, satış yerlerini günden güne fazlalaştırmak, ecnebi memleketlerde, konsolosluklarımızda veya diğer mümessilliklerimizde teşhir yerleri açarak, sipariş kabul etmektir. -

İnce bir zevkle işlenmiş erkek kravatlarının dışarıda rağbet göreceği muhakkakta.

Serginin en güzel köşelerinden biri de, "cicim" lerle kaplanmış uzun koltuğun, sarıya boyanmış Diyarbakır battaniyesinin ve kırmızı siyah motifli beyaz keskin kiliminin bulunduğu köşe idi.. Serginin nazar boncuğuna gelince, bu, sicimler ve mavi katır boncukları ile yapılmış bir abajurdu ve İstanbul dan gelmişti..

Aile -

Çocuk çalan kadın

Hadise, bundan dört sene evvel, İngiiterede, Dublin şehrinde cereyan ediyordu.

Ev işlerini bitirdikten sonra, aile bütçesini genişletmek üzere, "Mary Street ve Moore Street" in köşesinde gazete satan Mrs. Browne Üç aylık bebeğini sokağın gölgeli bir yerinde, arabasında bırakmıştı.

Sakin bir yaz günü idi ve sokaklar henüz kalabalıklaşmamıştı. Sık, sık bebeğini yoklamaya giden Mrs. Brovne birden ıztırap feryatları koparmaya başladı: çocuğun arabası boştu.. Kadıncağız şaşkın ve perişan:

"—- Gelinciğim nerede?" diye bağırırken polis işe el koymuştu.

Zavallı anneyi teskin ettiler: çocuk hırsızı çok geçmeden yakalanacaktı. Çünkü çalınan bebeğin alnında kırmızı bir leke vardı. Onun için takma ismi Gelincik idi.

Aradan dört sene geçti. Bedbaht anne ve baba da polis gibi, Gelincikten ümidi kesmişti artık.. Kim bilir onu hangi kötü maksatlarla çalmışlar, sonra da öldürmüşlerdi.

Gülün Dikeni

Jale CANDAN

Kadınların, birçok sahalarda, erkeklerle eşit haklar kazandığı bir devirde yaşıyoruz. Yüksek tahsil, ekseri meslekler, birçok memuriyet kapıları bize açıktır. Kanaat ve siyasi haklarımız tamdır. Üstelik kadın ve anne olduğumuz için erkeklerden hürmet görürüz..

Bütün bunlar çok güzel şeyler; yalnız bazen, eşit olmanın nimetlerinden istifade ederken, bu eşitliğin yükseldiği vazifeleri kadın olduğumuz için reddetmekte mahzur görmüyoruz. Meselâ dışarda çalışarak, para kazanan bir kadın evinin masraflarına iştirak etmeyi âlicenaplık addediyor. Evi geçindirmek vazifesini kocasına yüklüyor, pratik sahada, bunun tatbikatı az olsa da, umumiyetle zihniyet budur..

Ev işleri bahsinde de, birçoklarımız aynı yanlış zihniyetle hareket ediyoruz. Ev işi yapmak mecburiyetinde kalan kadın, kendisini bedbaht ve haksızlığa uğramış bir insan olarak görüyor. Vakıa ev işi serdar, nankördür, yıpratıcıdır ama dışarda vazifesi olmıyan kadının hayattaki vazifesidir. Yardımcısı olan kadın da, olmayan kadın da yaşadığı hayatın imkânlarına uyarak, ev işlerini tanzim edip, seve seve evinde çalışmak mecburiyetindedir.. Ekseri anneler, bu hususta genç kızlarına yanlış telkinlerde bulunurlar. Bakarsınız, hayatta türlü fedakârlığa katlanmış, saçım cidden evine süpürge etmiş bir kadın, kızını elini işe sürdürmeden büyütür ve evlendirirken de, en başta, iftiharla söylediği söz, kızının iş bilmediği olur. Birçok genç kadınlar, annelerinden aldıkları bu yanlış telkinlerle kendilerini bedbaht etmişlerdir.

Dışarda çalışan bir kadına, evde kocasının yardım etmesi, ne kadar tabii bir şey ise, evinde, birçok yardımcıları olan, dışarda çalışmayan bir kadının da, akşam, yorgun argın eve dönen kocasından iş beklemesi o derece haksızlık olur. Şunu unutmamalıyla ki kadınlara her türlü medeni hakkı veren bu devir, onlardan bir şeyi geri almıştır, bu da parazit yaşama hakkıdır!

Bernadette

Halbuki Gelincik, Dublin'den 200 kilometre uzakta yaşıyordu. Hem de mesut bir çocuk olarak olarak yaşıyordu. Barbara McGeehan onu, eziyet etmek için değil, sevmek için çalmıştı. Evli idi, fakat doktorlar, kendisine çocuk sahibi olamıyacağını söylemişlerdi. O günden sonra, Barbara şaşkın ve perişan; sokaklarda dolaşmaya başladı. Sarhoş gibi gidiyordu ve içindeki aşkı besleyecek, ıstırabını dindirecek, tabiatın bahtsızlığına karşı duyduğu isyanı bastıracak bir çocuk arıyordu, O sırada arabasında ağlıyan bir bebekle karşı karşıya geldi.. Barbara tereddüt bile etmedi:bu çocuğu ona Allah göndermişti. Onu kaptı ve tren istasyonuna kadar, hiç arkasına bakmadan koştu.

Kendsi gibi, çocuk aşkı ile yanıp tutuşan kocasına Barbara:

"— Tahta bacaklı bir dilenci, onu bana verdi" dedi.

Saf ve temiz bir belediye memuru olan kocası bu yalana inandı, en güzel kostümlerini giyinerek çocuğu kiliseye vaftiz merasimine götürdü.. Artık onların Bernedette isminde cici bir kışları vardı.. Karıkocanın Bernadotte için yapmadıkları fedakârlık yoktu. Ona hususi bir oda verebilmek için daha pahalı bir eve taşındılar.. Çocuk, imkânlarının fevkinde, büyük fedakârlıklarla, fevkalâde temiz ve itinalı şekilde büyüyordu. ilk defa konuşmaya başlayıp anne, baba dediği zaman, karıkoca oturup ağlamışlardı. Yalnız McGeehan bir ihtiyatsızlık yaptı: bir gün, lâf olsun diye Barbara'ya:

"— Bernadette'in bir erkek kardeşi olmalıydı" dedi..

Barbara yeniden, o yakıcı ruh hastalığına tutulmuştu: Neden tabiat, onu, bu en güzel lûtfundan, doğurmak zevkinden mahrum ediyordu. Doğuran, çocuk kıymeti bilmiyen kadınları kıskanıyor, onlardan nefret ediyordu. Yeniden sinirli, titiz, huysuz olmuştu; fakat bir sabah neşe ile uyandı ve çok mesut bir sesle kocasına:

"— Allah bir mucize yaptı sevgilim, dedi, hamileyim.."

İrlandalı olan McGeehan mucizeye inanmakta güçlük sekmedi; fakat işin acaip tarafı, Barbara hamile olduğuna cidden inanıyordu.. O kadar inanıyordu ki, doktorları da aldattı: Miğdesi bulandı, kustu, aş erdi. karnında şişkinlik oldu. Kendisi bu rüyadan ne zaman uyanmıştı bilinemez, fakat doğurmak içki uzakta bulunan annesinin yanma gideceğini söyleyince kocası, bunu gayet tabu- karşıladı.. Barbara gitti ve bir müddet sonra çok zayıflamış olarak yalnız döndü. Gözleri, kocasının bebek için hazırlattığı beşiğe takılmış kalmıştı. Bernadette:

"— Kardeşim nerede" dedi.

"— Çok küçük doğdu.. Hastahanede bıraktım, ona bakacaklar. Bir kaç ay sonra gidip alacağını."

Zengin çocuklar

Gelincik de öyle oldu

McGeehan bu yalana da inandı. Barbaraya gelince, mahkemede hâkime anlattığı gibi, geceleri, bu boş beşikten gelen bebek feryatlarını duymamak için kulaklarını tıkıyordu. Bir bebek daha vardı ki onu bekliyor, onu çağırıyordu ve Barbara gene sokaklarda dolaşmaya başladı.

İkinci çocuk peşinde

Adımları onu gene Dublin şehrine gelinciği çaldığı o aynı sokağa götürmüştü.. Aynı sokakta bir bakkal dükkânının önünde, bir çocuk arabası duruyordu. İçinde de 9 aylık şipşirin bir oğlan çocuğu olan Patrick Berrigan! Bar baranın kalbi gene o aynı aşk, aynı isyan, aynı kinle çarpıyordu.. Bakkalda alışveriş yapan anneyi nefretle, bir müddet camdan seyretti, sonra birden arabayı itmeye başladı.. Arkasına bakmadan araba ile gidiyordu. Tenha bir sokağa gelince arabayı bıraktı, bebeği kaptı ve tren istasyonuna doğru koştu. Bebeğin tek patiği ve çorabı arabada kalmıştı.. Barbarayi ele veren şey işte bu oldu.

Gelincik ve ağabeyi

Çoçuk aşkı

Mütemadiyen ağlayan, tek patik - li bu çocuk ve onu taşıyan şaşkın, ürkek, sarhoş kılıklı kadın, aynı kompartmanda seyahat eden meraklı bir başka kadının, Madam Doherty'nin nazarı dikkatini celbetmişti. Demek ki meraklı, mütecessis olmak, herkesle uğraşmak bile bazen işe yarıyordu. Madam Doherty ağlayan bebeğe vagon-restorarıdan süt getirtti, besleyip susturdu; sonra Barbarayi sual yağmuruna tuttu, ondan hakikat olarak yalnız Whitewell'de oturduğunu öğrenebildi.

Eğer ertesi sabah gazetelerde kaybolan bebek Patrick'in resmi çıkmamış olsaydı ve onun arabada kalan tek patiği ile çorabının sekli tarif edilmeseydi meraklı kadın trende rastladığı anormal anneyi unutup gidecekti. Fakat işte Madam Doherty etrafı ile alâkadar olduğu kadar, gazetelerdeki heyecanlı haberlerle de alâkadardı. Derhal polise koştu ve hadiseyi anlattı.

Sivil polis John Glass Whitewell'e hareket etti. Tam 4 gün önüne gelen kapıyı çaldı, sual sordu. Gene böyle izahat almak için, çaldığı bir kapıyı Barbara açmıştı:

"— Dublin'de çalman bir çocuk için geldim" dedi.

Barbaranın gözleri dehşetle büyümüştü, Patrick polise yardım etmek ister gibi ağlıyordu..

Polis kadına baktı, Madam Doherty'nin tarifine uyuyordu.

"— 18 Aralıkta, saat altıda Dublin'de idiniz.."

Barbara yalnızca:

"— Evet" dedi..

Bundan sonra sorulan bütün suallere, rüyadan uyanır gibi yalnızca, kısaca, "evet" demişti..

Yalnız Bernadette için sorulan suallere karşı "o benimdir, onu benden alamazsınız" diye bağırıyordu. Polis tahtabacaklı dilenciden hediye alman bebek masalına inanmadı, arşivleri karıştırdı ve dört sene evvel çalman, kırmızı lekeli Gelinciğin hikâyesini buldu..

Davadan sonra

Mrs. Browne arada şurada kaybolan Gelinciğini düşünürdü ama artık hiç ümidi kalmamıştı.. Polis merkezine çağırılınca önce bunun sebebini anlıyamamıştı. Orada aynı elbiseler giyinmiş, aynı yaşta 8 kız çocuğu duruyordu.. Mrs Browne kalbinin çarptığını duydu, Bernadette'e sokuldu ve hiç tereddüt etmeden onu kollarına aldı:

"— İşte Gelinciğim, işte, tıpkı ağabeysine benziyor.."

Mahkeme ruh hastası Barbarayı 2 seneye mahkûm etti.. Sessizce, ağlıyarak karan dinleyen McGeehan mahkeme sonunda Gelinciğin annesine sokuldu ve kolundaki paketi uzatarak:

"— Madam sizden bir ricam var dedi. Bernadette yılbaşı hediyesi olarak benden bir ayı istemişti. Lütfen kendisine bunu verir misiniz?"

Gazeteciler Mrs. Browne'un etrafım sarmışlardı...

"— Gülün, Mrs. Browne, kazandınız" diyorlardı..

Ama Mrs. Browne gülmüyordu.. Mahkemeyi kazanmak kâfi değildi., şimdi kendisine bu kadar yabancı duran şu küçük kızın kalbini kazanmak, ona hayatta en büyük şefkati gösteren hırsız annesini unutturmak, maziyi sümek, her şeye yeni baştan başlamak icap ediyordu. Gelincik günlerce hakiki annesine ve babasına hitap etmedi. Ciddî, mahcup, şaşkın oturuyordu, fakat bir gün okuldan dönen kardeşine doğru koştu ve içten gelen bir sesle:

"—• Ağabey, ağabeyciğim" diye seslendi..

Buzlar erimişti.

Moda

Eski albümden bir yaprak

Saçlar kısa, derli toplu; elbiseler rahat, pratik, sade.. Gün geçtikçe kadınlar günlük hayata daha çok intibak edebilecek şekilde giyiniyorlar.. Vakıa zengin kolyeler, küpeler, en sade elbiseyi süsleyen bir fiyonk kadınlıklarını ön plâna almaktadır ama gene de kadınlar anneannelerinin resimlerine baktıkça içlerini çekerek: "ne güzel elbiseler giyerlermiş!" diyorlar. Eski zamanın zengin etekli, hışırtılı, rüya gibi uçuşu, islemeli, dantelli tuvaletleri Parisli büyük, terzilerin de hayalini işgal ediyor, her yaz mevsiminde, ilhamını, eski albümlerden alan, birkaç model teşhir ediyorlar.. Bunları kokteyllerde, dans etmek için, akşam gazinoda giyinebilirsiniz. Bunları en pahalı ve lüks ipeklilerden yapabileceğiniz gibi, zamanın icaplarına uyarak, organtinden,., ince kumaşlardan, hattâ saten basmalardan da yapabilirsiniz. Böyle bir elbise çok pahalıya da mal olabilir, çok ucuza da.. Bunun için bol kumaş lâzımdır. Kloş ve aynı zamanda büzgülü bir etek, çıplak bir beden her terzinin hattâ sizin, kendi kendinize yapabileceğiniz bir biçimdir.. Dolapta asılı duran böyle bir, elbise kadınlara arada sırada romantik olmak, eskiye dönmek ve yeni olmak imkânını verir. Bu elbiseleri seyretmek bile hoştur. Bu elbiseler, hattâ, basma etekleri kabartmak için giyilen iç eteklikler de, her kadının gardrobundâ bulunması şar,t bir şeydir. Bu iç etekliklerini, gittikçe genişliyen üç katlı "batis" ten yapıp eteğine de fisto dikerseniz, hem çok zengin durur, hem de yıkanıp Ütülenebileceği için pratiktir.. Böyle bir iç etekliğiniz yoksa, hemen ise koyulun ve arada sırada romantik olun. Bu sürat ve makine devrinde arada sırada romantik olmak gayet hoş bir şeydir.

Dünyadan Haber

Londra telgrafları

Model koca: Burada "en iyi koca" mevzulu bir ankette şu cevap birinciliği kazandı: "—Model koca karısının baş ağrılarını, kendi romatizmaları kadar mühimseyen erkektir."

Kadın zevki: Şurada kadınlar arasında, muazzam surette rağbet gören çay peçeteleri piyasaya arzedilmiştir. Bu peçetelerin kenarlarında, kocalar ev isi yaparken, yatağında kahvaltı eden kadın resimleri vardır. Kadınlar iş yaparken bu resimleri seyretmesini seviyorlar!

İzdivaca hazırlık mektebi: Derby-de "izdivaca hazırlık" ismiyle açılan bir mektepte, yemek, bütçe tanzimi, geçim dersleri yanında talebelere boru tamiri, perde takmak gibi pratik şeyler de öğretilmektedir. Giriş ücreti 5 şilingtir ve erkek talebeler kızlar kadar istidat göstermektedirler. .

Moda: Prenses Margaret'in **son** seyahati piyasaya tesir etti! Trinidad rujları, Havana mavisi kumaşlar,

Dönen aynalar

Bari güzelleştiriyor mu?

Eski albümden yapraklar

Romantizme dönüş

Haiti gülleri türedi ve rakiplerini soldurdu.

New-York telgrafları

Yeni bir cila: Ev hanımlarının yüzünü güldürecek yeni bir madde, "Silicon" icat edildi. İş yaparken elleri, yağmurlu havalarda ayakkabıları, evde cilâlı eşyaları muhafaza edecek olan hu madde su geçirmediği gibi, sürüldükten sonra da gözle görülmemektedir.

İşiten gözlükler: Gözlüklerin kulaklara geçirilen bağ saplarının içine gizlenen bir âlet sağırların kolaylıkla duymalarına yardım etmektedir. Hem de, onların sağır olduğunu, kimse farketmiyecektir. '

Makyajı kontrol etmek için: Ortadaki büyük aynaya raptedilmiş bir çok küçük aynacıklar hep birden açılarak çehreyi her noktadan, kısım kısım göstermektedir.

Evler için sebze değirmeni: Tek bir çevirme hareketi yapar yapmaz değirmenin içindeki bir kilo sebze derhal ayıklanmaktadır.

Kadın hâkimiyeti: Eisenhower bir basın toplantısında, neş'elenerek, şu sözleri söyledi:

" —Öyle zannediyorum ki, bundan sonra, erkeklerin kadınları idare etmeyi iddia edebilecekleri yegâne yer dans pistidir!"

Sinema

Muvaffakiyetin sırrı

Parisin meşhur Ritz otelinde idiler. Telâş ve heyecan içinde, sık sık saatlerine bakıyorlardı. Bir tanesi hırsla, gazetesini fırlatıp attı:

"— Yıldız olur olmaz, hep böyle şımarırlar işte, dedi.. Zannedersiniz ki, doğdukları günden beri, hep göklerde dolaşmaya alışmışlar.. Sanki biz gazetecilerin, onları beklemekten başka işimiz yok!.. Bırakıp gitsek, reklâmlarını yapmasak, o zaman peşimizden koşarlar.."

Gazetecilerin hepsi memnuniyetsizlikle başlarını salladılar.. İki mühim iş randevusu ve meşhur terzi Givenchy'de provaları olan Audrey Hepburn aynı sabah gazetecileri de otele davet etmişti. Ve tabii tam bir saat gecikmişti..

|— Cidden böyle naz yapanları yüzüstü bırakıp gitsek, herhalde hırslarından ölürler."

. Bütün gazeteciler aynı fikirdeydiler. Yalnız içlerinden bir tanesi, hiç ses etmeden duruyor ve bıyık altından gülüyordu.

Tam bu sırada kapı açıldı, saçları gayrımuntazam kesilmiş, incecik, uzun boylu, insanı sukutu hayale uğratacak kadar sade bir genç kadın odaya 'girdi.. O naz yapan bir yıldızdan ziyade, bir oğlan çocuğuna benziyordu.. Napolyonun oğlu "Aiglon" rolü onun için hakikaten biçilmiş kaftandı Açık elbiseli yakası, kuğu gibi boynunu meydana çıkarıyordu ama o ne bir kolye, ne herhangi bir ziynet eşyası takmıştı. Elbisesinin de iki düğmesi iliklenmemişti. Gazetecilere yetişmek, onları bekletmemek için acele ettiği belli idi.

Flaşların hücumundan sonra, sual yağmuru başladı:

— Audrey bu gece nereye gideceksiniz?

— Neden bu kadar incesiniz?

— Aç mısınız?

— Çocuk istiyor musunuz?

— Kaç tane?

— Dansetmeyi sever misiniz?

— Sık sık gece kulüplerine gider inisiniz?

"Roma Tatili" filminin kahramanı gazetecilerin sorduğu bu sualleri, gülümsiyerek dinliyor ve hepsine ayrı ayrı cevap vermek üzere hazırlanıyordu. Sesler kesilince, bir an bekledi sonra çok iyi ders çalışmış, zeki ve dikkatli bir talebe tavrı ile konuşmaya başladı:

Audrey Hepburn

Azim saadetin anahtarıdır

— Evlendiğimden beri hep kocamı takib ettim.. Ona Broadway'de "Ondine" i temsil ederken rastlamıştım. Bana uğur getiren bu piyesin filmini çevirmeyi bunun için arzu ettim. Bu benim ilk ve en büyük projem oldu. Tabii Nel "Ferrer ile başka projelerimiz de var: çocuklarımız olsun istiyoruz.. Bir düzine değil, fakat kâfi miktarda.. Şimdilik sabit evimiz yok.. Çok dolaşıyoruz. Çalışmak bizim müşterek kaderimiz. Bundan şikâyetçi değilim.. Zayıfım, çünkü az yemek yiyorum ve çalışıyorum. Rejim yapıyorum ama aç değilim.. Dansı cidden çok seviyorum, fakat bu sahada, fevkalâde bir şeyler yapabileceğimi zannetmeyin: bunun için fazla uzunum..

— Çok kısa zamanda büyük bir yıldız olmak için ne yaptınız?

Audrey Hepburn; çetin bir sual karşısında kalmış bir talebe gibi göçlerini etrafta gezdirdi ve bu zeki, fevkalâde cazibeli güzler, bir kenarda, sessiz duran gazeteciye takıldı kaldı..

Gazeteci sinsi sinsi gülüyordu. Genç kadına gelince, bir saniye daha onu seyretti, sonra koştu, ona sarıldı. Herkes hayretle bakıyordu.

*

Son olarak, dört sene evvel Broadway'da görüşmüşlerdi. Gazeteci onun bütün sırrına vakıftı. İnsana hayatta muvaffakiyetin kapısını açan bir çok şeyler vardı. Bunlardan biri de tesadüfler ve tip meselesiydi ama muvaffakiyet kapısını açık bulduktan sonra, orada, sendelemeden dümdüz yürüyebilmek için de, en birinci şart insanın kendi kendisini yenmesi idi.. Kendi kendisini yenmesini bilen insan, etrafındakileri daha büyük bir kolaylıkla yenebilirdi.

Tesadüfler, Hollandalı bir baronla ingilizin kızı olan Audrey Hepburn'a yardım etmişti: güzel, cazip ve zeki idi. Üstelik Fransız muharriri Gölette, tekerlekli koltuğunda dolaşırken, bir otelde gösterilen bir filmde Audrey Hepburn'un, kısacık bir rolünü görmüş ve çok beğenmişti. O sırada Colette'in "Gigi" isimli uzun hikâyesini Amerikada sahneye koymak üzere adapte ediyorlardı. Audrey'i çok beğenen Colette, Gigi rolünün kendisine verilmesi için çok çalıştı,' ısrar etti. Bir çok itiraz sesleri yükselmişti. Audrey, o ana kadar, yalnızca, dans ediyordu.

Provaların 25 inci günü idi.. Audrey yorgun, alâkasız görünüyordu. Tiyatro artistlerinden birisi, onu, bir gece evvel sabahın dördünde bir gece kulübünde ahbaplarla eğlenirken gördüğünü söyledi.. Bu bardağı taşıran damla olmuştu.. Demek ki, herkes sıkı bir disiplinle çalışırken o basma konan devlet kuşundan bihaber, aklına eseni yapıyordu..

Gazeteci onu sokağın ortasında yakaladı:

— Üç gün kaldı Audrey, dedi.. Bu sisin ilk ve son şansınızdır. Üç gün içinde muvaffakiyet gösteremezseniz, muvaffak olmak arzusunu duymazsanız, piyesi kaldıracaklar. Dönüş biletiniz cebimdedir.. Henüz rolünüzü bile ezberlemediniz, lisanınız berbat, heyecanınız eksik, disiplin sıfır.. Anlıyor musunuz, cevap verin duyuyor musunuz?

Genç kız siyah bakışlarını ona çevirmiş hareketsiz duruyordu.. Koşarak oteline gitti..

Sabah provaları başlarken!, Audrey Hepburn gazeteciye yaklaştı:

— Muvaffak olmak istiyorum, dedi. Bu gece düşündüm, kararımı verdim, size teşekkür ederim.. Bunun için ilk evvela kendi kendimi yeneceğim;'Disipline tâbi olarak, sistemle çalışacağım.

Audrey Hepburn üç gün sonra meşhur olmuştu.

SİNEMA

Siyah Karmen
Yasak edilen film

Festival

Cannes, Mayıs... (Aydemir BALKAN yazıyor) — Geniş sahnenin önü ve kenarları boydan boya, rengârenk Rivyera çiçekleriyle kaplı idi. Geride festivale iştirak eden tam 37 milletin bayraktan yukardan aşağı uzanmaktaydı. Büyük salonda iki bine yakın davetli vardı. Bunlar dünyanın dört bucağından gelmiş, her dilden her renkten insanlardı. Yıldızlar, starletler, rejisörler, prodüktörler, gazeteciler, diplomatlar, delegeler, velhasıl sinema dünyasının bütün kalbur üstü insanları bir renk ve ışık tufanı içinde son gecenin neticesini bekliyorlardı. Cannes sanat yarışması bu gün bitmişti, birazdan neticeler belli olacaktı.

Jüri başkanı bu sene Fransa Akademmsinden Marcel Pagnol idi. Yardımcıları İspanyol, Amerikalı, Rus, İtalyan ve Fransızdı. Marcel Pagnol yanında, yine jüriden İsa Miranda olduğu halde sahnenin ortasındaki kürsüye ilerledi. Bir mikrofon demeti üzerine eğilerek jüri kararını okumaya başladı. Her neticenin arkasından bir alkış kopuyordu. Bazan mırıldananlar da eksik değildi. Karardan sonra derece kazanan milletlerin delegeleri « diplomatlar veya resmi temsilciler - teker teker sahneye çağrıldılar. Tebrikleri ve beratları kabul ettiler.

Gecenin büyük galipleri Amerikalılar ve Ruslardı. Her iki devlet de üç büyük mükâfat almışlardı. Mağlûplar bu sene Japonlar, Meksikalılar, İtalyanlar ve Fransızlardı. Seçtikleri filmlerini büyük ümitlerle festivale göndermişlerdi. Fakat bunların çoğu derece alamamıştı. Asıl mağlûp Vittorio de Sica idi. "Napoli altını" festivalce yadırganmış, iyi karşılanmamıştı. Halbuki senenin favorisi idi.

Jüri beynelmilel birinci mükafatı Betsy Blair ve Ernest- Borgnine'in oynadıkları "Marthy" filmine vermişti. Eser Amerika B. D. de yapılmıştı.

Jürinin ikinci mükâfatı "özel" kaydıyla bir uzun metraj dokümanter filme verilmişti: "Kayıp Kıt'a" İtalyanlar çevirmişlerdi.

Jüri en iyi mizansen mükâfatını beraberce Jules Dassin (Fransa) ve Serge Vassilief (Sovyet Rusya) e vermişti. Birincisi "Para ve insanlar" filmi, ikincisi "Şıpka kahramanları" filmi içindi.

En iyi erkek artist mükâfatı da taksim edildi. Spencer Tracy, "Siyah Kaya" (Amerika B. D.) filmindeki başarısı ve "Büyük bir aile" (Sovyet Rusya) filmindeki bütün aktörler de üstün temsil kabiliyetleri dolayıslyle bu dereceyi kazandılar.

En iyi kadın artist mükâfatı: Jüri hiç bir artisti lâyık görmemişti. Jürinin bu kararı biraz da hayretle karşılandı. En iyi kadın artist mükâfatına üç önemli namzet vardı:

Marthy filminde Betsy Blair o kadar muvaffak bir sanat kudreti göstermişti ki bu ufak tefek, sade kadın Cannes'da bir gün içinde meşhur oluverdi. İkinci kahraman bit İsrael kızıydı. "24 numaralı tepe cevap vermiyor" filminde çok üstün başarısına şahit olduğumuz Haya Hararit bir mükâfata lâyıktı. "Bir aşkın sonu" adlı İngiliz filminde Deborah Kerr, hele "Taşra kızı" filminde Grace Kelly de kuvvetli adaylar arasındavdılar. Grace Kelly bu filmiyle Amerikada bu sene Akademi mükâfatını kazanarak Oscar heykelim almaya muvaffak olmuştu.

En iyi dram filmi olarak jüri Elia Kazan'ın "Eden'in doğusunda" filmini (Amerika B. D.) seçmişti.

En iyi lirik film mükâfatını jüri "Romeo ve Jülyet" e (Sovyet Rusya) veriyordu. "Romeo ve Jülyet" prokofieff-in müziğiyle yapılmış bir bale-filmdi. Renkler ve danslar nefisti. Ruslar marksist ve leninist propagandayı bıraktıkça güzel eserler verebileceklerini gösterdiler. Shakespeare'in dramı bu sosyal nizam propagandasına şimdilik elvermediği için de film çok başarılı oldu. Balerin Oulanova da jürinin özel mansiyonunu kazandı.

En iyi çocuk artist mükâfatını jüri küçük Pablito Calvo'ya (İspanya) ve Baby Naaz'a (Hindistan) verdi. Pablito, "Mareehno, ekmek ve şarap" filminde çok kimseleri ağlatmıstı. Baby Naaz ise küçük bir ayakkabı boyacısı rolünde değme artistlere taş çıkarmıştı.

En iyi kısa metraj filmi olarak jüri "Blinkity Blank" i seçmişti. Eser Kanadalılarındı.

En iyi dokümanter film mükâfatını "Ateş adaları" kazandı. İtalyanlar yapmışlardı.

En iyi sinema röportajı mükâfatını jüri. "Büyük av" a verdi. Eser Fransızlarındı.

En iyi canlandırılmış resim mükâfatını "Altın geyik" ile Sovyet Rusya kazandı.

Cannes festivali palmaresi beynelmilel kritikler mükâfatı ile son buluyordu. Bunu da "Kökler" filmi ile Meksika ve "Bir bisikletçinin ölümü" filmi ile İspanya kazandı.

Eserlerin meziyeti

Birinci mükâfatı kazanan "Marthy" filmi çirkinliklerinden ötürü cemiyetten kaçan iki insanın hikâyesi idi. Betsy Blair ve Ernest Borgnine çok muvaffak oldular. Borgnine kuvvetli bir artist olduğunu geçen sene festivalde çok takdir edilen "Ebediyete kadar" filminde sadık Amerikan çavuşu rolünde belli etmişti. "Marthy" festivale gelen en ucuz Amerikan filmi idi. Prodüktörlerinden biri de Burt Lancaster idi. Eser hakikaten müstesna bir sanat endişesiyle çevrilmişti.

"Kayıp kıt'a" festivalin sürprizi idi. Polinezya adalarında filme alınan bu dokümanter gösterildiği geceden itibaren birinci mükâfata lâyık filmler arasına girmişti.

Bir Bulgar-Rus kooprodüksiyonu olan "Şıpka Kâhramanları"nın başlıca artistleri ve rejisörü Rustu. 1877 Osmanh-Rus harbinin Bulgaristanda geçen bazı safhalarım hikâye et-

Betsy Blair "Marty" de
Nefis bir film

mekteydi. Bu konudaki her Rus filminde olduğu gibi Osmanlılar yine salim emperyalistler olarak canlandırılmakta, mağdur Bulgarlar da Çar ordularının yardımiyle "hürriyetlerine" kavuşmaktaydılar! Asıl "Şıpka Kahramanları" nın kimler olduğunu tarih bilir, çok şükür rejisör Vasilieften başka türlü anlatır. Bunu geçelim...

Vasilief savaş sahnelerini binlerce figüran kullanarak ve hakikaten üstün bir kabiliyetle çevirmiş. Kışın Şıpkanın buzlu geçitlerinde filme alınan ve belki de şimdiye kadar görülmemiş bir sayıda' figüran' kullanılarak çevrilen sahneler Vasilief e mizansen mükâfatını kazandırdı. Savaş lirizmini canlandırmak bakımından Vasilief in mahir bir ressam olduğu muhakkak.

Bu sene sinema festivaline iştirak -etmiş olsaydık veya hiç olmazsa müşahitler yollasaydık bu filmi belki de festivalden çıkartabilirdik. Çünkü festival talimatnamesi- gereğince iştirak eden milletler birbirlerinin millî hislerine hürmete mecburdurlar ve bunları rencide edebilecek olan eserleri jüri festival harici tutabilir.

Nedense senelerdir bu gibi sanat yarışmalarını boykot edip duruyoruz. Hiç bir dram, müzik veya sinema festivalinde yıllardır bayrağımızı görmedik, konimizi işitmedik. Bir başka perdenin gerisine de biz çekilmişiz. Yalnız ara sıra "Vay şunlar yine aleyhimize film yapmışlar" veya "Filânca bu eserinde yine bizi çekiştirmiş" diye sızıldanıp duruyoruz. Tabii bunu da bizden başka dinleyen olmuyor, kendimizi avutuyoruz. Eğer sesimizin işitilmesini, sözümüzün dinlenmesini- istiyorsak bu sanat yarışmalarına mutlaka katılmalıyız, İsraelin, Bolivyanın, Hindistanın, bütün Balkan devletlerinin iştirak ettiği bir-sinema festivalinde biz neden bir türlü yer almayız veya alamayız?

Artistlerin meziyetleri

En iyi aktör mükâfatını kazanan Spencer Tracy "Siyah kaya" filminde aldı. Black Rock Amerikanın güney batısında kırk kişilik bir köydür. Bir gün ekspres durur. Bir adam iner. S. Tracy bütün. köyün şüphesi ve düşmanlığı ile karşılanmıştır. Azaplı günler geçirir. Husûmete sebep bir adamı aramasıdır. Halbuki o bir iki sene evvel köy halkı tarafından öldürülmüştür. Bu kollektif cinayetin failleri Tracy'yi de yok etmek isterler. Tracy'nin aradığı adam bir kahramandır, kendisi de harp madalyasını bizzat vermek üzere hükümet tarafından gönderilmiştir.

Spencer Tracy sade ve sağlam oyunu ile başarılı meslek hayatına parlak bir sahife daha ilâve etti.

"Büyük Bir Aile" Rus filminin, bütün aktörleri de erkek artist mükâfatını kazandılar. Film bir şantiyede geçmekte ve üç nesillik büyük bir ailenin günlük macera ve tartışmalarını eğlenceli bir şekilde hikâye **etmektedir.**

Elia Kazan'ın "Eden'in Doğuşumda" filmi rejisörün ismine lâyık bir şekilde çevrilmişti. Steinbeck'ln eserinden filme alınan "Eden'in Doğusunda" "1917 de Amerikada, savaş arefesinde geçmekte ve bir babanın iki oğlunun hayır ve şerle mücadelesini göstermektedir. Eser her halde Steinbeck'in en zayıf eserlerinden biridir. Fakat film baştan sona kadar çok mahirane bir şekilde kompoze edilmiştir. Bütün dramatik kıymetler aynı zaviyeden eşit bir ışıkla görülmektedir. Buna rağmen sembolizmden kaçırılmaktadır. Rejisörün sanat duygusu ve esere hâkimiyeti her sahnede belli olmaktadır. Fakat "Eden'in doğusunda" daha ziyade genç bir aktörün harikulade oyununun tesiri altında bırakmaktadır.. James Dean ilk filmi ile büyük aktörler arasına, M. Clift ile M. Brando'nun açtıkları yeni çığıra karışmıştır.

Her filmiyle Fransada bir hadise yaratan Andre Cayatte bu sene festivale "Siyah Dosya" ile geldi. Cayatte bu eseriyle de cemiyetimize ve zamanımızın adalet sistemine hücum ediyordu. Genç bir sorgu hakimi entrikalar ve toplumun bütün şüpheli tepkileri içinde vicdanının sesini dinlemeğe uğraşıyordu. Adalet yerini bulabilecek, suçlular cezalandırabilecekler miydi? Fakat Cayatte'ın filminde mahkûm e-. dilen "hakimler" ve "mahkeme" idi. Film büyük fırtına kopardı. Geçen sene de festivalde mükâfat alan "Kıyametten önce" filminin Fransadan ihracı yasak edilmişti. Paristen başka şehirde de oynatılmamıştı. Cayatte' belki devrimizin en kuvvetli rejisörlerinden biridir. Fikir ve senaryo da onun eseri olduğu için tam mânasiyle bir "yaratıcı" dır. Bu seneki yeni hadiseler üzerine çok müteessir olmuş olmalı ki jürinin kararı-

James Dean
Yeni bir yıldız

na iki gün kala Cayatte "Siyah Dosya" sını festivalden çekti aldı..

Beynelmilel kritikler mükafatını kazanan "Bir Bisikletçinin ölümü" filmi genç bir İspanyol rejisörünün eseriydi. Geçen sene de "Hoş geldin Marshall efendi!" ile bir mükâfat kazanmıştı. Film Amerikan yardımının bir hicviydi. Yirmi yedi yaşında bir sineastın iki senede iki beynelmilel mükâfat kazanması bizimkilere belki bir ders olur.

Edward Dmytryk'in "Bir aşkın sonu" ve Carol Reed'in "Çocuk ve Likorn" iyi filmler olmalarına rağmen jürinin palmaresine giremediler.

Festivalin son hadisesi "Siyah Karmen" oldu. Otto Preminger Bizet'nin eserini, zamanı ve "mekânı" değiştirerek tamamen zenci artistlerle çevirmişti. Fakat Bizet'nin varisleri itirazla filmi festivalden çıkarmağa muvaffak oldular. Bu da yeni bir fırtına kopardı. Sonunda festival harici oynatmağa karar verildi. Karmen rolündeki tatlı melez Dorothy Dandridge'in son günlerde festivale gelişi günün hadisesi oldu. Bu çukulata renkli kız bütün diğer yıldızları sildi süpürdü diyebilirim.

Ya yıldızlar

Biraz da yıldızlardan bahsederek meraklıları tatmin edelim.

En büyük tezahürat evvelâ Gina Lollobrigida'ya, sonra Dorothy Dandridge'e yapıldı.

En güzelleri Dawn Addams, Brigitte Bardot ve Terry Moore idi.

En cazibelileri Sophia Loren idi.

En güzel giyinenler bütün Fransız yıldızları ve Olivia de Havilland idi..

En sempatik olanlar Doris Day, Betsy Blair ve Eva Bartok idi.

Kadınların beğendikleri Deborah Kerr, Valentina Cortese ve Toko Tani (Japonya) idi.

Erkeklerin beğendikleri Kerima,. Buzanne Canales (İspanya), Silvan a Mangano ve Dominique Wilms idi.

En antipatik kocalı ise Esther Williams idi.

Fakat festivalin asıl kraliçesi ismi gibi zarif Grace Kelly idi.

Netice

Harp sonrası sinema dünyasına en büyük "şok" u yapmış olan İtalyan ve Meksika sinemacılığı gerilemiş gibi görünmektedir. Japon ve İngiliz sinemacılığı harikalı hamlelerinden sonra duraklar gibidirler. Rus ve Demir perde memleketleri filmciliği büyük inkişaf halindedir. Amerikalılar yeni teknik imkanları başariyle tekemmül ettirmektedirler. Fakat İlhamları eksik gibidir. Sinemascope, superscope, cinemarama gibi yeni metodları mükemmel bir hale getirmişlerdir. Üç buutlu film tutmamistir. Fakat son festivalde de belli olmuştur ki normal ve klasik perde tarihe karışmaya mahkûmdur. Panoramik perde çok geçmeden bütün dünya sinemalarına yerleşecektir-

T İ Y A T R O

Devlet Tiyatrosu

Yıllık muhasebe

Devlet Tiyatrosunun arkada bıraktığı sekiz aylık zaman hatırlanacak olursa, dağarcığının zannedildiği kadar boş olmadığı anlaşılır. Büyük ve Küçük tiyatrolarda ceman on bir eser sahneye kondu. Bunlardan birisi, (Onikinci gece), eski repertuvardan tekrar, diğerleri ilk defa sahneye vazedilen eserlerdi. Üç tanesi: Reşat Nuri'nin "Tanrıdağı ziyafeti", Turgut Özakman'ın "Güneşte on kişi" ve Orhan Asena'nın "Gılgameş" destanı adındaki eserleri telif, "Volpone" ile "Othello" klâsik, diğerleri modern tiyatro eseri olan bu repertuvarda en çok rağbet gören eser, egzotik bir atmosfer içinde cereyan eden "Çayhane" idi. "Gılgameş-' ile "Şatoya davet" in dekorları, "Bir ümit için" ile "Vohpone" nin ansambl oyunu temayüz etmişti.

Küçük Tiyatroda ilk eser Reşat Nuri Güntekin'in "Tanrıdağı ziyafeti" idi. Eserin rejisörlüğünü ve baş rolünü Saim Alpago Üzerine almıştı. En çok beğenilen rolleri Saim Alpago, Ahmet Evintan, Oğuz Bora temsil etmişlerdi.

Yugoslav komedisi olan "Yaslı Aile" yi Salih Canar sahneye koymuş, baş rolünü Ragıp Haykır oynamıştı. Bu eserde en çok beğenilen sanatkâr Ragıp Haykır, Haşini Hekimoğlu, Asuman Korad ve Meliha Ars idi.

"Güneşte on kişi" bir gazete idarehanesini anlatmaya çalışıyordu. Eseri Nihat Aybars sahneye koymuş, kahramanını da kendisi temsil etmişti. En başarılı rolü Umran Uzman oynadı.

"Bir ümit için" bir İspanyol dramı idi. Rejisörü ve baş rolü Saim Alpago tarafından deruhte edilmişti. Montsera rolünü Kerim Afşar ile Semih Sevgen münavebe ile oynadılar. En başarılı sanatkârlar Saim Alpago, Kerim Afşar, Yıldırım Önal idi.

Küçük Sahnenin son eseri İngiliz klasiklerinden "Volpone" idi. Eserin rejisörlüğünü Cüneyt Gökçer yapmıştı. Baş rolleri Ragıp Haykır ve Asuman Korad ile Ahmet Evintan, Yıldırım önal, Nihat Aybars oynadılar. En muvaffak sanatkârlar bunlara ilâveten Handan Uran idi.

Büyük Tiyatrodaki temsillere gelince:

Ugo Betti'nin "Keçiler adası" dramı mevsimin ilk eseri idi, Nuri Altınok, Melek Gün, Macide Tanır ve Mediha Gökçer tarafından temsil olundu. Erotik duyguların çarpışmasını ifade eden eserde rol alan sanatkârların hepsi beğenildi.

Yılın ikinci eseri, Orhan Asenanın "Gılgameş" destanından kaleme aldığı "Tanrılar ve İnsanlar" dramı idi. Bir, tetkik mahsulü olan eserin rejisörlüğünü Cüneyt Gökçer yapmıştı. Baş rolünü de kendisi oynadı. "Gılgameş" in bilhassa dekorları dikkati çekmiştir. En • başarılı rolleri Yıldız Akçan, Cüneyt Gökçer ve Muazzez Lutas temsil ettiler. Shakespeare'in "Onikinci Gece" isimli komedisi, müteakip eserin hazırlanmamış olmasından dolayı araya giren bir tekrarlama idi, Eserin en başardı rolünü Malvolio'da Cüneyt Gökçer temsil etti.

Okinava'nın elden ele dolaşan kaderini hikâye eden "Çayhane" adındaki eserin rejisörü Mahir Canova idi. Mevsimin en çok ilgi çeken oyunu bu oldu. En başarılı artistleri Geyşa kızında Asuman Çağlayansu ve yerli tercüman Sakini rolünde de Saim Alpago idi. Müteakiben Cüneyt Gökçer, başarılması güç bir rol olan ikiz kardeşleri de bizzat oynamak üzere Jean Anouilh'in "Şatoya davet" isimli komedisini sahneye koydu. Eserin en güzel tarafı dekoru idi. En muvaffak sanatkârları Yıldız Akçan, Handan Uran ve Cüneyt Gökçer'di.

Büyük Tiyatronun son kozu, malesef blöften ibaret kaldı. Bir yılan hikâyesi şeklinde hazırlanan "Othello" Shakespeare'e rahmet okutmadı. Eser, oyun mevsiminin sonunda sıcak günlere tesadüf ettirildiği gibi teknik ve psikolojik bakımdan da iyi hazırlanmamıştı. En başarılı sanatkâr Othello rolünde Nuri Altınok, oyunun başlıca sürprizi de, İago rolünün Halûk Kurdoğlu adında, müptedi bir sanatkâr tarafından büyük bir arızaya uğramadan temsil edilmiş olması idi.

Devlet, tiyatrosu Dram bölümünün bu faaliyetinden ayrı olarak Opera

Nuri Altınok - Muazzez Lutas

Othello ve annesi mi ?

ve Çocuk tiyatrosu çalışmaları da devam etti Opera kendini gösterdi ama, Çocuk tiyatrosunun varlığı ile yokluğu arasında bariz bir fark seçilmedi.

Turneler

Devlet Tiyatrosu uzun değilse bile, dedikodusu uzun süren bir çalışına devresinden sonra tatile girmedi, fakat Ankarada dört ay müddetle perdelerini kapattı.

Tiyatro tatile giremedi, zira sanatkârlar iki koldan turneye çıkıyorlar. Birinci gurubun başında Cüneyt Gökçer var.

İzmir, 'Balıkesir, Bursa, İstanbul şehirlerinde mutlak ve Zanguldak ile Karabükte de muhtemelen temsiller verecek olan bu turne tiyatrosunun repertuvarında "Jezabel", "Volpone" ve "Derin Mavi Deniz" isimli eserler var. Bu turnenin Devlet Tiyatrosu ile uzaktan veya yakından bir ilgisi olmasa gerek. Esasen repertuvarının başına aldığı Jezabel de Devlet tiyatrosunda oynanmış bir eser değildir. Ayrıca turneye iştirak edenler, her hangi bir müessese görüşü ile değil, dostça, ahbapça ve menfaat gözetilerek seçilmiştir. Bu bakımdan sadece Devlet tiyatrosunun sanatkâr kadrosunda yer alanlardan meydana gelmiş bir topluluk olan bu turne tiyatrosu, her hangi bir hususi teşekkülden farklı bir mahiyet ifade etmemektedir.

Ragıp Haykır, Macide Tanır, Asuman Korad, Serap Sezer, Muzaffer Gökmen- Mediha Gökçer, Oğuz Bora. Ziya Demirel, Haldun Marlalı ve Ali Algın'dan teşekkül eden bu gurup bir buçuk ay turne temsillerine devam edecek, ancak ondan sonra tatile girecek.

Mahir Canova'nın riyaset edeceği ikinci gurup ise: Nuri Altınok ve Muazzez Lutas da dahil olmak üzere yirmi kişidir.

Erzurum, İzmir ve İstanbul'da "Othelk"Bir ümit için", "Çayhane" ve "Pareler ve İnsanlar" isimli eserleri temsil ederek bir ay seyahat edecektir.

Tamamiyle hususî teşebbüsle ve hususî maksatla yapılan bu turnelerin şeylesin! inşallah Devlet Tiyatrosu çekmez. Zira-, geçmiş senelerin üzüntüsü hâlâ zail olmuş değildir.

Çığır Sahnesi

Ankarada ilk trup

Son bir kaç senedir, bir iki defa teşebbüs edilip gerçekleştirilemiyen "saat altı tiyatrosu" na geçen tiyatro mevsimi başında İstanbul Şehir Tiyatrosunun çok beğenilen ve çok çile çeken iki kıymetli aktörü yeniden heves ettiler ve bu defa teşebbüslerini gerçekleştirdiler. Bu aktörler Avni Dilligil ile Mümtaz Ener idi. Bazı genç idealist sanatkârların da iştiraki ile meydana gelen bu tiyatronun adı: "Çığır Sahnesi" oldu. Kuruluşu sessiz sedasız tahakkuk eden Çığır sahnesinin perdelerini açması ve bir mevsim boyunca başarılı eserler temsil etmesi de icabeden yankıyı uyandırmadan, sessiz sedasız cereyan etti.

Ekimin onsekizinci gününden Haziran başına kadar her gün saat Altıda Beyoğlundaki Ses tiyatrosu sahnesinde, muntazaman temsiller veren bu genç sanat tiyatrosu nedense mevcudiyetini İstanbula duyurmakta çok güçlük çekti.

Tiyatronun parası yoktu, reklâm yapamadı, üstelik hazırlıksız başlanan ilk temsil hakkındaki yazılar da teşebbüsü baltalayıcı mahiyette oldu.

Tiyatronun parası yoktu, gerektiği kadar prova yaptıramadı, zira provanın devamı müddetince sanatkârlara yarımşar yevmiye ödemek icabederdi.

Avni Dilligil ve arkadaşları
Yeni bir çığır

Tiyatronun parası yoktu, onun için dekor malzemesi temininde güçlük çektiler, stilize dekor tarzını tercih ettikleri halde fakirlik yakalarını bırakmadı.

Tiyatronun parası yoktu, onun için kostüm yaptıramayıp ersatz usulünü tercih ettiler.

Bütün bu yokluklara rağmen perdelerini açtılar ve yoksulluk içinde de sanatın var olabileceğini ispat ederek, bir mevsim boyunca biribirinden güzel eserler temsil ettiler.

Bütün bunlar sanatta feragat göstermenin müşahhas birer numunesi olmakla beraber seyirciyi fazla ilgilendirmez:

Gişeye para ödiyerek tiyatroya gelen seyirci her şeyin en iyisini görmek ister. Bu da onun hakkıdır. Halbuki Çığır Sahnesi temsillerinde sadece sanatkârların mevcudiyetiyle hissedilen güzel bir .tiyatro oyunu var, fakat yardımcı unsurlar ve güzelliği tamamlıyacak teferruat eksiktir.

Çığır sahnesi, ilk eser olarak İngiliz yazarı - daha doğrusu İngiliz aktörü - R. Morley'in "Oğlum Edward" isimli dramını seçmişti. Yeni bir mizansenle, ileri tiyatro anlayışının heyecanını uyandıran bu eserin temsilinde bütün rol sahipleri son derece başarılı idiler.

Oğlum Edward'dan sonra bir Macar yazarının "Aşk'tuzağı" isimli eserinin temsiline başlandı. Bu yeni tiyatronun ileri bir ruh taşıdığını daha bariz çizgilerle ifade etmekte idi. Eserin kendisi zekâ pırıltılariyle yanıyordu, fakat sanatkârlar bu parıltıları değerlendirmekte O derece başarı gösterdiler ki, eser bir kat daha değerlendi.

Ancak, "aşk tuzağı" ndan sonra beklenmedik bir sürpriz oldu. Çığır sahne tiyatrosunda Pandeli Horn'un "Fidanaki" isimli melodramının temsiline başlandı. Bu tamamiyle yersiz, sadece bir kaprisin tatmininden başka bir şekilde izah edilemezdi.

Tiyatronun bugün için iptidaileşmiş bir tarzını - hem de mükemmel olmıyan bir oyunla - ileri'ci bir tiyatrodan seyretmek üzüntü ve ümitsizlik uyandıran bir hadise idi.

Memnunlukla görüldü ki, tiyatro saptığı bu yolun yanlışlığını çabuk farketti ve yeni, modern bir tiyatro eseriyle tekrar kendi gayesine döndü. Bu, Brezilyalı yazar Pascal Karlos Magno'nun "Hep çocuk kalacağız" ismiyle tercüme edilen bir eseri idi. Pascal Magno, geçen sene Gençlik tiyatrosu tarafından sahneye konulan ve Erlangen'de Üniversite tiyatroları festivalinde temsil olunan "Yarın başka olacaktır" adındaki eserini seyretmek üzere Brezilyadan Almanyaya gelmiş ve memnuniyetinin nişanesi olarak, eserin rejisörü Avni Dilligil'e bir eserini ithaf etmişti. "Hep çocuk kalacağız" adındaki eser, o ithaf olunan piyesti.

Çığır Sahnesi Ankarada Küçük Tiyatroda temsil edeceği üç eserden ilkini Ankara Gazeteciler Cemiyeti menfaatine oynadı, ilk eser Ankarada beğenildi, henüz temsil edilmemiş olanlar hakkında ise bu günden hüküm vermek yetinde olmıyacak.

M U S İ K İ

Kabarede bale
Hocaları Devlet Konservatuvarında mı?

Eğitim

Bir zevk kuralım

Gecen hafta vuku bulan bir olay, ilkokullarda musiki öğretiminin nasıl olması gerektiğini bütün musiki öğretmenlerine öğretecek mahiyetteydi. Ankara'da Namık Kemal ilk ve Orta Okulu öğrencileri, Paul Hindemith'in bir çocuk operasını temsil ettiler. Bu musikili çocuk piyesinin adı "Bir Şehir Kuralım" idi.

Bugünün belki yasayan en büyük bestekârı olan Paul Hindemith, sanatının pratik cephesini de ihmal etmemiş, hemen hemen her imkân ve şerait için musiki yazmış, "sanat" la, "fayda" yı birleştirmiş bir bestekârdır. 1931 yılında bestelemiş olduğu müzikal çocuk piyesi "Bir Şehir Kuralım", bestekârın "Gebrauchmusik" (fayda musikisi) doktrininin örneklerinden biridir.

Bu eserin sahneye konması, Gazi Eğitim Enstitüsü musiki öğretmeni Eduard Zuckmayer'in teşebbüsiyle olmuştu. Temsili Zuckmayer bizzat idare etti. Gazi Eğitim'in musiki kısmi öğrencilerinden müteşekkil bir yaylı sazlar orkestrası oyuna katıldı ve Namık Kemal okulu öğrencileri, Hindemith'in sade fakat işlek ve son derece güzel melodilerini zevk duyarak ve zevk vererek söylediler.

Temsilden çıkarken bir davetli, "Türkiyedeki bütün ilkokullarda musiki eğitimi böyle olsa, on beş yıl sonra memleket bir musiki diyarı haline gelir" diyordu.

Fakat, Türkiye'deki bütün ilkokullarda musiki eğitiminin böyle olması için yüzlerce Zuckmayer'e ihtiyaç vardı.

Bale

Teşkilâtsızlık

Beş altı yıl kadar önce İngiltere'nin meşhur Sadler's Wells kumpanyasından beş kişinin Ankara'yı ziyaretlerinden beri ilk defa olarak şehrimizde doğru dürüst bir bale gösterisi seyretme fırsatı çıkmıştı. Yugoslavya'nın Split şehri operasına mensup sanatkârlar İstanbul ve Ankara'da temsiller vereceklerdi.

Fakat onları Türkiye'ye davet eden ve temsilleri teşkilâtlandırmakla vazifeli bulunan - maalesef - Millî Türk Talebe Birliği idi. "Maalesef" diyoruz, çünkü talebe teşkilâtlarımızın, bu gibi islerde tahmin ve tasavvur fevkinde beceriksizlik ve kayıtsızlık gösterdikleri bilinir. Başka bir teşkilâtın - Türkiye Millî Talebe Federasyonu'nun - geçen yıl Balkan Festivali'ni nasıl bir "festival" haline getirdiği malûmdur. Nitekim bu defa da MTTB. bekleneni ifa eyledi ve hem Yugoslavları, hem de bizi acıklı duruma soktu. Bir kere, temsillerin gerektiği gibi reklâmı bile yapılmamıştı: gelen sanatkârların nereye mensup oldukları, isimleri ve ne temsil edecekleri açıklanmamıştı. Ekseriyet onların bir takım amatörler olduğunu sandı ve temsillere gereken rağbeti göstermedi. Sonra, temsil esnasında seyircilere program bile verilmedi. Sahnede, elverişli dekor ve ışık gibi şeyler bir tarafa, en basit mânasiyle bir intizam bile yoktu, İşin her safhasına tam bir kargaşalık hâkimdi. Program, hoparlörle ilân edildi. Mikrofondaki ses, isimleri doğru okuyamıyordu.. Büyük Sinema'daki temsilin sonunda o ses, "gösterdikleri alâkadan dolayı Ankara sanatseverlerine teşekkür" ediyordu. Bir şeye daha teşekkür etmeliydi: Ankara sanatseverlerinin, böyle kötü bir teşkilâtın sorumlularını çürük yumurta yağmuruna tutmadıklarına..

Yugoslav trupunda yalnız dansçılar değil, muktedir bir şef (Silvio Bombardelli) idaresinde küçük bir orkestra (Split Opera Orkestrası mensupları), danslara refakat ettiği zaman zayıf, fakat solo çaldığı zaman dikkat çeken bir piyanist (Fredi Döşek), birinci sınıf opera sanatkâr-, ları (soprano Domaniç, tenor Jijak ve bariton Marusiç) vardı. Baritonun, Rossini'nin Sevil Berberi'nden Largo al factotum'u tegannisi, parçanın vazettiği tarza sadakat bakımından değilse de, sanatkârın renkli ve hacimli bir sese malik olduğunu gösterme bakımından, takdir kazandı. Şef Bombardelli, asgari hareketle orkestradan heyecan verici neticeler elde eden usta bir idareciydi.

Genç dansçılar, insan güzelliği timsaliydiler. Sadece mükemmel bir tekniğe malik bulunduklarını göstermekle kalmıyorlar, aynı zamanda sanatkâr cephelerini de açıklıyorlardı. Öğretmenleri Ana Roya ve Oskar Harmoş, tecrübeli öğretmenlerdi. Hattâ Ana Roya, bildirildiğine göre, günümüzün büyük şöhretlerinden Leonid Massine ve Moira Shearer'e bile bir zamanlar ders vermişti. Bununla beraber, Saint-Saens'ın Kuğu'sunda, artık sahnedeki devrinin geçmiş olduğunu gösterdi. Keza, Oskar Harmoş da artık fazla yüklü bir dansördü. Onların en büyük eserleri, biri genç bir İngiliz kızı, öbürü bir Amerikan delikanlısı, iki dansçıydı: Deirdre Hodgens ve Miles Marsden. (Bu yazıdaki bütün has isimlerin imlâsında hatalar varsa, kusur bizim değildir. Elimizde güvenilir bir program olmadığı için İsimleri ancak sağdan soldan duyduğumuza göre ve çok defa karine ile bularak yazıyoruz), Miss Hodgens, Chopin'in musikisiyle olan dansında, Mr. Marsden Musorski'nin tablosunda, ikisi bir arada "Sonbahar Yaprakları" isimli dansta, temsilin en büyük başarılarını gösterdiler.

Balemiz ilerliyor mu?

Evvelki hafta bir bale haftasıydı. Devlet Konservatuvarında ve Büyük Tiyatro'da farklı programlarla verilen bale temsilleri, bu sanatın memleketimizdeki durumu hakkında bir fikir sağladı. Şimdilik pek fazla ümit vermeyen bir durum. Eğer bu temsiller, Türkiyede balenin gerileme halinde bulunduğu kanaatini verdiyse bu daha çok, Türk balesine istikamet verme durumunda olan bugünkü yabancı öğretmenlerin asla

bir sanatkâr mesuliyetini tasımamalan - yahut öyle görünmeleri , yüzündendi .Yoksa, Konservatuvar öğrencilerinin, temsilin başlangıcında yaptıkları bir dans gösterisi, aralarından bazılarının eski yıllara nisbetle, ilerleme halinde olduklarını ortaya koydu. Habuki, Konservatuvarın bale öğretmenleri Molly Lake ile Travis Kemp'in yaratıcılık tarafları olmadığı, en basit estetik görüşleri bulunmadığı, sadece son onbeş günün temsillerinde değil, opera balelerinde de anlaşılıyordu. Ortaya dans sanatı diye kafeşantan numarası (Büyük Tiyatrodaki temsilin ilk kısmı) çıkaran bu iki İngilizin öğretmenlik kudretlerini zaman gösterecek. Diğer taraftan. Türk bale bestekârları hakkındaki fikirleri de pek kıttı. Bir gazeteye verdikleri beyanata bakılırsa, bale musikisi yazan Türk bestekârı olarak ancak Adnan Saygım ile Ulvi Cemal Erkin'den haberdardılar. Dans sahnesi için şayanı dikkat eserler yazmış Bülent Arel'den bihaber görünüyorlardı. Aslında öyle olmalarına imkân yoktu. Zira son sıralarda hep onunla beraber çalışmışlardı. Bu vaziyet karşısında, onların Saygun ile Erkin'in bale partisyonlarıyla ünsiyet dereceleri hakkında da şüpheye düşmek hakkımızdır.

"Keyifli şartlar"

Bu temsillerin Üstünde durulması gereken tek tarafı, Bülent Arel'in iki bale partisyonuydu. Birincisinde Arel, bir Nasreddin Hoca hikâyesini ele almıştı. Umumiyetle çalışmalarına folklorun müdahale etmemesine dikkat eden Arel. bu defa - mevzuu icabı • bu yola sapmış, fakat Türk bestekârlarında her zaman rastlanmayan bir zaviyeden işi almış, Türk folklorunun armonik gereklerine uyarak bestesini hazırlamıştı. Eserin koregrafisi ise Molly Lake ile Travis Kemp'in henüz Nasreddin Hoca'nın nasıl bir tip olduğunu, hattâ eşeğin nasıl bir hayvan olduğunu (hikâye, Hoca ile eşeğine ve bir tellâla dairdi) anlamaya vakit bulamamış olduklarını gösteriyordu. Dansın başında ve sonunda, Konservatuvarın tiyatro bölümünden bir öğrenci hikâyeyi anlattı. Yani eserde, musiki, dans ve söz bir araya gelmişti. Bu üç unsurun birleştirilmesi, zihnini ve zevkini - çalıştıran bir sahne vazıına pek çok imkânlar arzettiği halde koregraflar kendilerini yormamışlar, ortaya bir ilkokul müsameresi örneği çıkarmışlardı. Geçen yıl Beatrice Appleyard'ın, "İnci'nin Kitabı" nı nasıl büyük bir sadelik içinde, fakat zevk ve anlayışla sahneye koyduğunu hatırlamamak mümkün değildi.

Bülent Arel'in diğer eseri, "Bremen Mızıkacıları" adlı balenin musikisiydi. Bunun da mevzuu, bir çocuk masalından alınmıştı vs bil- ormanda birleşen beş hayvanın bir hırsızı nasıl soyduklarına dairdi. Büyük Tiyatrodaki temsilin son parçası olan bu balenin bir adı da "İyi Biten Herşey İyidir" idi. Bu mantığa uyarak, ondan önce olup biten her şey in iyi olduğuna hükmetmek isterdik. Fakat bu mümkün değildi.

Bülent Arel

Bale kompozitörü

Arel'e, böyle bir temsil için bir eser yazması teklifi yapıldığı zaman, partisyonunu nasıl bir oskestra kadrosu için hazırlıyacağı da kendisine bildirilmişti. Türk balesinin musiki kesiminin en faal elemanı olan bu genç bestekâr, "Bremen Mızıkacıları" nı besteleme işine tam bir şevkle girişti. 120 sayfalık partisyon, 15 günde bitti. Partilerin mühim bir kısmını bizzat kopya etti. Güçlükler işin daha bu safhasında belirmeğe başlamıştı, Ankara'da partisyon kâğıdı bulmak imkânsızdı. "Pek keyifli şartlar altında çalışıyoruz, değil mi?"

Avrupada bale

İdeal

Ancak bir Salon orkestrası

Fakat eserin prova zamanı geldiği zaman Bülent Arel, ancak vaadedilenin üçte biri büyüklüğünde bir Orkestrayla karşılaştı. Bir musiki hakkında en yanıltıcı fikri vermek için onu bir salon orkestrasına çaldırmanın kâfi olduğunu biliyordu. Eserinin bu vaziyette ortaya çıkmasını İstemiyordu. Fakat temsilin afişleri asılmıştı bile. Hem, ilân edilen bir temsilin yapılmaması. Devlet Operası gibi ciddi çalıştığını iddia eden bir müesseseyi, talebe birliklerinin durumuna düşürmez miydi? Orkestra, tasavvur edilene yanaşmamakla beraber, biraz genişletildi. Bestekâr da, "Bremen Mızıkacıları" nın, diğer bir çok eseri gibi, çekmelerde tozlanmasını istemiyordu. Eserini geri almamaya razı oldu.

Orkestra ile dans ilk defa temsil akşamı birleştiler. Arel'in popüler melodiler ('Ta vie en Rose", "Come on a My House"), milletlerarası folklor ("Aoh, du lieber Augustin", "Frere Jacques"), çağdaş danalar (tango, boogie-woogie) ve caz klişeleri harmanı, zevkli ve mizahi musikisi, bestekârın bir "felâketi" önleyen dikkatli idaresine rağmen, gene de kargaşalık içinde çalındı. Diğer taraftan, sahnedeki dansın, musikinin ifade etmek istedikleriyle pek az alâkası vardı. Arel, musikiyle, dramatik hareketi adım adım takip etmişti. Başvurduğu bütün temler, iş olsun diye zikredilmemişlerdi. Herbirinin, eserin yapısı içinde aldıkları yere göre, masaldaki şahıslar ve vakalarla münasebeti vardı. Eserin çalmışı olsun, koregrafisi olsun, gerekenin çok altında olmakla beraber gene de ilgi çekti. Fakat aslında, bir taraftan Arel'in musikisi, diğer taraftna Kaya Kopuz, Ömer Sezer gibi istidatlı dansçılar harcanmışlardı.

Sanatkârlar

Seyfettin Asal öldü

İstanbul'da, binlerce gence musiki sevgisi aşılamış, keman ve piyano çalma tekniğini öğretmiş iki kardeş vardı:Asal biraderler. Sezai ve Seyfettin Asal.. Galatasaray Lisesinde ve İstanbul' Konservatuvarında yıllardır, geniş kültürleri ve derin pedagoji bilgileriyle, yorulmak bilmeden çalışmışlar ve kaliteli öğrenci yetiştirmeği gaye edinerek ve bundan zevk duyarak, tam bir tevazu içinde, batı musikisi anlayışımızın gelişmesinde büyük rol oynamışlardı. Bundan böyle, bu şerefli vazifeye artık Sezai Asal devam edecek. Seyfettin Asal, başarılı bir öğretim hayatını geride bıraktı ve geçen hafta- bir kalp krizi neticesinde, hayata gözlerini yumdu.

R A D Y O

Ankara

Müdür dönüyor

27 Mayıs 1955 günü radyoevinin spikerler odasına gene, iri yarı birisi girdi.. Kısa bir konuşmadan sonra:

"— Müdür Münir Müeyyet, bu ayın birinden itibaren vazifesine başlıyormuş" dedi.

Odadakiler - diğer spikerler - dudak büktüler. Çünkü Münir Müeyyetin vazifesine tekrar başlaması mühim bir hâdise değildi. Yüksek ve mesul makamlar onun hakkında gereken kararı vermişlerdi. Radyoyu idare etmekten uzaklaştırılacak, fakat zevahiri kurtarmak için kendisine mecburi izin verilmeyecek, senelik iznini kullanmasına müsaade olunacaktı. Yüksek makamların antipatisi. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığının bir tebliğ ve bir Bakan beyanatının radyoda öğle ajansında okun" ması ile sebebe bağlanmış, Bekman'ın makamından uzaklaştırılması için Basın, Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğüne emir verilmişti. Fakat, Münir Müeyyet Bekman kır saçlarının temin ettiği sempatiden faydalandı, mecburi izni, senelik izne çevirdi ve bu arada şaşaalı bir roman kaleme aldı: Katibim

Bu bir ay içinde Münir Mileyyet Bekman, radyo ile alâkasını kesmedi. Her akşam üzeri makam- otomobili ile daireye geldi, radyo gazetesini hazırladı ve evine döndü.

Bu ayrılışa sevinenler de oldu, sevinmiyenler de.. Radyonun memur kademelerinde üzüntü vardı, bazı sanatkârlarda da öyle... Fakat bazılarında ise gayrı memnun bir hal, müdür ile suya düsen bir istikbal endişesi sezilmiyor değildi. Müdürün bazı sanatkârları tuttuğu muhakkaktı, bazılarını ezdiği de aşikârdı. Böylece sevinen ve sevinmiyen zümrelerin doğması mümkündü.

O iri yarı spiker arkadaşlarına sunu da söyledi:

"—• Fakat müdür çok sert tedbirler ile işe girişecek ve asla müsamaha etmiyecekmiş...

Gene herkes dudak büktü.. Çünkü artık radyo idaresini, mutad ölçüler içinde, bir müdürün emrine verilen prensiplerin hududu çerçevesinde idare etmek kaabil değildi. Münir Müeyyet Bekman, tam bir otorite kuracağını ilân ediyordu; ediyordu ama onun bu karar ve emirlerini dinliyecek kimse yoktu.

Esasen radyo programlan ölü bir hale gelmişti. Yaz mevsimi bahane edilerek, programlar, bele büyük programlar bir "plâk arşivi' ne döndürülmüştü. Yeni bir ses, yeni bir nefes duyulmuyordu. O kadar ki, dinleyici için radyoyu açmak bir yenilik ile karşılaşmak değildi. Her gün sabah bir fasıl dinleyici istekleri ser gün öğle üzeri muayyen bir limit içinde malûm ve muayyen seslerden alaturka, her gün akşam muayyen saatlerde, muayyen ölçüler..

Fakat gene şükretmek icap ediyordu ki, radyonun elinde, bazı elemanlar vardı. Ancak, dinlenmekten bıkılmış elemanlar. Radyo yaz mevsimine ölü imkânlar, ölü bir program ve çalışma hızı içinde giriyordu.

"Halka en ucuz eğlence vasıtası" olarak tavsiye edilen radyo, en sıkıca bir neşir organı haline sokulmuştu. Bir takım hiziplerin ortasında bocalayan ve bocalıyacak olan Münir Mü eyyet, "sert tedbirlerini" plâk arşivi üzerinde teksif edebilir, bol bol piyasa şarkı ve melodisi vererek hem idareci sıfatiyle kimseyi darıltmaz, hem de yukarılara iyi görünmek imkânını elinde tutabilirdi. Yaptığı "politik idare" programının aslı buydu.

Yoksa, yeni bir mevsime girilirken halkın en ucuz eğlence vasıtası olan radyonun idarecilerinin düşündüğü başka bir şey yoktu..

Yarabbi nedir o sabah programlarının perişanlığı? Dinleyici isteği namı altında kulaklarda işlenen cinayetler. Bir miktar alaturka musiki plâğı, bir miktar alafranga musiki plağı.. Ve dillerden düşmeyen piyasa şarkılarının sık sık tekrarı.

Nihayet radyonun ümitle beklenen yaz programının ilanı.. Sabah programının başlangıç saatini daha evvele almak ve bunu anlı şanlı bir meziyetmişeesine halka ilân etmek.. Gene söylenebilir ki, zavallılık içinde bulunan bir idarenin İstanbuldan konser verdirtmek için Ankaraya sanatkâr celbi..

Bu hareketler ile radyo yenilikler içinde, bir tarz tutturmuş görünecek ve halktan alkış bekliyecekti.

Halbuki bu radyo idaresi üç aylık bir âtiyi görmekten âcizdi. Büyük program tatbikatı radyo içinde iflâs etmişti. Bu programlarda dinleyici bulundurmaktan tutun da, bir yeni ses dinletmeğe bir yeni kabiliyet ortaya çıkarmağa imkân kalmamıştı. Daldan dala. eski günlerinin plâkları ile idare ediliyordu. Naci Serez'in hazırladığı diğer programlar komedi sözünü katledecek kadar feci komediler ile dakikalarca devam ettirilmek isteniliyordu. Elemansızlık, bir yenilik getirmek enerjisi olmıyanların hazırladıkları bu programları artık "şişirme" hale getirmişti.

Naci Serez'e sorarsanız "her yere anlayışsızlık" hâkimdi. Erdoğan Çaplı'ya sorarsanız "sabote" ediliyordu.

Bütün bu garip durumların sonunda, Münir Mileyyet ya dediklerimi yaparım, yahut istifa ederim, sözü ile iş başına dönecekti.

Bunları ve durumu yakından bilen spikerlerin dudak bükmesi haklı idi. Herkes gibi o da biliyordu ki, cesaret muvaffakiyetin şartlarından birisidir,

Ismarlamalar

Fakat zannedilmesin ki, radyo idaresi durumu takviye etmek için hiç bir iş yapmıyor- hiç bir faaliyet göstermiyor.

Avrupa ile temasa bile geçti. Yeni plâklar, yeni bandlar alınması için teşebbüsler var. Yukarıda da söylendiği gibi, Ankara radyosu, Münir Mileyyet'in romancı olmak için aldığı bir aylık' iznine girmeden önce bulduğu dâhiyane fikri tatbik etmektedir ve hariçten bol bol plâk getirtmek için çalışmaktadır. Gene bilinmesi lâzım gelen bir hakikattir ki, radyo idaresi elindeki mevcut plâk arşivim bile muntazam hale koyamamıştır. Buna rağmen, hariçten, ne gibi garip bir tasnife tâbi tutulacağı meçhul olan plâklar ısmarlanmakta, getirtilmektedir. Bu plâklar da bir ay içinde su gibi harcanacak, darmadağın halde bir yana atılacak, gene radyo programları bugünkü hallerine hiç bir şey ilâve edilmeden devam edip gidecek.

Ancak haksızlık etmemek de lâzım. Nihayet, radyo idarecileri, bilhassa AKİS'in üzerinde durduğu spiker kursu meselesini ele aldılar ve kursu açtılar. Ümidimiz bu kursun sonunda türkçesi düzgün - elinin yüzünün düzgünlüğü bizi ilgilendirmez - anlattığını anlıyan spikerlerin yetişmesidir.

Yalnız, bu spiker kursunda da anlaşılmaz bir taraf var. Bir veya iki aylık kursun ölçüsü nedir?

Bize anlatılan türkçe ders, konuşma tarzı ve mikrofon bilgisinin spiker adaylarına verileceğidir. Bu arada spikerin umumi bilgisini tartmak veya genişletmek unutulmuştur. Esasen spikeri bu yönden de bir imtihana tabi tutmak, bu yönden de kabiliyet ve mayasını öğrenmek icap ederdi. Kursda bu noktaya ehemmiyet, verileceğim zannetmiyoruz. Bir insana umumî bilgi vermek bir veya iki aylık bir mesele değildir.

Halbuki spikerin kültür seviyesindeki yükseklik vazifesini kendinden daha emin bir haleti ruhiye içinde yapmasını sağlar.

Bizim idareciler ise daha çok şekle, sese ve diğer vasıflara ehemmiyet verirler. Neticede, bu kurs bize mikrofona yakın ve mikrofonda kelimeleri yutmayan spikerler getirebilir.

Fakat sık sık şahit olduğumuz gibi, Chopin'i' Schubert yerine koyan ve söyliyen spikerlerden kurtarmaz.

Hakikatleri olduğu gibi kabul etmesini bilmedikten sonra, her hareket, bizlere arzu edileni yüzde beş nisbetinde ya kazandırır, yahut da kazandırmaz.

Her işte Olduğu gibi, bunda da hakikatleri kabul edememenin telâşı İçindeyiz.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Gina Lollobrigida

Hadise çıkaran resim

İtalyamn meşhur artisti Gina Lollobrigida'ya ait iki resim, günün mevzuu olmuştur. Gina Lollobrigida halen çevirmekte olduğu "Dünyanın en güzel kadını" adlı filmde French Can - Can yapan bir dansöz rolündedir. Gazete fotoğrafçılarından biri artistin o elbiselerle hayli açık resimlerini çekmiştir. Fakat Gina'nın yakışıklı Yugoslav kocası Dr. Mirko Skofic resmi çeken havadis, ajansına gitmiş ve fotoğrafların filminin kendisine verilmesini talep etmiştir. Ajansın müdürü bu teklifi reddetmiş ve filmin, ajansa ait bulunduğunu, fotoğrafların da müsaadesiz değil, müsaade ile çekildiğini bildirmiştir. Hakikaten Gina, o kostümle fotoğrafçıya poz vermişti. Fakat Dr. Mirko Skofic ısrar etmiş ve mesele polise aksetmiştir. Ajansın müdürü kıskanç kocanın kendisini tehdit ettiğini bildirerek davacı olmuştur.

(A.P.)

Boşanmak için mahkemeye müracaat eden William Coslett adında bir şahıs beş senelik evlilik hayatında, karısının hiç bir zaman ayağından pabuçlarını çıkarmadan içeri girmesine müsaade etmemesinden şikâyette bulunmuştur. Coslett bunun daima tekerrür eden gayet şiddetli bir işkence mahiyetinde olduğunu ilâve etmiştir. Dâvaya bakan yargıç Joseph Cook bu iddiayı kabul ederek Coslett'in boşanmasına karar vermişti;-.

(News-Week)

Bir balerinin giymekte olduğu kostümün, ne ağırlıkta olduğunu biliyor musunuz? Tam 76 gram!..

Bu büyük ağırlığın müfredatı da şudur: Mayo 17 gram, tül 26 gram, korse 22 gram, külot 11 gram.-

(A. P.)

●

Model olarak imal edilen tepkili bir otomobilin tecrübeleri, muvaffakiyetle yapılmıştır.

Amerikan Mühendisler Cemiyeti Başkan Muavini Mr. Robert Cotton, bu haberi açıkladığı zaman şunları ilâve etmiştir:

"Otomobil, aerodinamik şekilde olup, 100.000 librelik çekme kudretini haiz Allison j 33-A 8 Motoru ile mücehhezdir. Standard, uçak tekerleklerine dayanmaktadır." (U. P.)

●

Irak hükümeti, atomun sulh sahasmda kullanılması için yapılacak araştırmalara iştirak için, Amerika tarafından yapılan daveti memnuniyetle kabul ettiğini resmen açıklamıştır. (A. P.)

-

Alman sanayii harpten sonra hızlı bir gelişme kaydetmiştir. Bu gelişme bilhassa son bir sene içinde büyük bir atlama yapmıştır, iktisat Nazırlığının bir raporuna göre *geçen* senenin Mayısından bu yılın Nisanına kadar olan zaman zarfında sanayi müesseseleri ve mamulâtı yüzde 12,5 nisbetinde artmıştır. Geçen yıl kaydedilen yüzde 3,7 artışa göre bu rakamın kısa zamanda büyük bir hamleyi ifade ettiği bildirilmekte ve bununla sanayii müesseselerinde çalışanların altı milyona çıktığı belirtilmektedir. (Le Figaro)

●

Otomobil şoförleri bundan sonra artık seyrüsefer memurlarına gösteriş yapamıyacaktır. Sarhoş olup olmadıklarına dair şüphe uyandırdıkları takdirde durdurulacak ve memurların cebinde taşıdığı küçük bir âlete nefes verecekler.

Yeni âlet kandaki alkol miktarını Ve binnetice sarhoşluk derecesini ölçmeğe mahsustur. Uzunca bir çubuk ile ona bağlı bir balondan müteşekkildir. Cam çubuğun içinde gözle görülebilen sarımtırak bir mayi vardır. Üflendiği zaman bir taraftan balon şişmekte diğer taraftan mayin renk değiştirip değiştirmediği tetkik edilmektedir.

Eğer nefes veren, seyrüsefer kaidelerine aykırı düşecek kadar alkol almışsa yani kanındaki alkol miktarı sarhoşluk sayılacak dereceyi bulmuşsa cam borudaki mavi, renk değiştirmekte ve yeşile çalmaktadır. Alkol derecesi az olan nefeslerde renk değişikliği bahis mevzuu değildir.

Almanyada kullanılmaya başlanan yeni âletin alâkalılara, dağıtıldığı da bildiriliyor. (New York Times)

Federal İskân Bakanlığının resmen - açıkladığın- göre, 1954 senesinde Batı Almanyada 500.000 yeni ev ve apartman inşa edilmiştir,

Aynı sene içinde 541.000 ev tamir edilmiştir. Bu da bir evvelkine nazaran, yüzde 2,5 nisbetinde bir artış ifade etmektedir. (Le Monde)

●

21 ağız mızıkası, bir davul, üç gitara ve bir trampetten müteşekkil bir orkestra heyeti, şef ve bütün üyeleri yatakta yatmak suretiyle, konserler vermektedir.

Şimdiye kadar hiçbir müzik dersi almamış olan bu müzisyenlerin hepsi Holanda'da kemik vereminden muzdarip- olarak hastahanede yatmaktadırlar.

1941 senesinde Damel Orgers isminde bir memur tarafından kurulmuş olan bu orkestra, 1953 senesinde ilk büyük konserini, radyoda vermiştir. O tarihte konsere iştirak eden hastalardan bugün heyette ancak dört. kişi kalmıştır. Diğerleri iyileşerek hastahaneden ayrılmışlardır.

Fakat orkestra, halk tarafından o kadar tutulmuştur ki, hastahaneye her gün binlerce mektup gelmektedir. .

Geçen yaz 10 kişiye kadar inen orkestra, heyeti, bugün yine 30 kişiye baliğ olmuştur. Heyet, şimdi hastanenin yirmi beşinci yıldönümü münasebetiyle, Temmuz ayında verecekleri büyük konserin hazırlıklara ile meşguldür.

(Le Figaro)

Frendi Can - Can

Kocası sevmedi

S P O R

Pehlivanlar meydanda
Kırkpınar alaka çekti

Güreş

Kırkpınar Güreşleri

Saat henüz ondu. Önde mehter takimi olduğu halde muazzam bir kalabalık Dilaver bey meydanına doğru akıyordu. Davul ve zurnaların Çıkardıkları ahenkli sesler Edirnenin sisli sabahında tiz akisler bırakıyordu. Tarih sanki bir daha dile gelmişti. Muazzam kafileyi görenler yeni bir cenge, (fütuhata gidildiğini sandılar. Vakıa pek de- hata etmemişlerdi. Evet. bu yürüyüş Sarayiçi mıntakasında nihayet bulacak ve yiğitler er meydanında karşı karsıya gelecekler-di. Kafile İlk defa Atatürk'ün âbidesi önünde durdu. Buraya bir çelenk koyduktan sonra bilâhare Piri Şeyh Celâdettin ve Cihan pehlivanı Adalı Halilin kabirleri ziyaret edildi. İlk merasim böylece sona ermişti. Saat 15.00 sulan idi. Halk Sarayiçi mevkiine akın ediyordu. Şehir bandosunun çaldığı İstiklâl Marşı ile merasime başlandı. Daha sonra Edirne Valisi Kırkpınarın tarihi ehemmiyetini belirten bir konuşma yaptı. Etrafa söyle bir göz atanlar güreş otoritelerinin hemen hepsinin orada hazır bulunduğunu 'gördüler. Hattâ Federasyon Başkam Vehbi Emre ve diğer üyeler mutad hilâfına Kırkpınara gelmişlerdi.

Kırkpınar güreşleri bu sene diğer senelerden çok farklı olarak büyük bir alâka görmüştür. Milli güreşçilerin ekserisi tekrar Kırkpınar çayırına dönmüşlerdi. Baş pehlivanlığı kimin alacağı münakaşa mevzuu idi. Seyircilerin mühim bir kısmı Tarzan Mehmedi favori gösteriyorlardı. Fakat İrfan Atan'a şans verenlerin sayısı ondan aşağı değildi. Müsabakalar ilk defa altı ile on dört yaş arasındaki gençlerin karşılaşması ile başladı. Bu teşvik turnuvası cidden yakın alâka gördü. Muhtelif boylara katılan güreşçilerin sayısı 150 yi buluyordu.

Birinci ve ikinci gün yapılan güreşler pek ağır bir tempoda geçti. Fakat son günkü müsabakalarda güreşçilerin hareketli oldukları ve işi Sıkı tuttukları gözden kaçmıyordu. Baş pehlivanlık Tarzan Mehmedin mağlûbiyetinden sonra İrfan Atan'a güldü. Son defa İrfanın Hayrabolulu Süleymanı yenmesi kendisine, Türkiye Başpehlivanı Unvanını kazandırdı. Üç günlük karşılaşmalarda diğer boylarda alman dereceler şunlardı: Başaltında Kemal Tokmak, Büyükortada Niyazi Güreşen, Küçük boyda Zülkür Karabulut, Küçük ortada: Ülfetin, Deste büyük boyda İsmail Kaya, Deste orta boyda Hasan Kula, Deste küçük boyda Sinan Gamsız birinci oldular.

Kulüpler

Fenerbahçenin kongresi

Haftalar hattâ aylar var ki gazetelerin spor sahifesine bir göz atan okuyucular hemen her gün Fenerbahçe kongresine ait yeni bir haberle karşılaşmaktadırlar. O derece çeşitli ve o derece birbirini nakzeder mahiyette söylentiler gazete sütunlarında yer almakta ki insan gayrı ihtiyari acaba hangisi doğru, hangisi hakikatle alâkalı demekten kendini alamıyor. Vakıa hadiseleri ısrarla takip edenler bir kısmının hakikat olduğunu görmektedirler. Diğerleri için söylenecek en doğru söz sadece "ucurulmuş balon' demek olur. Fenerbahçe camiasını olduğu kadar spor efkârı umumiyesini de alâkadar eden umumi kongre bu Pazar Kadıköyünde Süreyya Paşa sinemasının üst salonunda yapılacaktır. Bir haftadan beri kulüp idare heyeti kongre hazırlıkları ile meşguldür. Bilhassa Rüştü Dağlaroğlu ve Hayrullah Güvenir' muntazaman kulübe devam etmekte ve eksik kalan muameleleri kongre gününe kadar tamamlamaya çalışmaktadırlar. Keza kulüp başkanı Osman Kavrakoğlu da bu çalışmalara iştirak etmekte ve bir taraftan kulis arası faaliyetler göstermektedir. Şimdiki halde iki gurup idare heyetini ellerine geçirmek için faaliyette bulunuyorlar. Bunlardan bir tanesi eski millî sporculardan Zeki Rıza Sporel'in gurubudur. Bu gurupta daha ziyade aristokrat Fenerbahçeliler bulunmaktadır. Diğer gurup ise. Rüştü Dağlaroğlu ve Hayrullah Güveniri : destekleyen Kadıköylü gençlerden müteşekkildir. Osman Kavrakoğlu geçen sefer bu gurubun arzusu üzerine kulüp başkanlığına getirilmişti. Şimdiki halde tam mânasiyle bu gurubun adamıdır denemez. Çünkü Kavrakoğlu idare heyetindeki müstakil hareketleri ile diğer arkadaşlarını gücendirmiştir. Geride - bırakılan bir sene içerisinde ihtilaflı mevzular arada büyük uçurumlar açmıştır. Vakıa mecbur oldukları zaman gerek Kavrakoğlu ve gerekse Dağlaroğlunun gurubu birbirlerine el uzatmıştır ama, bu sadece durumu kurtarmaktan ileriye gitmemiştir. Yoksa aradaki boşluğu doldurmak İçin her iki taraf da samimi bir gayret göstermemiştir. Hele Kavrakoğlunun basketbol hadisesinden sonra "bu işte suçlu olan idarecileri cezalandıracağım" demesini diğer gurup bir türlü hazmedememişti. Bu sözlerin akabinde Fenerbahçenin Ankaraya yaptığı seyahatte Hayrullah Güvenir Ankara Palasta karşılaştığı Kavrakoğluna: "Sen bizi cezalandıracak olursan, biz de umumi kongrede Mükerrem Sarol'u Kulüp Başkanlığına getireceğiz" tehdidinde bulunması karşısında durumun ciddiyetini anlayan Osman Kavrakoğlu hemen ertesi günü bir sabah gazetesinin muhabirini yanma çağırarak tevil yoluna gitmiş ve hadisenin daha ziyade idareci arkadaşların bir anlık tehevvüründen ileri geldiğini söylemiştir.

Fakat AKİS'in daha evvelki sayılarında da belirttiği gibi hizip makinesi Kavrakoğlunun gün geçtikçe aleyhine işlemektedir. Vakıa Doktor Mükerrem Sarol'un kulüp başkanlığına getirilmesi uçurulmuş olan bir balondan ileri gitmemiştir. Fakat bu arada Kavrakoğluna rakip olabilecek bir sürü isim ortaya atılmıştır. Zeki Rıza Sporel gurubunun büyük tasavvurları vardır. Ancak, idare heyetini ellerine geçirmelerine âdeta imkân yoktur denebilir. Çünkü ekseriyet karşı guruptadır. Yalnız edindiğimiz bazı malûmata göre eski idare heyetinden Ethem Şahinoğlu, Orhan Menemencioğlu ve Hayrullah Güvenir çıkarılacak ve onların yerine Muhit-

tin Bulgurlu, Ertugrul Akça ve Raif Dinçkök gireceklerdir. Kavrakoğlunun durumu ise henüz belli değildir. Her şeye rağmen ağır tenkidlere uğrıyacak olan Dağlaroğlu gurubunun idare heyetini tekrar ellerine alacakları kanaati umumidir.

Çünkü hizip karşısında belâgatli konuşma ve mantık daima mağlûp olmaktadır — N. S.

Gökay Başkanlıktan ıskat edildi

Bundan bir buçuk ay evvel Kadıköyünde eski ismiyle Zuhal gazinosu olan ufak bir Lokaldi fevkalâde kongre yapılıyordu. Salon gayet tenha idi. Ekserisi faal sporcu olan azaların yekûnu ancak 45 kişi idi. Doğrusu Modaspor gibi Basketbolde büyük bir hamle yapan ve devler arasına katılmış olan bir kulübün aza bakımından bu derece fakir oluşu yadırgandı. Evet, faal sporcuları hesaba katmıyacak olursak o günkü kongreye iştirak eden hakiki üyelerin adedi onu bulmazdı. Fevkalâde kongrede hiç bir fevkalâdelik arzetmeden, daha doğrusu bu fevkalâde kongreye neden lüzum görüldüğü anlaşılmadan sona ermişti. (Seçen hafta gene Zuhal gazinosunda sabahın erken saatinde bir faaliyet ve kaynaşma göze çarpıyordu. Bu seferki kongre ise fevkalâde değil, normaldi. Gündemde mevcut olan maddeler teker teker sıralandıktan sonra nihayet bir üyenin suali üzerine şu mahut "Türkiye Basketbol şampiyonasındaki hadiselere geçildi. Bu sual kongrenin havasını birden elektriklendirdi. Modalılar Vali Gökay'ın müzaheretiyle şampiyonluğun Galatasaraya verilmesine şiddetle itiraz ettiler ve bu hava içerisinde üyeler müttefikan Moda Kulübünün fahrî başkanı olan Gökay'ın bu başkanlıktan ıskatına karar verdiler. Onun yerine Fahri Başkanlığa Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol getirildi. Böylece bir müddetten beri Sarol'un Fenerbahçe Kulübüne Başkan olacağı dedikodusu son bulmuş oluyordu. Bu işten Modalılar kadar memnuniyet duyanlardan biri de hiç şüphe yok ki, Fenerbahçe kulübü başkanı Osman Kavrakoğlu olmuştur.

Transfer **dedikoduları**

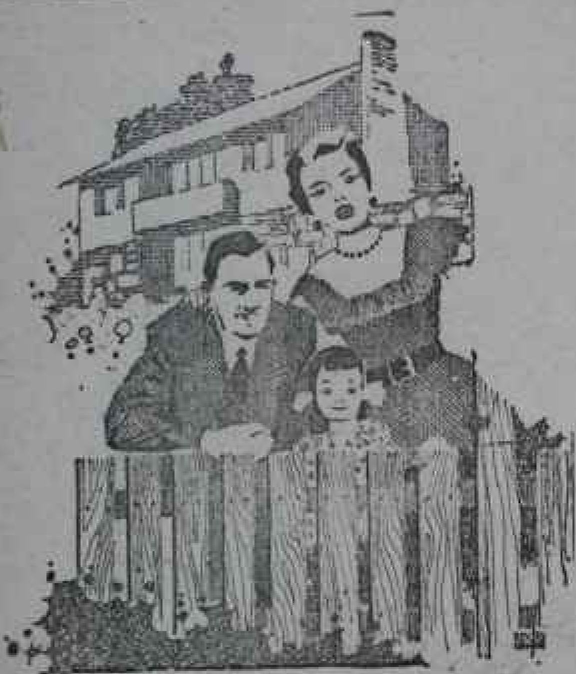
Temmuz ayında oldukça uzun bir zaman bulunmasına rağmen transfer piyasası birden bire yükseldi. Hadiselere mihrak noktası teşkil eden iki kulüpten biri Adalet, diğeri de Vefadır. Diğer büyük kulüplerde henüz bir hareket daha doğrusu bir kıpırdanma göze çarpmıyor. Geçen hafta hararetli bir kongre yapan Vefa kulübü zengin âzalarının kulübe hibe ettikleri paralarla transfer işine tam yüz yirmi bin lira ayırmıştır. Doğrusu istenirse bu para patron kulüpleri endişeye düşürmüştür. Çünkü kendi saflarında bir oyuncuyu, amma iyi bir futbolcuyu bu şartlarda' tutmaları çok güçleşmiştir. Vefa ilk hamlede Emniyetten Nejat'ı, Yeldeğirmeninden Altan'ı kadrosuna almış, piyasada şöhret yapmış olan diğer futbolcuların da peşine takılmış bulunuyor. Adalet kulübünde ise faaliyet bir hayli geniştir. Onların da transfere tam yüz bin lira ayırdıkları söylenmekte. Temmuz ayı yaklaştıkça oyuncu mübadelesinin de hızlanacağı ve büyük sürprizler olacağı tahmin edilmektedir. — N. S.

Futbol

Fluminense Brezilya maçları

Bir müddetten beri İstanbullu spor severlerin gönüllerini fetheden Brezilyanın meşhur futbol takımlarından Fluminense geçen hafta Cumartesi günü lig şampiyonu Galatasaraya karşı yaptığı Dördüncü maçında her iki devrede attığı birer golle sahadan 2-0 galip ayrıldı. Doğrusunu söylemek icap ederse bizden katbekat üstün futbol oynayan Fluminenseliler gene de 1951 senesinde şehrimizi ziyaret etmiş olan Desportesin bıraktığı iyi intibaı aşamadılar. Aşamazlardı, da... Çünkü, Desportes takımından Pinga, Julinho Santos, Branzinho gibi dünya çapında büyük ve cambaz futbolcular vardı. Onun haricinde kalan diğer elemanları için vasatın çok üzerinde futbolcular idi demek pek de hatalı olmaz. Halbuki Fluminensede bir tek göz dolduran oyuncu sağ içi Didi idi. Sol açık Eskurinyo (Arap ekspresi) ise Didi kadar muvaffak olamadı. Hadi Didi olmasaydi Beşiktaştan gayri diğer takımların da Fluminenseyi yenmeleri pek zor olmıyacaktı. Misafirler son maçı Pazar günü Mithatpaşa stadında Milli takım namzetlerine karşı yaptılar. Tamamen genç ve tecrübesiz elemanlardan kurulu olan namzet kadro, neticede Brezilyalılara 4-1 mağlûp oldu. Bu netice bize bazı mühim hakikatleri göstermek bakımından ehemmiyet taşır. Evet, A veya B takım dâvasının hararetle müdafaa edildiği şu şuralarda 26 Haziranda Triyestede İtalya Milli takımı ile yapacağımız karşılaşmaya tamamen genç elemanlarla çıkmak büyük bir hatadır. Vakıa Naci, M. Ali ve Suat gibi takımda nâzım rol oyniyacak üç eleman bulunmaktadır. Fakat bu üç elemanın millî maç havasına yabancı olan futbolcuları şevki idarede muvaffak olacakları şüphe götürür. Bu sözlerle hiç bir zaman genç kabiliyetlerin ikinci plâna bırakılması veya bir köseye itilmeleri tezi müdafaa edildiği sanılmamalıdır. Bütün dünyadaki spor teşkilâtları şimdi gençliğe, daha doğrusu gençleşmeye doğru bir hamle yapmaktadırlar. Bunun bizde de tatbik edildiğini görmek memnuniyet verici oluyor. Fakat dikkat edilecek olursa gençleşme yolunun alem darlığını yapan İngilizler ve Almanlar bu ist tedrici bir şekilde yapmaktadırlar. İşin normal şekli de budur. Yoksa birden hamleye kalkmak elbette ki arzulanan neticeyi vermiyecek ve bugüne kadar haksız yere patırdısını edip durduğumuz A takım, B takım dâvasını bize kaybettirmiş olacaktır. Fluminense karşısında farklı mağlûbiyete Uğrayan milli namzetlerin Triyestede bu şaftlarla büyük başarı kazanmalarını beklemek haddinden fazla iyimserlik olacaktır. Daha önümüzde bu hatayı tashih edebilmemiz için uzunca bir zaman vardır. Bundan faydalanmasını bilmek federasyon için herhalde faydalı olacaktır.

ÖMÜR BOYUNCA AYLIK GELİR
Ömür boyunca aylık gelir
ÖMÜR BOYUNCA AYLIK GELİR
ömür boyunca aylık gelir
TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI
ömür boyunca aylık gelir
Ömür boyunca aylık gelir

İyigün Ailesi

Bir Piyango Talihlisi Değildir

KENDİ EVLERİNİ DİĞER ARZU VE İHTİYAÇLARINDAN AYIRDIKLARI PARALARLA VE BUNA İLÂVETEN

YAPI TASARRUFU

SİSTEMİNİN GENİŞ İMKÂNLARİYLE KURMUŞLARDIR.

YAPI TASARRUFU HESAPLARININ MAHİYETİ NEDİR?

Yapı Tasarrufu, bir ev yapmak için yetecek parası olmayan vatandaşlara bu imkânı muhakkak temin eden gayeli bir tasarruf yoludur.

İnşa ettireceği ev bedelini Türkiye Emlâk Kredi Bankası nezdinde biriktirecek vatandaşa evini tamamen yapıp bitirmesine yetecek kredinin tahsis edileceği peşinen vaad ve taahhüt edilmektedir.

YAPI TASARRUFU HESABI İLE NE MİKTAR KREDİ TEMİN EDİLİR?

Yapı Tasarrufu hesabında para biriktiren vatandaşlara yaptıracakları ev bedelinin % 90 ını geçmemek üzere % 5 faizli 20.000 lira ve bu yetmezse Banka usulleri dahilinde % 7 faizli 10.000 liraya kadar munzam kredi verilmektedir.

BU KREDİLERİN VADELERİ NE KADARDIR?

% 5 ve % 7 faizli kredilerin vadeleri 10 yıldan başlıyarak 20 yıla kadar çıkmaktadır.

YAPI TASARRUFU KREDİLERİNİ NE KADAR MÜDDET İÇİNDE ALMAK KABİLDİR?

İstediği kredinin dörtte birini 18 ayda Yapı Tasarrufu hesabında biriktiren vatandaş mukavele ile tâyin edilen krediyi almağa hak kazanır.

TÜRKİYE EMLÂK KREDİ BANKASI, HER YIL (15000) DEN FAZLA VATANDAŞI EV SAHİBİ YAPMAKTADIR. KURACAĞINIZ MESKEN İÇİN LÜZUMLU UCUZ FAİZ VE UZUN VADELİ KREDİYİ ANCAK EMLÂK BANKASINDA AÇTIRACAĞINIZ

Yapı Tasarrufu

HESABINDA BİRİKTİRMEK SURETİYLE MUHAKKAK TEMİN EDEBİLİRSİNİZ. KENDİ EVİNİZE, TALİHE, TESADÜFE GÜVENMEDEN SAHİP OLMANIN TEK EMİN YOLU BUDUR.

TÜRKİYE EMLÂK KREDİ BANKASI